

PRAMENY K HOSTIVICKÉ HISTORII

Řada A: Staré publikace

Svazek č. 11

Odkryté poklady

Paměti děje- a místopisné vikariátního obvodu Libockého v okrese Smíchovském

Bonifác Jan Holub

Praha, 1893

Hostivice, prosinec 2014

[Přepis z prosince 2013 byl graficky upraven](#)

Zpracováno podle výtisku zveřejněného v projektu Kramerius Národní knihovny ČR

Čísla stránek v textu přepisu odkazují na stránkování originálu; obrázky jsou vynechány

Přepis zpracovali Alena Kučerová a Jiří Kučera

Aktuální poznámky pod čarou doplnil Jiří Kučera

Upraveno pro zmenšování při tisku na formát A5

Odkryté poklady.

Paměti děje- a místopisné vikariátního obvodu Libockého v okrese Smíchovském.

Sepsal

P. B. J. Holub,

duch. správce u sv. Markéty v Břevnově

(S obrázky.)

V Praze.

Nákladem vlastním. – V komisi kníž. arcib. knihtiskárny.
Tiskem Rohlíčka a Sieversa.

1893.

Cena 1 zl. 20 kr.

Nejdůstojnějšímu Pánu

Dru. BRUNONU HEŘM. ČTVRTEČKOVI,

opatu břevnovsko-broumovskému, místopředsedovi benediktinské

kongregace Panny Marie, infulovanému prelátu

království českého atd. atd.

na památku 900-letého založení

arciopatství břevnovského ř. sv. B.¹

v povinné úctě věnuje

Spisovatel.

¹ Řádu svatého Benedikta

[– 1 –]

Předmluva.

V dějinách kláštera břevnovského mimo jiné se dočítáme, že roku 1545 dva faráři pražští, a sice Řehoř u „Kolébky P. Marie“ a Pavel u sv. Michaela, od císaře Ferdinanda I. sobě vyžádali dovolení, v rozvalinách bohatého druhdy kláštera poklady hledati. Podobně také já hledal jsem poklady, a to netoliko v klášteře břevnovském, nýbrž ve všech kostelích celého vikariátu libockého. A jaký byl výsledek pátrání mého? Hned předem musím ti, laskavý čtenáři, oznámiti, že pokladů zlatých a stříbrných neb drahokamů nalezl jsem poměrně málo, jelikož v dobách neblahých kostelům byly vzaty, ale odkryl jsem poklady jiné, památky totiž děje- a místopisné, které pilně sebrav v této knížce stručně jsem uložil. Zevrubný pak místopis jednotlivých farností ponechávám monografiím, jimžto přítomný spis za základ slou-

[– 2 –]

žiti může. V řadě farností uvádím farnost břevnovskou na místě prvním, jelikož tu stává staroslavné opatství, konající letos 900-letou památku založení svého, s nímžto mnohé fary zde popsané dříve souvisely. Ostatní pak farnosti následují podle souvislosti času neb místa.

Spisek ten budiž milým průvodcem památnou krajinou zdejší netoliko duchovním, nýbrž vzdělanějšímu obecnstvu vůbec.

V Břevnově, na den sv. Vojtěcha I. P. 1893.

Spisovatel.

[– 3 –]

Úvod.

Děkanství ořechovské. – Vikariát libocký.

Biskupství pražské, založené knížetem českým Boleslavem II. léta Páně 973, rozděleno bývalo na *arcipryšství* či *arcijáhenství*. Již k roku 1039, za času knížete Břetislava I. a biskupa Šebíře, letopisec Kosmas zmiňuje se o arcipryštech či arcijáhnech (archipresbyteri, archidiaconi). V 14. století bylo celkem deset arcijáhenství: pražské, kouřimské, bechyňské, horšovotýnské, plzeňské, žatecké, bilinské, litoměřické, boleslavské a hradecké. Úřad arcijáhenský obyčejně zastávali kanovníci pražští, kteří ob čas osady svého okršku visitovali, přísně o to dbajíce, aby kázeň církevní všady byla zachována.

Každé arcijáhenství či arciděkanství mělo sobě podřízeno několik *děkanství*, kterých prvotně

– 4 –

bylo tolik, kolik žup, tak že hranice jedněch i druhých se stýkaly; teprv později zřízeno jest o několik děkanství více rozdělením několika starších na dvě. Arcijáhnovi pražskému podřízených děkanství bylo v 14. století deset, a sice: městské či pražské, ořechovské, podbrdské, rakovnické, slánské, řípské, chlumínské, brandýské, říčanské a benešovské. Děkanové vykonávali téměř tytéž povinnosti, které nyní biskupští vikáři konají.

Jednotlivá děkanství dělila se na *plebanie* či *fary*. Legát papežský, I. P. 1143 v Čechách přítomný, mimo jiné usiloval o řádné rozdělení celé diecése na fary. *Děkanství městské* zahrnovalo mimo Prahu a předměstí také Podolí, Krušinu (sv. Pankrác), Bubny, Ovenec a Břevnov. V *děkanství ořechovském* počítaly se 34 plebanie: Butovice, Stodůlky, Krteň, Liboc, Kopanina, Tuchoměřice, Středokluky, Hostivice, Tachlovice, Hořelice, Černomice, Hostouň, Unhošť, Ořech (sídlo děkanství), Řeporyje, Svárov, Úhonice, Lodenice, Železná, Sv. Jan pod Skálou, Třebotov, Dobřichovice, Mokropsy, Černošice, Jíloviště, Trnová, Léštnice, Slapy, Sv. Kilian, Sv. Havel, Radotín, Chuchle, Slivenec a Zlíchov. V sousedním *děkanství řípském* byly mimo jiné:

– 5 –

Noutonice, Únětice a Levý Hradec. Ze 14. století zachovaly se nám rejstříky desátku papežského, který tehdy jednotlivé fary musily odváděti; dle výše odváděného desátku lze souditi na velikost obročí farního.

Farářové, mající větší obročí aneb více far najednou, zastupovati se dávali jiným knězem, jenž se nazýval *vikář* (t. j. zástupce). Knězi, kteří při nějaké kapli byli ustanoveni, slouli *kaplani*. Ano, ve větších chrámech bývali i *oltářníci*, kteří měli povinnost, po celý rok u jistého oltáře Mši sv. sloužiti. Z počátku byli kaplani a oltářníci samostatni, později však stali se podrobeni farářům, jimžto ve správě duchovní pomáhali.

Pánové duchovní i světští, na jejichž statcích se nalézaly kostely, měli k těmto kostelům *právo podací* či *patronátní*, t. j. mohli biskupovi navrhnouti (presentovati) duchovního, jemuž se obročí mělo uděliti. Biskupem stvrzený duchovní byl pak některým sousedním farářem v úřad uveden či osadě představen.*)

V dlouhotrvajících válkách náboženských,

*) Tomkovy Dějiny města Prahy I. 51, 79. III. 225. – Borového Dějiny diecéze pražské 147. – Fr. J. Zoubka „Farní osady děkanství někdy ořečovského“ (České školy smíchovské r. 1876 a. d.).

– 6 –

husitské (1419–1436) a třicetileté (1618–1648), poměry církevní v Čechách i jinde velmi se změnily. Na mnohých místech služby boží přestaly, posvátný zpěv umlkl, hlásání slova božího utichlo. Některé farní kostely zabrány byly jinověrci, jiné zbořeny a docela zanikly. Po třicetileté válce některé byly opět vzkříšeny aneb co filialní k jiným přiděleny, neboť pro nedostatek duchovenstva a slušného obročí, jež se na mnohých místech velmi ztenčilo neb docela ztratilo, obyčejně jednomu správci duchovnímu více kostelů, často velmi vzdálených, bylo odevzdáno.

Jednotlivé diecése rozděleny jsou na *vikariátní okresy*, odpovídající poněkud bývalým děkanstvím. V arcidiecési pražské zavedl r. 1852 zvěčnělý kardinál kníže-arcibiskup pražský Bedřich Schwarzenberg nové rozdělení vikariátů, dle něhož arcidiecése pražská čítá 37 vikariátních okresů. Bývalý vikariát „venkovského okresu pražského“ pro svou obšírnost rozdělen jest na tři vikariáty, totiž libocký, prosecký a zbraslavský. Nově zřízenému *vikariátu libockému* podřízeno bylo 13 farních osad, a sice: Břevnov u sv. Markéty, Bubeneč neb Přední Ovenec, Hostivice, Jinonice, Liboc, Noutonice, Ořech, Ounětice, Roztoky, Stodůlky, Šárka u sv. Matěje,

– 7 –

Šárka-Nebušice, Tuchoměřice. V novější době přistoupily: Košíře (r. 1861), pak Andělka či Střešovice (r. 1887).

Vikariát libocký hraničí na straně východní s generálním vikariátem pražským, severo-východně s vikariátem proseckým, na severu s budyňským, severo-západně se slánským, jiho-západně s berounským a na jihu s vikariátem zbraslavským. – Všechny fary vikariátu libockého leží v politickém i (kromě Hostivice) soudním okresu smíchovském.

– 8 –

I.

Farnost břevnovská či svato-markétská.

Vesnice Břevnov, ležící na úpatí Bílé hory asi půl hodiny západně od Prahy, neznámého jest původu. Ale již roku 993 se v zakládací listině kláštera břevnovského na prvním místě uvádí mezi vesnicemi, které kníže Boleslav II. čili Zbožný tomuto klášteru daroval.*)

Jméno „Břevnov“ znamená místo, kdež množství břeven čili klad, snad ku stavbě hradu pražského, se nacházelo; naznačuje tudíž krajinu lesnatou, na dříví bohatou. Také staré pověsti o založení hlavního města českého, blíže něhož naše ves leží, vypravuje o pralese, v němžto Libuše svůj hrad postavila a „Prahou“ nazvala.***) – Při založení však kláštera břevnovského roku 993 nebyla krajina zdejší již příliš lesnatá, což

*) Erben, Regesta Boh. p. 33. (ex. archiv. Břevnov.)

**) Cosmas p. 20: „Continuo itur in antiquam silvam et urbem aedificant Pragam.“

– 9 –

z listiny zakládací vysvítá. Kromě Břevnova uvádějí se v ní blízké vesnice Veleslavín s lesem Šlachovem, Luboc s lesem Malejovem, Třešovice, Ruzeň s polemi a lukami a blízko ní ves Kuromrtvice či Kuromrtvy (nyní zmizelá). Založení kláštera benediktinského přispělo nepochybně ještě více ke vzdělání této krajiny. Návrší na severní a na jižní straně od Břevnova, která se v zakládací listině jmenují nezoraná, byla nejspíš hned za prvního začátku zorána od klášterníků, k jejichž jmění až do dneška větším dílem náležejí. Na jižní hoře, po které tenkrát vedla cesta od Prahy do západních Čech, jmenovalo se jisté rozcestí „Žernovice“ od žernovů čili mlýnských kamenů, které se u něho tesaly.*)

Jižní návrší, obzvláště ku straně pražské, jmenovalo se a posud se jmenuje *Petřín* (310 m), kteréžto jméno nejstarší kronikář český Kosmas (+ 1125) od latinského slova *petrinus* (=skalnatý) odvádí.***)

V kronice sázavské čteme, že r. 1134 Sylvestr, opat kláštera sázavského, vydlážditi dal tamější kostel hlazenými kameny, přivezenými

*) Tomek, Dějepis města Prahy, I. str. 36.

**) Cosmas p. 20: „Latus mons nimis, qui a petris dicitur Petrin.“

– 10 –

až z Petřína. Láme se zde bílá opuka, dle sousední Bílé hory „opuka bělohorská“ nazvaná. Opuky Bělohorské leží skoro vodorovně na kvádrovém pískovci, od něhož dělí je toliko slabší železnatá vrstva, jak při kopání základů shledáváme. Roku 1853 nalezeny byly v lomu sv. Markéty a to na východní jeho straně, kde lámal se tehdy kámen ku stavbě nádraží smíchovského, části obrovského ještěra, jenž darem dán byl českému museu a prof. Reussem popsán, vyobrazen a pojmenován *Aptychodon cretaceus*. Zkameněliny v opuce bělohorské jsou celkem sporé, ale za malý dárek čas od času dostati lze od skalníků hlavonožce (*Nautilus sublaevigatus*), věnec (*Amanites Woolgari*), druh ústřice (*Inoceramus labiatus*), točeného hlemýždě (*Pleurotomaria secans*), račí klepeta (*Kythia Leachii*), zuby žraločí, rybí trus, otisky lasturek a j. Zvětšujícím sklem dobře poznáme okrouhlé domečky někdejších živočichů, kteří v mořích žijí. Samé to doklady, že kráčíme po dně bývalého moře neb jezera. I kosti neobyčejné velikosti byly v zdejší krajině nalezeny. Balbín vypravuje ve své historii*): „V klášteře břevnovském u Prahy před několika lety,

*) Boh. Balbín. *Miscellanea*, Pragae 1679, cap. 49.

– 11 –

když tam něco stavěli a trochu hlouběji do země kopali, zvláštní jeskyně se objevila, v níž kosti obrů a čtyři úplně zachovalé lidské kostry ležely**). – Údolím břevnovským protéká potůček *Brusnice* neb *Bruska*, jenž z rybníčku břevnovského se prýští, jelení příkop pod hradem pražským oživuje a do blízké Vltavy se vlévá; pročež tato krajina „u Brusky“ slove. O Brusnici zmiňuje se již letopisec Kosmas, vypravuje o založení hradu pražského**).

Osudy vesnice Břevnova úzce spojeny jsou s osudy *kláštera břevnovského*, od sv. Vojtěcha na západní její straně založeného. Když totiž sv. Vojtěch, druhý biskup pražský († 997), z Říma, kdež byl v klášteře sv. Alexia a Bonifacia slib řeholní sv. Benedikta složil, do své vlasti opět se navrátil, přivedl s sebou ze zmíněného kláštera 12 řeholníků Benediktinů, pro které dle vůle papeže Jana XV. pomocí náboženského knížete českého Boleslava II. († 999) opatství břevnovské – první mužský klášter v Čechách – založil a roku 993 dne 15. ledna ke cti

*) Dle Jos. Kořenského „Geologické procházky po okolí smíchovském.“ (České školy smíchovské roku 1876 a d.)

***) Cosmas, 20: „Rivulus Brusnica“ Cosmae Cont. 430. ad a 1278: „Brusca rivulus.“

– 12 –

sv. Benedikta Alexia a Bonifacia sám posvětil. Prvním opatem ustanovil bývalého vychovatele svého Radlu, jenž klášterní jméno Anastasius přijal. Spoluzakladatel opatství břevnovského kníže Boleslav II. položil v den posvěcení zakládací listinu, kteroužto klášteru mnohé vesnice a statky daroval, na hlavní oltář sv. Benedikta.

O založení kláštera břevnovského sv. Vojtěchem a Boleslavem II. vypravuje se následující *zbožná pověst*. Oba nábožní mužové, chtěje náboženství křesťanské v okolí pražském upevniti a krajinu orbou vzdělati, usnesli se na tom, klášter benediktinský založiti, ale stran místa, kdeby státi měl, se rozmýšleli. Jedné noci měli oba stejný sen; zdálo se jim, že v krajině blíže Prahy vidí jelena z čisté studánky pijícího, a že u této studánky klášter založiti mají. Ráno, aniž by se byli umluvili, za Prahu vyšedše všecko tak našli, jak ve snách byli viděli. Právě u studánky se setkavše podivný sen svůj si vypravovali. Vidouce v tom prst boží, umínili si blíže studánky obmýšlený klášter založiti. A poněvadž v studánce jakési břevno leželo, nazvati nový klášter „Břevnov“. – Toto ukončení pověsti, odvozuující název kláštera od břevna v studánce nalezeného, zdá se báti při-

– 13 –

dáno z jakési starší pověsti o původu vesnice Břevnova, která, lze-li zakládací listině věřiti, již před založením kláštera stála a tomuto darována byla. – Znamení břevna s třemi suký má opatství břevnovské také ve znaku svém. – Setkání se sv. Vojtěcha a Boleslava II. představuje skupina soch nad studánkou „Vojtěškou“ (z r. 1750).

Nedlouho po přenesení ostatků sv. Vojtěcha, Gaudentia (Radima) a pěti bratří z Polska do Čech (r. 1039), za opata břevnovského Meinharda, rozšířil kníže Břetislav I. klášter břevnovský a při něm *větší chrám ke cti sv. Vojtěcha*, apoštola českého, zbudoval (1045), jemuž několik vesnic daroval*). – Po vystavení nového a většího chrámu sv. Vojtěcha zůstal však starší a menší kostel sv. Benedikta státi, slouže později za kostel plebánský čili farní. – Kníže Břetislav z vděčné lásky k *bl. Vintíři* (Guntherovi), poustevníku z Českého lesa a kmotru svému, jehož toho času v kostele břevnovském

*) Erben, Reg. Boh. p. 44 (ex orig. archivii archiep. Olomuc.): „Notum sit, quod ego maiorem ecclesiam in Brevnov in honore s. Adalberti, boëmicæ gentis apostoli, construxi et eidem nomine dotis has villas cum hominibus et earum pertinentiis dedi...”

– 14 –

slavně pochoval. Hrobem bl. Vintíře byl chrám v Břevnově velmi oslaven, neboť putovali k němu lidé netoliko z celých Čech, nýbrž i z vůkolních zemí. U sv. Vintíře v Břevnově ustanoven byl i zvláštní kaplan neb almužník, ku př. jakýsi Kříž, jenž r. 1380 na plebanii libocou odešel*).

V druhé polovici 13. století změnil klášter břevnovský i s kostelem, až dosud „u sv. Benedikta a sv. Vojtěcha“ nazvaný, jméno své, i začalo se říkati „u sv. Markéty“. Za příčinu tohoto pojmenování udává se v klášterních dějinách následující památná událost. Přemysl Otakar II., hrdinský král český, válčil r. 1260 s králem uherským Belou IV. i došlo dne 12. července, tedy právě v předvečer sv. Markéty p. a m., u vesnice Kressenbrunn nad řekou Moravou k rozhodné bitvě, v nížto Čechové nad Uhry vítězství došli. Táboru nepřátelského se zmocnivše našli mezi jinými skvostnými věcmi také ostatek sv. Markéty, který Přemysl Otakar do Prahy přinesl a chrámu sv. Víta daroval. Dle jiných dějepisců**) obdržel týž král na památku svého vítězství u Kressenbrunn od

*) Libri confirm.

**) Dr. Klement Borový „Dějiny diecése pražské“ na str. 116.

– 15 –

papeže Alexandra IV. rameno, zub a dvě částky z lebky sv. Markéty, jež chrámu svato-vítskému věnoval. Když pak l. P. 1262 dlouhé uhodilo sucho, nařídil biskup pražský Jan III. průvod s ostatkem (ramenem) sv. Markéty do nedalekého chrámu břevnovského. I vydala obloha kýžený déšť. Na vděčnou památku tohoto vyslyšení ponechán jest sv. ostatek v chrámě břevnovském, kterémuž od té doby lid „u sv. Markéty“ říkati začal.

Roku 1296 opravil a rozšířil znamenitý opat Bavor „větší kostel“ ambitem čili křížovou chodbou, pak celý klášter a kapli P. Marie, v nížto ranní Mši sv. zpívanou založil*). Rozšířený kostel byl tak prostranný, že se v něm na 20 oltářů počítalo. – Na tomto místě jmenuje se klášterní kostel v Břevnově „větším kostelem“ k vůli rozeznání od „menšího kostela“ sv. Benedikta. Od které doby zobecněl název „u sv. Markéty“, nelze určit. jisto však jest, že již r. 1342 konána byla v klášteře břevnovském slavnost sv. Markéty podobně jako den sv. Benedikta. To vysvítá z listiny, kterouž

*) Emler, Reg. Boh. p. 1203 (e cod. Braunensi): „Nos supradictus abbas fundavimus ambitum cum ecclesiae pariete maioris anno d. 1296. Item pro reformatione capellae h. Mariae virg...“

– 16 –

opat Předbor a konvent kláštera břevnovského přenechávají bratřím Peškovi a Oldřichovi z Kosoř les „Trnovou“ nad Skochovicemi (u Zbraslavi) k založení nové vesnice s farním kostelem (1342 dne 4. pros.). Ve zmíněné listině se dočítáme, že jmenovaní dva bratři povinni byli, kromě jiných dávek odváděti „ku slavnosti sv. Markéty“ po 2 kuřatech a ke dni sv. Benedikta po 3 groších z každého lánu polí*).

Při menším kostele sv. Benedikta stojícím vnitř ohrady klášterní byl, ne-li hned při založení kláštera, tedy brzy, jeden kněz ř. sv. B. co plebán neb farář ustanoven**, k jehož duchovní správě náležely vesnice *Břevnov*, *Veleslavín* a *Týnec* při potoku Brusnici.***) Vesnice Týnec (nikoliv nynější Týnka), patřivší pannám

*) Emler, Reg. Boh. IV. 476. (ex. orig. archiv. mon. Břev.): „Duos etiam pullos de unoquoque laneo ad festivitatem beatae Margarethae et per tres grossos peo iuvamine ad diem s. Benedicti omni anno in monasterio Břevnoviensi preo mensa d. abbatis et conventus praesentabunt.“

**) Nejmenovaný předělavatel Kosmův ze 14. století dí o prvním kostele břevnovském: „In eadem ecclesia, quae mox parochialis facta est fratres laudes Deo persolvebant.“

***) Libri visit. a. 1380 p. 38. – Tomek. Dějepis Prahy, II. 265. III. 84.

– 17 –

Benediktinkám u sv. Jiří, jest nyní zaniklá. Okolo r. 1380 uvádí se v Břevnově plebán *Kuník*, po něm r. 1385 plebán *Jan* a r. 1419 při volbě opata Mikuláše byl též přítomen *Štěpán*, „plebán u sv. Benedikta“ v Břevnově*). Jakožto „pitanci“ (t. j. ku přilepšení bratřím) odváděli tehdaž plebáni u sv. Benedikta čtyřikráte do roka po 4 lotech šafránu, 2 librách kmínu a 1 libře pepře.**)

Za opata Mikuláše právě zvoleného přikvačilo na klášter břevnovský, podobně jako na mnohé jiné kláštery, zhoubné neštěstí. Když totiž na jaře roku 1420 Husité s Tábority hrad pražský obléhali, vyřítivše se k nedalekému klášteru břevnovskému, tehdaž velmi slavnému, jej plenili, zapálili a zbořili (1420 dne 22. května).

Po všechna potomní léta války husitské (jež trvala až do roku 1434), zůstal klášter od mnichů řádu sv. Benedikta opuštěn; opatové přebývali ve vzdáleném Broumově (při hranici slezské) a stavení klášterní zůstalo pusté, až opat Jan I. (1449–1460) hned na začátku panování svého o to péči měl, aby pobořený klášter opraven byl; i opatřiv větší kostel (sv. Markéty)

*) Emler, Libri confirm. VII. 286.

**) Urbar. Břev. ex a. 1406.

– 18 –

střechou, *probošství* u něho postavil (o. r. 1450)*). V té době uvádějí se zde Petr probošt, Petr farář a Vavřinec sakristán**). Menší čili farní kostel sv. Benedikta byl nejspíše také opraven, jelikož v pozdější době o obou kostelích zmínka se činí. Svědčí o tom dva odkazy nahodile zachovalé, jeden paní Bětky z Byšic r. 1474 pěti kop platů ročního „k světi panně Margretě“ na Břevnov,***) a druhý souseda Velíka z Pohořelce r. 1497 dvou kop grošů míšeňských „k sv. Benediktu“ na Břevnov†). Určitá jest zpráva o menším kostele sv. Benedikta, že v něm r. 1499 pohřben byl opat Pavel II., který pro chorobu duševní zbaven jsa opatství v Břevnově přebýval††). – Polohu obou těchto starých kostelů jakož i tehdejšího kláštera nyní přesně učiti nelze, jelikož se pražádných stop nezachovalo. Oba zmíněné kostely byly asi velice sešlé, neboť l. P. 1545 za císaře Ferdinanda I. Rakouského byl pod troskami starého kláštera postaven *nový kostel*†††).

*) P. Jeroným Růžička „Chronicon breve“ p. 32.

***) Memoria abbatum et fratrum, p. 15.

***) Tomek, Dějepis Prahy VIII. 209 (z listiny archivu kap. praž.).

†) Tomek, l. c. (z knihy hradčanské fol. 60.)

††) Tomek, l. c. (ex Dobneri Monum VI. 476.)

†††) P. Jer. Růžička, l. c., 43.

– 19 –

Během války třicetileté (1618–1648), zvláště za bitvy na blízké Bílé hoře (1620 dne 8. listop.), měl klášter břevnovský podobný osud neblahý, jako před 200 lety za válek husitských. Tehdejší probošt Šimon Chlodomast byl od direktorů z kláštera vyhnán, statky rozprodány, probošství od vojáků zrušeno a zapáleno. – Po bitvě bělohorské přikázal kníže Karel Lichtenstein, generální komisař císaře Ferdinanda II., svým podřízeným komisařům, by probošta Šimona v probošství opět uvedli, o stavu pak poškozeného kláštera zevrubnou zprávu podali. Císař o zbědovaném stavu kláštera uslyšev dal kostel (z r. 1545) opravit a novou klenbou opatřit; starší kostely zůstaly zbořeny, jelikož o nich již žádná zmínka se nečiní*).

Duchovní správa za války třicetileté na mnohých místech zanikla, jelikož pastýřové duchovní i jejich ovečky před ukrutnými Švédy na všechny strany se rozprchli. Brzy však po míru westfálském (1648) obnovena jest v Břevnově řádná správa duchovní s vedením matrik; rokem 1652 začíná matrika křestní**), 1661 oddací a 1693 úmrtní. První duch. správce byl

*) P. Jer. Růžička, l. c. 43.

**) Křtitelnice pochází již z r. 1637.

– 20 –

P. Jakub Ruffinus (t. j. Červený), rodilý v Opavě ve Slezsku († 1671).

Dosavadní proboštství ve válce třicetileté nemálo utrpělo. Z té příčiny postavil opat Tomáš Sartor (t. j. Krejčí) roku 1674 ze zbytků starého kláštera *klášter nový*, jenž však již r. 1678 dne 13. července, tedy právě na sv. Markétu, popelem lehl. Po požáru obnoven jest klášter malým prozatímním kostelem. (Vyobrazení na str. 21). Příštího roku začal zuřiti mor (1679–80), jenž i do malého kláštera zavítav za oběti sobě vyžádal tehdejšího faráře P. Martina Kerna, pak superiora a tři jiné duchovní, kteří všickni v choru před oltářem P. Marie Pasovské pohřbeni byli*).

Nástupcem opata Tomáše dne 13. října 1700 skonavšího stal se Otmar Zinke (1700–1738). Týž pojal hned při svém nastoupení úmysl, v Břevnově *nový klášter a kostel* ve větších rozměrech ze základů postaviti a zde zase *opatství*, téměř po 300 let zaniklé, obnoviti. Hned na jaře roku 1701 začato odklízováním rumu ze spáleniště starého kláštera a kostela, ale teprve r. 1708 dne 30. května položen jest kámen základní. – Mezi stavbou vypukla roku 1713 opět *morová rána*, kterou ve vesnici Břev-

*) Diarium Břev. I. (incip. ab a. 1674).

– 21 –

[Obrázek kláštera]
Bývalý klášter a kostel sv. Markéty.

– 22 –

nově mnozí umřeli. – R. 1715 dne 7. června vztýčen jest na věži nového chrámu kříž, čímž stavba zevnější byla ukončena.

Ve válkách, které uprostřed 18. století císařovna Marie Terezie proti výbojným nepřítelům vedla, byla Praha po třikráte (1742, 1744 a 1757) obležena, čímž Břevnov a okolní vesnice velice byly poškozeny. Dle matriky úmrtní z té doby bylo několik lidí nepřátelskými kulemi nahodile zastřeleno. Léta Páně 1757 byl chrám sv. Markéty, v němž po 5 měsíců ranění leželi, důkladně vyčištěn a dne 9. října od svět. biskupa pražského Přichovského konsekrován. Toho též roku byl také oltář P. Marie Benediktinské v presbytáři blíže mřížek postaven*).

Popis kostela. Chrám Páně sv. Markéty v Břevnově, roku 1715 slohem renesančním od proslulého stavitele pražského Křištofa Dienzenhofra († 1722) vystavený, jest vysoký, prostranný a světlý. Široká klenba spočívá na 8 vysokých pilířích bez všeho sloupví.
Freskové

*) O Břevnovu vydali v novější době spisy: P. Jer. Růžička „Chronicon breve“. – P. Rom. Schramm a P. Vavř. Wintera „Regesta.“ – P. Bonif. Holub „Paměti farnosti u sv. Markéty v Břevnově“ 1890.

– 23 –

malby na klenbě provedeny jsou od pražského malíře Jana Jakuba Steinfelsa († 1730). V presbytáři představuje hlavní obraz klenbový oslavení sv. otce Benedikta. Okolo velkého obrazu jsou obrazy menší s nápisy a číslicemi, znamenajícími, kolik papežů, kardinálů atd. řád sv. Benedikta čítal. Freska v lodi chrámové rozdělena jsou v 4 pole: 1. Sv. Vojtěch a 5 svatých bratří břevnovských; 2. zářící kříž, k němuž s levé strany se blíží sv. Alexius a Bonifacius, kterýmž původní klášter zasvěcen byl, s pravé strany sv. Markéta, nynější patronka kostele a kláštera; 3. Sv. Anastasius, první opat břevnovský a později arcibiskup ostruhomský v Uhrách, máje vedle sebe znak uherský; sv. Gaudentius, bratr sv. Vojtěcha, byl arcibiskupem hnězdenským v Polsku, máje znak polský; bl. Vintíř poustevník; sv. Prokop poustevník; sv. Vojtěch, zakladatel kláštera břevnovského; 4. sv. Vojtěch, sv. Václav, sv. Ludmila a Boleslav Zbožný. Mezi těmito malbami po stranách nad okny nalézají se podobizny nejhlavnějších dobrodinců kláštera s letopočtem, a sice: 1. papeže Jana XV., jenž založení opatství břevnovského přikázal a potvrdil; 2. papeže Bonifacia IX., jenž mnohé výsady udělil; 3. Boleslava II., spoluzakladatele kláštera břevnovského r. 993; 4. Břetislava I.,

– 24 –

jenž nový kostel ke cti sv. Vojtěcha v Břevnově postavil l. P. 1045; 5. Přemysla Otakara I., jenž daroval Polici r. 1213; 6. Jana Lucemburského, který vrátil opatu Bavorovi město Broumov a jiné statky r. 1331; 7. Rudolfa II., ochránce opata Wolfganga Selendra r. 1602; 8. Ferdinanda II., jenž po bitvě bělohorské klášteru statky navrátil r. 1622.

Oltářů jest nyní osm: 1. Hlavní oltář sv. Markéty s pozlacenou sochou téže svěřice; 2. oltář P. Marie Benediktinské, také se na tomto oltáři za sklem chová ostatek sv. Markéty; 3. oltář sv. Vojtěcha; 4. naproti oltář bl. Vintíře, jehožto domnělé ostatky pod tímto oltářem odpočívají; 5. oltář sv. Kříže neb Bolestné P. Marie; 6. naproti oltář sv. otce Benedikta; 7. oltář sv. Václava; 8. oltář sv. Otmara. – Oltářní obrazy malovány jsou od znamenitého malíře českého Petra Brandla († 1739).

U oltáře sv. Václava umístěna jest křtitelnice, opatřená českým nápisem: „Léta Páně 1637 tato křtitelnice jest udělána nákladem mnohovzácné matrony slovatné paní Suzany Klobičové jinak Pernštejnské, sousedky Starého města pražského a jest od ní darována k záduší kláštera sv. panny Markéty na Břevnov. Pán Bůh račiž za tento časný dar zde časná a v ne-

– 25 –

beském království věčná odplata býti. Kteříkoliv v této křtitelnici budete z vody a z Ducha sv. pokřtěni, modlete se za její milou duši, aby Pán Bůh ráčil přijíti ji v počet vyvolených a svých věrných. Amen.“

Uprostřed chrámu v lodi nalézá se velká krypta, v nížto duchovní bývali pohřbíváni, až dvorním dekretem (ze dne 6. září 1787) pohřbívání v kostelích z ohledů zdravotních bylo zakázáno.

Na severní straně chrámu přistavena jest věž s mohutnou bání, s hodinami a 4 zvony nevelkými, mezi nimiž sv. Bonaventura a sv. Markéta, které l. P. 1817 byly přelity.

Hřbitov, ležící na západním konci klášterské zahrady, založen byl l. P. 1739 od opata Benona Löbla. Kapli hřbitovní „u sv. Lazara“, v pěkném slohu renesančním vystavenou, založil l. P. 1762 opat Bedřich Grundmann. Památnou jest v této kapli oltářní deska (mensa) z temného mramoru, bývalý náhrobní kámen opata Oldřicha († 1381), mající latinský nápis toho znění: „† Anno domini 1381 idus Aprilis, quae tunc in vigilia paschae, clarae memoriae Ulricus, pius abbas 23. huius sancti monasterii Břevnoviensis, qui eidem feliciter praefuit annis 15, cuius anima requiescat in

– 26 –

sancta pace amen.“ Pod kaplí jest krypta bratří, jež roku 1869 byla zazděna. V novější době někteří kanovníci svatovítské na tomto hřbitově poslední svůj odpočinek sobě zvolili.

Duchovní správcové v Břevnově od r. 1652: 1. P. Jakub Ruffinus (1652). – 2. P. František Viola (1660). – 3. P. Martin Raška (1664). – 4. P. Jakub Höppner (1666). – 5. P. Placid Stegen (1672). – 6. P. Martin Kern (1674). – 7. P. Mikuláš Vlha (1675). – 8. P. Wolfgang Pergler (1676). – 9. P. Martin Kern (1678). – 10. P. František Caesar (1680). – 11. P. Adam Künzel (1684). – 12. P. Heřman Richter (1701). – 13. P. Bernard Patzelt (1706). – 14. P. Wolfgang Pergler (1709). – 15. P. Lambert Zach (1710). – 16. P. Jiljí Fibrig (1714). – 17. P. Mikuláš Killinger (1722). – 18. P. Jáchym Hůlek. (1726) – 19. P. Baltasar Schuch (1728). – 20. P. Bartoloměj Jankovský (1729). – 21. P. Václav Umlauf z Bydžova (1730). – 22. P. Leonard Heintz (1731). – 23. P. Jiljí Fibrig (1733). – 24. P. Ondřej Löbl (1736). – 25. P. Bartoloměj Jankovský (1738). – 26. P. Gerard Thör (1740). – 27. P. Leonard Kučera (1757). – 28. P. Beda Sartorius (1761). – 29. P. Jáchym Vaněček (1767). – 30. P. Kolumbán Veindt (1772). – 31. P. Robert Roob

– 27 –

z Bydžova (1773). – 32. P. Leonard Morati (1780). – 33. P. Kolumbán Veindt (1781). – 34. P. Vít Kiesl (1785). – 35. P. Benedikt Štětina (1809). – 36. P. Václav Plas (1810). – 37. P. Ignác Karafiát (1818). – 38. P. Josef Mixánek (1820). – 39. P. Chrysostom Maleček (1835). – 40. P. Method Faster (1844). – 41. P. Ondřej Veselka (1860). – 42. P. Mainrad Dvořák (1868). – 43. P. Placid Středa (1879). – 44. P. Cyrill Kaněra (1880). – 45. P. Bonifác Jan Holub. Téhož kooperátorem jest toho času P. Lev Jos. Mojžíš.

Přifařené vesnice. Ku sv. Markétě nyní jsou přifařeny: 1. *Velký Břevnov* (1 400 obyvj.) s klášteřem a dvorem témuž patřícím.

2. *Tejnka* (2 800) táhne se podél erární silnice, zvané „karlovarské,“ jež jde od strahovské brány v Praze přes Tejnku, Malý Břevnov, Bílou horu, Ruzyň, Řepy, Hostivice, Unhošť atd. V Tejnke jest nyní škola a c. k. poštovní úřad. Tejnka má jméno své od „staré tynky,“ bývalého poplužního dvora klášterního se zájezdní hospodou, kterou klášter r. 1805 prodal (nyní číslo domu 1 „u kaštanu“). Tynka co dvůr uvádí se již v 13. století, co vesnice o. r. 1700, kdy první domky stavěti se začaly. Kromě poplužního dvora byly na pozemcích

– 28 –

klášterních tři staré vinice, které nyní se jmenují Königsmanka (č. 10), Závěrka (č. 11 a 12) a Liborka (č. 13).

3. *Malý Břevnov* (620) vznikl po roce 1790 na místě, kdež stávala za starých časů malá víska jménem Břevnovek, o níž jest první zmínka r. 1430. Naproti tomu zaniklo již déle před tím jméno někdejší vsi Kuromrtvice v téže krajině, ježto nevyskytuje se nikde již od druhé polovice 13. století; možná, že jen právě staré jméno toto ustoupilo novému jménu „Břevnovka.“*)

4. *Bílá hora* (100), asi 5 minut západně za Malým Břevnovem ležící, jest vlastně vysoká planina (382 m.), mající název svůj od bílé opuky, jež se tam v hojnosti nalézá (již r. 1442). Bílá hora jest bojištěm pro Čechy památné bitvou, svedenou r. 1620 dne 8. listopadu. Několik roků později (1628 dne 25. dubna) císař Ferdinand II. položil tamže základní kámen ku klášteru Servitů s kostelem P. Marie, jenž však pro nedostatek prý vody nebyl dostaven. Klášterní budova prodána byla se svolením císaře Leopolda r. 1673 za 100 dukátů hraběti Maxmilianu Martinicovi a v hostinec obrácena. V čas na-

*) Tomek, D. Pr. VIII. 211.

– 29 –

[Obrázek kostela]
Kostelík Panny Marie na Bílé hoře.

– 30 –

kažlivých nemocí neb válek sloužila také za špitál. Na místě kostela postavena jest později (1719) kaple sv. Martina, jež za císaře Josefa II. byla zavřena a nyní za příbytek slouží (č. 49 Řepy).

Brzy po odchodu Servitů k sv. Michali na Starém městě pražském neznámí dobrodincové postavili na památném bojišti bělohorském kapličku ke cti P. Marie, kteroužto od Švédů spustošenou opravil jakýsi Michal Hagan, zedník z Bavor, načež ji roku 1706 dne 8. srpna světící biskup pražský Vít Seipl k poctě P. Marie Vítězné a sv. Václava slavně posvětil. Roku 1709 dne 1. května byl milostný obraz Rodičky boží, který jest věrné napodobení původního obrazu (v Římě r. 1833 požárem zničeného), na hlavním oltáři umístěn. V letech 1712–14 byla kaple ta do kříže rozšířena a ambity se čtyřmi oltáři obklíčena (vyobrazení na str. 29). V téže době fiskus královský Strolz založil štědrou nadaci (40 000 zl.) na vydržování kněze administrátora a dvou kaplanů.

Mezi tím (1711 dne 25. srpna) císařovna Eleonora odevzdala ku žádosti poutníků pražských kostel na Bílé hoře, který si tehdejší majitel planiny bělohorské hrabě Breda chtěl přivlastniti, pěti měšťanům pražským co před-

– 31 –

staveným kostela, kteří také na uprázdněné obročí tři duchovní presentovali. R. 1722 od tehdejších představených na Bílou horu poslán byl a od císaře r. 1724 stvrzen Jan Jiří Stoiber; r. 1736 uvádí se v knize fundační P. František Karel Wangler a poslední byl P. František Reintsch; neboť kostel na Bílé hoře byl z rozkazu císaře Josefa II. r. 1787 zavřen a prodán, hlavní oltář s obrazem marianským kostelu stodůleckému, kdež právě téhož roku lokalie zřízena a Bílá hora k ní přidělena byla, darován. Poslední administrátor dán jest do výslužby a jeho dva kaplani ve správě duchovní ustanoveni; starší Adam Jelínek stal se prvním lokalistou v Stodůlkách a mladší Václav Kratochvíle kaplanem v Hořelicích.

Od té doby pokoušeli se věrní ctitelé marianští několikráte, by od příslušných úřadů otevření kostela bělohorského dosáhli, až císař František I. prosbu jejich vyslyšev otevření kostela guberniálním výnosem (ze dne 29. října 1812) milostivě povolil. V čele tehdejších žadatelů stál Josef Čapek, kanovník u Všech Svatých v Praze, jenž již rok před tím kostel bělohorský zakoupiv značným nákladem opravit dal, načež posvátný obraz P. Marie ze Stodůlek zpět přinesen byl, taktéž ostatky svatých z ko-

– 32 –

stela sv. Matěje sem vráceny. Po smrti kanovníka Josefa Čapka († 21. října 1828) přešel následkem smlouvy, mezi ním a opatem břevnovským Placidem Benešem (†1851) učiněné, kostel na Bílé hoře se vším příslušenstvím ve vlastnictví kláštera u sv. Markéty, který tím také nabyl práva, administrátory ze svých členů při něm usazovati. Prvním administrátorem z řádu sv. Benedikta stal se P. Josef Mixánek (od 1835), druhým P. Method Faster (1863), třetím P. Otmar Roštlapil (1869) a čtvrtým p. Leander Hubený (1888). Oba obnovitelé poutního kostela bělohorského, kanovník Josef Čapek a opat Placid Beneš, odpočívají po obou stranách téhož kostela, jak si toho byli za živa přáli.

Původně náležela Bílá hora k farnosti libocké, od r. 1787 k lokalii stodůlecké, tak že kostel bělohorský byl jaksi kostelem filialním kostela stodůleckého, což již Čapkovi nemilé jsouc k třenicím podnět dávalo. Z té příčiny byla v měsíci července r. 1838 z lokalie stodůlecké vyfařena a k farnosti břevnovské přidělena. Tehdáž byla na Bílé hoře 4 čísla popisná, nyní jest jich 9, totiž č. 1, 2, 3, 4, 48, 49, 60, 61 a 65, jež všecka k obci Řepy patří*).

*) Monografie „Bílá Hora“ od P. Cyr. Kaněry.

– 33 –

5. *Vinice*. Ku sv. Markétě jest od r. 1778 přifařeno několik vinic smíchovských a sice: Hübschmonka, Kneislovka, Spiritka, Císařka a od r. 1858 také vinice Šafránka.

Poutní kapličky, které na jižní výšině vedle býv. silnice spatřujeme, jdou od Prahy až k poutnímu místu Hájku, jsouce postaveny v letech 1720–26 většinou od šlechticů a sice: 1. od Ferdinanda hraběte z Kühnburku, arcibiskupa pražského; 2. od hrab. z Vrtby; 3. od Ant. Jana hrab. z Nostic a Rhinek; 4. od Jos. hrab. z Waldsteinu s chotí; 5. od Jana Ant. hrab. Schaffgoče s chotí; 6. od Frant. Josefa hrab. Černína z Chudenic; 7. od Frant. Josefa hrab. Šlika s chotí; 8. od Jana Fil. hrab. Sikingen s chotí; 9. od hrab. Nostice; 10. od Frant. Jos. hrab. Černína s chotí; 11. od hrab. z Clari-Aldringen; 12. od Jana Františka z Glozů; 13. od neznámého; 14. od starších města Prahy; 15. od kněžny Anny Toskánské; 16. od Frant. Arnošta hrab. z Waldsteinu s chotí; 17. od knížete Sagana; 18. od Frant. Dam. hrab. ze Sternberku; 19. od Karla Jách. hrab. Bredy s chotí; 20. od téhož hraběte. – Císař Josef odňav nadace kapličky osudu jejich ponechal.

Škola. Při klášteře břevnovském bývala již

– 34 –

od starodávna, podobně jako u sv. Víta, na Vyšehradě a na Strahově, jakási škola, v nížto chlapci v náboženství, ve zpěvu a v nejhlavnějších předmětech světských cvičeni bývali; ti pak z nich, kteří se připravovali k stavu duchovnímu, nazývali se „žáci“. V 13. století byly již v Čechách školy farní, které však dlouhými a krutými válkami husitskými, později válkou třicetiletou, na mnohých místech i se správou duchovní zanikly, až r. 1770 císařovna Marie Terezie, pečlivá matka svých národů, zřízení škol nařídila, které se dělily na tři druhy: 1. trivialní*), 2. hlavní a 3. normalní. Také v Břevnově byla té doby škola trivialní, jež r. 1785 povýšena byla na normalní čili vzornou; neboť toho roku dne 22. června přijel sem Ferdinand Kindermann ze Schulsteinů, probošt vyšehradský**) a vrchní ředitel škol normalních, stran zřízení školy normalní v Břevnově; vyučovati se začalo v pondělí dne 29. srpna a žáků bylo z počátku 30. Prvním učitelem a zároveň varhaníkem klášterním byl Jakub Huber († 1788). Po něm následovali: Václav Jan-

*) V škole trivialní přednášelo se tak zvané trivium t. j. kromě náboženství čtení, psaní a počítání.

**) Později stal se biskupem v Litoměřicích (1790–1801).

– 35 –

ský († 1818), Jakub Hrdina († 1851), Jan Bolardt († 1879), p. Václav Pacovský (1879–90), p. František Škrdle, řídící zatímní (1890–92), p. Emanuel Batěk (od 1. září 1892). Stará škola, jež se nalézala vedle klášterní vrátnice, měla původně jednu třídu. R. 1839 rozšířena na dvě třídy. – Nové zákony školní r. 1869 v květnu vydané způsobily ve školství náhlý obrat. Dítka, které dle nových zákonů školních od 7. do 14. roku stáří školou povinny jsou, tak se rozmnožily, že dosavadní dvě třídy nestačily a roku 1873 třída třetí otevřena býti musila.

R. 1880 otevřena čtvrtá a r. 1883 pátá třída. Jelikož počet školních dítek na 500 dostoupil, postavena byla r. 1886 nákladem 38 000 zl. nová budova školní o 2 patrech a během roku 1887 rozdělena celá škola v 5 tříd chlapeckých a 5 tříd dívčích pod jedním řídícím učitelem.

– 36 –

II.

Farnost libocká.

Dle zakládací listiny kláštera břevnovského z roku 993 daroval kníže Boleslav II. Zbožný zmíněnému klášteru mimo jiné statky: vesnici *Liboc* (v listině *Luboc* neb *Hluboc*) s lesem *Maleyovem*, *Veleslavín* se všemi lidmi ku vzdělávání vinic, s dostatečným pozemkem a blízkým lesem *Šlachovem*, *Ruzyň* (v listině *Ruzen*) s polnostmi a lukami k ní patřícími a ve vsi *Kuromrtvicích* tři dušníky a dostatečným pozemkem*).

Poddaní libočtí měli své usedlosti, z kterých klášteru jakožto své vrchnosti neplatili ničehož na penězích ani jiných dávkách, ale toliko měli robotu, vyťahovati z vody dříví, které se z *Kostelce*, klášteru tehdáž patřícího,

*) Erben, Regesta Boh. I. 33.

– 37 –

pro klášterní potřebu po *Vltavě* plavilo, a rovnati je v hromady na břehu, nepochybně na *Oujezdě* pod *Petřínem*, kdež měl klášter k tomu své městiště (nyní č. 468 a 469). Kromě toho sloužili opatovi nápravníci (*Lehensmänner*), a sice jeden v *Liboci* (jménem *Pastorek*), jeden v *Řepích* (*Mařík Hrabíště*) a dva ve *Veleslavíně* (*Budček* a *Valous*). Každý nápravník měl za výsluhu neb léno jednu neb více usedlostí, které byly osvobozeny od platů i robot. *Veleslavínští* dva nápravníci měli pod dvou lánech (1 lán asi 70 jiter).*)

Farní chrám Páně v *Liboci* založením svým počítati lze k nejstarším kostelům naší milé vlasti. Je-li svědectví kronikáře *Hájka* z *Hlubočan* spolehlivé, založen byl okolo roku 992 od *Boleslava II.* na místě, kdež pohanský *Vršovec Hradoboj*, pán na *Ruzyni*, ze vzdoru proti knížeti nábožného kněze *Prostivoje*, evangelium *Kristovo* zde lidu pohanskému hlásajícího, zabiti rozkázal. A na tom místě kázal prý kníže k poctivosti *P. Marie* a svatých mučenníků *Fabiána* a *Šebestiána* kostel kamenný postaviti nad vsí, kteráž slula *Liboc*, a potom jej kázal i posvětiti.

*) Urbář břev. z r. 1406. Tomek, Děj. Prahy III. 82 a d.

– 38 –

L. P. 1318 byl kostel libocký již farním, což vysvítá z listiny, kterouž biskup pražský Jan IV. farní kostely v *Liboci*, *Bříství* a *Svrkyni* se všemi požitky a příjmy kláštera břevnovského „na věčné časy“ (in perpetuum) odevzdal. K tomu přiměla biskupa, jak dí v listině, úcta a láska k Bohu všemohoucímu a k sv. mučenníku Vojtěchovi, patronu kostela pražského a zakladateli kláštera břevnovského. Požitky a příjmy ze zmíněných far měly se dle výslovného přání biskupova obracet ku potřebám opata a kláštera, obzvláště na kupování ryb v postě, jichž klášter mnoho potřeboval pro velké hostinství, které vykonávati musil pro blízkost hlavního města. Zároveň biskup postoupil opatu Bavorovi a všem jeho nástupcům právo, při zmíněných kostelích řeholní své bratry neb jiné duchovní správce ustanovovati neb sesazovati.*) Papež Bonifác IX. toto právo později potvrdil (1396)**).

Fara libocká náležela k obvodu děkanství ořečovského a platila půlletně 12 grošů desátku papežského***); byla tudíž co do příjmů prostřední.

*) Emler, Regesta Boh. III. 177 (ex orig. in arch. Břev.).

**) P. R. Schramm, Reg. Břev. p. 33. (ex M. S. Capit. Prag.)

***) Tomek, Reg. decim. pap.

– 39 –

Pokud nám známo, byli v Liboci za starodávna tito *plebánové*:

L. P. 1355 dne 17. března Vavřinec, plebán libocký, změnil svou faru s povolením opata břevnovského s Protivou, plebánem v Lukavicích.

L. P. 1380 po smrti plebána Henzlína opat Oldřich podal ku faře libocké Kříže, kaplana neb almužníka u bl. Vintíře v klášteře břevnovském.

L. P. 1383 plebán Kříž změnil se srozuměním opata a konventu břevnovského s Jachou, plebánem ze Sveišin.

L. P. 1407 uvádí se plebán libocký Řivín*).

L. P. 1417 Duchkoň, plebán libocký, změnil se srozuměním opata Zyfrida s Vilémem, plebánem na Krtni, jehož faru uvedl plebán od sv. Benedikta v Břevnově.

L. P. 1418 dne 15. února Vilém kommutoval s Jakšem, plebánem v Dřínově; uvedl opět plebán břevnovský.

Téhož roku dne 3. srpna Jakeš změnil faru s jakýmsi Prokopem, jehož uvedl opět plebán z Břevnova.

*) Tomek Děj. Prahy V. 201.

– 40 –

L. P. 1419 dne 3. května Prokop odešel do Hloupětína, změniv s Janem, plebánem tamnějším*).

Ve válkách husitských ztratil klášter břevnovský Liboc s podacím kostelním a vesnice okolní. Liboc a Veleslacin zabaveny byly od obce pražské (1420) a některý čas pak spravovány úřadem šestipanským, později pak postoupeny k purkrabství hradu pražského. K témuž purkrabství přidán (1430) dvůr poplužní v Ruzyni, který před tím též byl kláštera břevnovského. Když pak císař Sigmund od stavů pod obojí přijat byl za krále (1436), vydal zápisy pánům a měšťům strany pod obojí na statky duchovenstva, kterých se byli dříve výbojem zmocnili. Tím způsobem dostal se od něho zápis také Pražanům staroměstským v 1 500 kopách grošů českých na 35 vesnic a dvorů, kterých měli tak dlouho požívat, až by od koruny vyplaceny byly. Mezi těmi vesnicemi a statky byly kláštera břevnovského: Liboc, Zbuzany a Jinočany. Zápis krále Sigmunda byl Staroměstským stvrzen listem krále Jiřího (1459) a opět listem krále Vladislava (1472)**).

Od Staroměstských koupil dvůr v Liboci

*) Libri Confirm.

**) Tomek Děj. Prahy VIII. 207, 335.

– 41 –

pan Jan nazýván tudíž z Liboce, od něhož jej koupil opat břevnovský Pavel II. (1492); avšak opat Jan Chotovský jej opět prodal jakémusi Machovi z Vokovic (1567)*).

V té době byli v Liboci faráři pod obojí či kališníci. Roku 1536 kněz Jan z Liboce stál před utraqu. konsistoří, jsa obžalován, že o procesí s Velebnou Svátostí neuctivě jednal, že sedlákům spílal pijanů, že v kostele škaredě lál kostelníkům, že jednoho muže oddal se dvěma ženami a chtěl ho ještě s třetí oddati**).

Během války třicetileté kostel libocký, patřící k patronátu purkrabství pražského (nyní zemského výboru), velmi sešel a služby Boží v něm umlkly, až nejvyšší purkrabí zbožný Bernard hrabě Martinic († 1685) kostel pěkně obnovil***) a duchovní správu při něm opět zavedl. Nejstarší matrika pochází z roku 1671 dne 3. června. Od doby té byli při farním kostele libockém následující *správcové duchovní*:

1. Bartoloměj Matěj Halle z Hallenberku, farář v Týně v Praze a zároveň administrátor všech vrchno-purkrabských kostelů (1671–72).

2. Ondřej Šelik (1672–1682).

*) P. R. Schramm Reg. 48, 55.

**) Borový, Akta kons. utr. 115.

***) Schaller 103

– 42 –

3. Jan Václav Olomoucký, opět farář u Matky Boží v Týně v Praze, kanovník Staro-Boleslavský a zároveň duchovní administrátor všech vrchno-purkrabských poddaných (1682–1695).

4. Roku 1695 odevzdána správa kostela libockého Otcům Františkánům od P. Marie Sněžné v Praze (1695–1696). Mnohé však děti křtěny bývaly u sv. Markéty.

5. Po nich spravoval kostel libocký farář od P. Marie na Louži v Praze (1696–1702).

L. P. 1702 dne 20. ledna kostel libocký zvláštní zřizovací listinou (instrumentum erectionis) *za farní byv prohlášen*, obdržel svého vlastního faráře, na jehož výživu určeno 42 korců polí s tou podmínkou, že jednu šestinu čistého výtěžku ke kostelu musí odváděti.

1. Prvofarář jmenoval se Jiří Josef Saar (1702), jenž r. 1716 v Liboci zemřel.

2. Karel Matěj Christen (1716).

3. Maxmilian Florentin Staropraský (1720).

4. Jan Lukáš Stadlmayer (1726).

5. Josef Petr Stadlmayer, synovec a býv. kaplan předešlého (1753).

6. Antonín Lebeda (1785), býv. osobní kaplan.

– 43 –

7. Josef Kubík (1808), býv. farář v Předním Ovenci.

8. František Kautský (1823), taktéž býv. farář v Předním Ovenci, kamž se opět navrátil.

9. František Lampa (1824), farář z Hostivař. Týž, pro osadu libockou velmi zasloužilý, stal se r. 1834 knížecím arcib. vikářem a c. k. školdozorcem pro pražský obvod venkovský a r. 1851 sídelním kanovníkem v Hradci Králové († 1859). Faru pak v Liboci po něm obdržel:

10. Karel Ullík (1852), farář v Předním Ovenci. Sestárnuv v Liboci umřel náhle, raněn mrtvicí dne 2. listopadu 1871 v noci na Dušičky, hodlaje ještě na tento den kázati o posledním soudu. Po něm faru administroval Jan Černoouz, místní kaplan a spisovatel český, načež v březnu r. 1872 nastoupil farář nový

11. Karel Hausmann, jenž roku 1883 dne 22. prosince umřel vysílením. Na uprázdněnou faru dosazen byl:

12. Václav Čáp (1884). Po jeho odchodu jest administrátorem Vlastimil Hálek (1892).

Farní chrám Páně svatých mučenníků Fabiána a Šebestiána v Liboci, jak se nyní spatřuje, jest nový, v letech 1842–44 vystavený.

– 44 –

(Vyobrazení na str. 45). Starý kostel, jenž stál na témž místě, měl v presbytáři polygonálním (vícehranném) dvě špičatá gotická okna, loď obdélníkovou a v průčelí věž. Na věži hodiny, zvony však visely v dřevěné zvonici vedle kostela stávavší. Kostel, do něhož se sstupovalo po čtyřech schodech, byl velmi vlhký, tmavý a sotva pro 300 lidí stačitelný. Sakristie se nacházela ve sklepení pod věží naproti hlavnímu oltáři, tak že kněz, jda k oltáři, shromážděným lidem musil projíti. Kromě hlavního oltáře svatých Fabiána a Šebastiána byly ještě dva vedlejší: sv. Kříže a sv. Tadeáše apoštola.

Starý kostelík tento byl v poslední době již valně sešlý. Tehdejší horlivý farář František Lampa po 17letém přičinění toho dosáhl, že nový kostel byl postaven a kaplan systemisován (1842), neboť dosavadní kaplani byli toliko osobní. Bouráním starého kostela začato po posledních službách božích dne 18. dubna 1842 a ukončeno již dne 9. května, načež základy k novému kostelu kopány a dne 28. května základní kámen na straně hlavního oltáře položen a slavnostně posvěcen*). Stavba svěřena byvši staviteli pražskému Karlu Brustovi (za 20 000

*) Časopis kat. duchovenstva, ročník XV. str. 746.

– 45 –

[Obrázek kostela]
Kostel v Liboci.

– 46 –

zl. C. M.) protáhla se po tři léta. Nový tento kostel zbudován jest do kříže slohem renesančním. Hlavní oltář zhotoven jest od pražského truhláře Rixi, oltářní pak obraz svatých Fabiána a Šebastiána, dílo mistrovské, od Hellicha, malíře v Praze (za 600 zl. C. M.), varhany od dvorního varhanáře Gartnera (za 1 400 zl. C. M.). Nový kostel byl v neděli dne 20. října 1844, právě o slavnosti Posvěcení chrámu, od místního faráře spolu knížecího arcib. vikáře posvěcen (benedikován), načež první Mše sv. v něm sloužena. Ostatní výzdoba kostela teprv později byla ukončena. Vedlejší dva oltáře zřízeny r. 1846 a sice jeden ke cti sv. kříže a druhý Panny Marie; obrazy maloval historický malíř Markovský (po 150 zl. C. M.), jenž však mezi malováním obrazu Rodičky boží, jsa již stár, umřel, tak že jej malíř neznámý dokončil. Obrazy křížové cesty, pocházející od malíře Hübnera, roku 1847 na první neděli postní posvěceny byly.

Přifařené vesnice. K farnímu kostelu libockému přiděleny bývaly kromě nynějších tyto vesnice neb místa: *Bohnice* za Vltavou s filialním kostelem knížat apoštolských Petra a Pavla, jenž l. P. 1738 farním se stal a nyní vikariátu proseckému jest přičten. – *Nebušice*, které roku 1785 z farnosti libocké byly vyfařeny a

– 47 –

přiděleny k lokalii sv. Jana v Šárce, nyní však svůj farní kostel mají. – *Stodůlky* s filialním kostelem sv. Jakuba. Stodůlky povýšeny byvše na lokalii, obdržely svého vlastního duchovního správce l. P. 1787. – *Bílá Hora* s poutním kostelem Panny Marie, jenž byl přidělen r. 1787 k lokalii stodůlecké, r. 1838 k faře břevnovské. – *Košíře* s filialním kostelem Na nebe vzetí Panny Marie. Roku 1861 zřízena v Košířích expositura se zvláštním duch. správcem.

Nyní jsou přiřazeny: 1. *Liboc Dolní* (700 obyv.) a *Horní* (300 obyv.) s císařskou oborou Hvězdou. V Dolní Liboci vedle farního kostela stojí škola, nyní pětiletá, jež nejspíše již při znovuzřízení fary povstala. V Liboci jest stanice dráhy buštěhradské (Liboc-Hvězda), c. k. poštovní úřad a sídlo obvodního lékaře.

2. *Ruzyně* (1 100 obyv.) s dvorem a cukrovarem zemských statků, nyní pronajatých. – Ve vsi Ruzyni ondy klášter břevnovský míval tvrz s dvorem o 5 poplužích.

3. *Veleslavín* (550 obyv.) se zámekem vysokorodé paní baronky Emilie van Oesteren, se stanicí dráhy buštěhradské a telegrafním úřadem. – Ves Veleslavín bývala prý (dle Hájka) majetkem jistého Radomila, jehožto dceru Libušku kníže Křesomysl roku 827 za manželku

– 48 –

pojal. Roku 993 darována byla ves ta klášteru břevnovskému, jenž měl později ve Veleslavíně dvůr, zvaný „Platovský“, který opat Jakub léta Páně 1535 prodal*).

4. *Vokovice* (540 obyv.) se školou o 3 třídách (z r. 1885) a továrnou na hliněné zboží a tak zvané šamotky. – *Vokovice* neb *Ojkovice* náležely kdysi k arcibiskupství pražskému. Připomínají se tamže dva dvory. Jeden dvůr držel r. 1431 zeman Petr z Upolněšic, nápravník arcibiskupa Konráda. Druhý dvůr byl od téhož arcibiskupa zapsán Martinu Kačerovi z Podolšan, měšťanu Menšího města pražského. V sousedství obou dvorů nacházel se háj Šlachov, bývalý majetek kláštera břevnovského. Velká část Šlachova obrácena byla na vinice patřící později obci vokovické (1445). Ku dvoru Kačerově náležel les Vinec nad *Vokovicemi*; majetek ten kapitula pražská 50 kopami vykoupila (1473).

5. *Řepy* (450 obyv.) s filialním kostelem sv. Martina, císař. král. trestnicí pro ženské a dvoutrídni školou (založenou r. 1863). – Ves *Řepy* (v listinách *Zepy*) bývala kláštera břevnovského, jenž ji za času krále Václava I. prodal jakémusi

*) Urbar. Břev. f. 4.

– 49 –

Frowinovi, měšťanu pražskému. Jelikož smlouva kupní nebyla králem potvrzena, musila vdova Frowinova Malichia a dcera její Ysalda z rozkazu krále Přemysla Otokara I. opatu Martinovi a konventu břevnovskému l. P. 1264 po předcházejícím přátelském urovnání ves Řepy opět vrátiti. Podobnou rozepři klášter břevnovský měl s Mikulášem a Jakubem, syny Franklina, měšťana pražského, stran některých polností v Řepích l. P. 1287*). – *Kostel sv. Martina v Řepích* uvádí se již l. P. 1368 co filialní farního kostela v Liboci**), s nímžto k patronátu kláštera břevnovského náležel. Kostel ten, ještě dobře zachovalý, zbudován jest slohem románským; má průčelní věž, loď 7,3 m dlouhou a 4,2 m širokou, k níž přiléhá apsida; loď jest později sklenuta a okna zvětšena***). Hřbitov řepský, opodál vesnice ležící, založen byl r. 1837. – V Řepích jest kromě starého kostela filialního sv. Martina ještě *nový kostel sv. Rodiny* při c. k. trestnici pro ženské. Roku totiž 1860 byl tamže od Milosrdných sester u sv. Karle Boromejského vystaven filialní ústav nalezcencův a dne 6. srpna položen zá-

*) P. R. Schramm Regest. 14, 16, 53 (ex. arch. Břev.).

**) Borový, Libri erect. I.

***) Method r. 1890.

– 50 –

kladní kámen kostela při ústavu tomto; po dvou letech byl kostel dokončen a dne 18. prosince 1862 od vdp. vikáře Antonína Slavíčka posvěcen. Prvním katechetou byl tamže Josef Kohlrus. Avšak již po třech letech (r. 1865) obrácen nalezinec v trestnici pro ženské, jejíž správa opět svěřena jest sestrám řeholním, kteréž tam posud blahodárně působí. Vychovavací ústav řeholnic těchto přeložen jest do Karlína. V cís. král. trestnici v Řepích ustaveni jsou zvláštní duchovní správcové. Roku 1865 ustanoven tamže Ferdinand Liška, jenž roku 1884 na faru kladenskou odešel. Po něm nastoupil Josef Burian, doktor bohosloví a spisovatel český, jenž roku 1891 na sídelního kanovníka vyšehradského byl povýšen. Nyní působí v trestnici řepské Antonín Solfronk.

6. K filialnímu kostelu v Řepích přidělen jest *Zlýčín*, taktéž bývalá vesnice kláštera břevnovského. Léta Páně 1045 kníže český Břetislav I. daroval kostelu břevnovskému jednoho člověka v Zlýčině, jménem Keien, jenž pro spáchaný zločin k šibenici byl odsouzen, s veškerým jeho potomstvem a dostatečným pozemkem*). Léta Páně 1405 klášter prodal Zlý-

*) Erben, Reg. Boh. I. 44.

– 51 –

čin právem zákupním Mauriciovi z Prahy, místopísaři desk zemských, za 98 kop grošů pražských. V Zlýčině klášter břevnovský měl také jmenem pitancí 23 korců polí určených pro nemocnici řeholníků*).

Když ještě stávalo rozdělení dle vrchnosti či panství, náležely vesnice Dolní Liboc, Ruzyň a Veleslavín k panství vrchnopurkrabskému, Horní Liboc k panství břevnovskému, Řepy dílem k purkrabství, dílem k tachlovickému, Zlýčin k tachlovickému, Vokovice k chráštanskému.

7. *Císařská obora Hvězda* jest toho času pod správou c. k. zámeckého hejtmanství na hradě pražském, jež o udržování oblíbeného místa toho velmi se přičiňuje. Při hlavním vchodu nalezá se obydlí polesného, spojené s hostincem, letního času hojně navštěvovaným. – Obora Hvězda jest místo velmi památné, a přece se dlouho ani nevědělo, kdo ji vlastně založil. Vážní dějepiscové staršího věku, ku př. Tanner, Beckovský a jiní, připisovali založení její samotnému králi Jiříkovi z Poděbrad (okolo roku 1450). Avšak listinami, teprv v novější době v Inšpurku nalezenými, dokázáno jest, že

*) Tomkův Dějepis Prahy III. 82 atd.

– 52 –

obora Hvězda s loveckým zámekem něco později byla založena, a sice obora samotná r. 1534 od krále Ferdinanda I., zakoupivšího od blízkého kláštera břevnovského u sv. Markéty potřebných k tomu pozemků na severo-východním svahu vysočiny bělohorské, lovecký pak letohrádek v oboře stojící roku 1555 od arciknížete Ferdinanda, druhorozeného syna téhož krále Ferdinanda I. a jeho choti Anny Jagelovny blahé paměti. Arcikníže Ferdinand, místodržící království českého (1547–67) a později panovník knížectví tyrolského, proslul náchylností svou k Čechům, jejichž jazyku od matky své se byl naučil, láskou k umění a tajným svým sňatkem s krásnou Filipinou Welsrovou. Arcikníže položiv základní kámen k tomuto letohrádku vlastní rukou dne 27. června roku 1555, nazval jej u „Zlaté Hvězdy“, jak německá listina vypravuje*): „Als man zelt hat 1555 jahr, den 27. des monats Juni, haben der Fürst Ferdinand, erzherzog zu Oesterreich, gegenwurtig werk selbst erdacht, mit eigener Hand abgemessen und zirkulirt, den ersten

*) Zlatá Praha r. 1892: „Královský letohrádek Hvězda u Prahy“ od Jos. Svátka, dle něhož článek náš jest sepsán.

– 53 –

stain gelegt, demselben werk den namen zum „gulden stern“ gegeben.“ –

Lovčí letohrádek Hvězda, vystaven v podobě šestihranné hvězdy v nejkrásnějším slohu renesančním, měl původně vysokou střechu ozdobenou bání s lucernou, na jejímž vrcholu byl císařský orel a nad orlem se třpytila zlatá hvězda. Vnitřek zámku pozůstává ze sklepení, přízemí, prvního a druhého patra, v němž jest velký sál šestihranný; klenby komnat okrášleny jsou překrásnými štukaturami, jež se až podnes zachovaly. V únoru roku 1563 byla střecha vichřicí silně porouchána, načež ještě téhož roku pokryta mědí, v níž paprsky zapadajícího slunce čarovně se odrážely. Toho roku dokonána také nynější kamenná zeď ohradní, jež na místě dřívějších dřevěných planěk byla vystavena. Téhož také roku ku přání císaře a krále Ferdinanda I. některé pramenité vody byly hliněnými rourami svedeny k velkému vodovodu u Liboce, zásobujícímu hrad pražský pitnou vodou. Císař Rudolf II., vnuk císaře Ferdinanda I., jiné prý vody nepil, než ze studny u Hvězdy.

Obora Hvězda byla od založení svého mnohokrátě jevištěm radostných i smutných událostí, hostila české krále a vznešené panstvo,

– 54 –

byla svědkem dvorních honů, hostin a plesů, ale též ryku válečného, hrozného krveprolívání a srdcervoucích sténání. V listopadu r. 1558, kdy král Ferdinand I. za císaře římsko-německého zvolen a korunován byl, konána dvorní honba v oboře Hvězda a lovčí hrad skvělou hostinou byl zasvěcen. Roku 1562 při korunovaci Maxmiliána II. za krále českého zazněly oborou opět fanfáry, oznamující hlučnou slavnost loveckou. Dne 26. března 1611 hodoval král Matiaš v hořejším sále letohrádku, veškeré pak prostory obory naplněny vojskem a lidem pražským, jemuž pod stromy lesa hojného občerstvení dáno. Obzvláště hlučno bylo r. 1619 dne 31. října, když od západní strany se přibližoval průvod mladého kurfiřta německého Fridricha Falckého a jeho nádherymilovné choti Alžběty Anglické, jimžto Praha slavné chystala uvítání. Avšak než vjeli na královské Hradčany, zastavili se s průvodem svým v oboře Hvězda, kdež jim stavové čeští v hořejším sále připravili skvostnou hostinu. Po hostině pohyboval se skvělý průvod z obory ku Praze. Venku před oborou podél silnice byli rozestaveni oděnci dle způsobu husitského ozbrojení, kteří husitské písně zpívali, zbraní na štíty své tlukouce a volejíce: „Vivat, Fri-

– 55 –

dericus rex!“, neboť český nově zvolený král česky neuměl. Slavné toto uvítání učinilo oboru Hvězdu mladým manželům královským velice milou a ještě v podzim a v zimě téhož roku Fridrich Falcký, „zimní král“ nazván, pořádal v oboře časté honby dvorní. V letě pak roku 1620, kdy přece již země česká k válce se chystala, královna Alžběta ve Hvězdě pořádala slavnost za slavností, ke kterým paní a dcery pánův českých zvala, při nichž ani Fridrich nikdy nescházel, ačkoliv přítomnosti jeho u vojště potřebí bylo; jej bavilo více, pořádati v lovcím hrádku plesy a hody, vylézati před veškerým dvorem na stromy pro hnízda ptačí, tančiti ve vesnicích Liboci a Ruzyni s venkovskými děvčaty o poutích a slavnostech národních, večer pak na planině před Hvězdou vypalovati ohňostroje a tropiti jinaké kratochvíle, jimiž nezkušený král zjednat si chtěl jakési oblíbenosti v obecném lidu, ale právě opaku toho dosáhl. Takž zažila Hvězda nejveselejšího roku v dějinách svých, ale veselohra obrátila se náhle v truchlohru, když v osudný den 8. listopadu 1620 na pláni bělohorské v nejbližším sousedství královské obory svedeny ona bitva, která nejen panování Fridrichovu, ale též samostatnosti království českého neslavný

– 56 –

učinila konec. Hvězda byla i posledním jevištěm krvavé bitvy bělohorské.

Když bitva na Bílé hoře již byla prohrána a vojsko české i uherské v divém zmatku ku Praze utíkalo, vítězní císařští a Bavoři přihnali se též do obory, aby sbor český tam postavený zničili. Poslední hlouček udatných vojínů, obzvláště Moravanů a tělesných strážců mladého Thuna, ustoupil až ke zdím letohrádku a konečně až do něho samého, kdež k takovému vraždění došlo, že všechny komnaty krví byly potřísněny; okolo pak letohrádku tvořily mrtvoly jako zed'. Někteří generálové císařští, ku př. Buquoy a bavorský vévoda Maxmilián, jsouce srdce šlechtného, poslali oddělení vojska, aby další vraždění překazili.

Když roku 1623 dne 11. dubna císař Ferdinand II. prohlížel letohrádek ve Hvězdě a celé bojiště bělohorské, rozkázal, aby stěny nově obíleny a v hořejším sále bitva bělohorská byla zobrazena.

Švédové Hvězdy také neušetřili. Roku 1639 dne 21. října hnal švédský generál Banér útokem na Hvězdu od císařských hájenou a dobyl jí. Na to postaviv děla svá za nynější zahradou klášterskou u sv. Markéty, střílel do hradu

– 57 –

pražského. Taktéž švédský generál Königsmark táhna od západu ku Praze, zastavil se v noci dne 26. července 1648 blíž obory Hvězdy, aby naslouchal, zda Pražané k odporu se nechystají; tu v nedalekém klášteře v Břevnově počali o půlnoci zvoniti hodinky, načež také zvon v klášteře kapucínském na Hradčanech zazněl. Königsmark jsa protestant a neznaje významu tohoto znamení půlnocního zvonění, pokládal to za umluvené znamení měst pražských proti sobě a již chtěl vojsku svému dáti rozkaz k ústupu, když mu Arnošt Otovalský, důstojník propuštěný ze služby císařské, vysvětlil příčinu tohoto zvonění a zároveň se nabídl za vůdce předního sboru. I hnul se Königsmark od Hvězdy dále ku Praze a za hodinu na to měl Hradčany a Menší město ve svém držení. Švédové Hvězdu velice spustošili, ano i měděnou střechu letohrádku strhali a též zlatou hvězdu na vrcholu věže vzali.

Ve válkách proti císařovně Marii Terezii Hvězda, sotva upravena, opět pustošena byla. Roku 1742 Francouzi posekali krásné dubové stromořadí, jež od Hvězdy vedlo ku Praze, v oboře pak skoro veškeré stromoví. Král pruský Fridrich II. tábořil ve Hvězdě a v okolí roku 1744 i 1757, obléhaje město Prahu. Za

– 58 –

tohoto obléhání král Fridrich maje hlavní stan v letohrádku, často sedával na kamenné lavici v severní části vykáčené obory, aby pohlížel na střelbu z děl, v zákopech nad Břevnovem až ke hradbám strahovským postavených. Po slavném vítězství Rakušanů v bitvě u Kolína dne 18. června 1757, Prusáci opouštěli na rychlo tábor na Bílé hoře a ve Hvězdě, kamž za nimi pražská posádka se vyřítivši, mnoho Prusů pobila. Po tomto posledním válečném výjevu obora byla opět poznenáhla zalesňována, avšak zvěří již nebyla osazena; také letohrádek zůstal pustým. Ano, došlo tak daleko, že za císaře Josefa II. v prachárnu byl obrácen, do níž zásoby prachu a střeliva z Prašné věže v Praze byly přeneseny (1785), a kolkolem hradební zdí se střílnami obezděn. Konečně k naléhavé žádosti Pražanů, ještě více z ohledu na staříckého císaře Ferdinanda Dobrotivého, tehdy na Hradčanech sídlícího, prach z Hvězdy vyklizen a do Hostivice přenesen (1874), tak že od té doby celá obora i s letohrádkem obecnstvu jest přístupna. O pouti sv. Markéty v blízkém klášteře břevnovském koná se ve Hvězdě hlučná slavnost národní.

Od Liboce vedou do královského hradu pražského *dva velké vodovody*, a sice jeden na

– 59 –

vodu pramenitou, druhý na vodu měkkou. Voda pramenitá má vznik svůj v sedmi pramenech na severním svahu mezi Libocí, Veleslavínem a Střešovicemi, jež tu z půdy převahou pískovcové jsou záskány. Studánka u Liboce má ode dávna památné jméno „Studánka královská.“ Listiny dvorské stavební kanceláře dokazují, že tento vodovod v létech 1540–73 za králů českých Ferdinanda I. a Maxmiliána II. byl pořízen. Voda všech pramenů zachycuje se hned do rour, načež pod Střešovicemi v jednu rouru hlavní se sbíhá a odtud do královského hradu se vede, kdež mimo kuchyň ve hradě též kašnu na prostranství svatojiřském a pak ústav šlechtičen zásobuje. Měkká voda přichází z rybníka u Liboce, kterýž zase dostává vodu z velkého rybníka u Litovic na panství tachlovickém, napájeného z okolních lučních vod. Rybník u Liboce byl od císaře Rudolfa II. na lukách kláštera břevnovského na dodávání vody pro hrad královský I. P. 1585 schválně založen. Voda vedena zvláště nekrytou struhou, kterouž prý učený počtář Tycho de Brahe založil, podle Veleslavína a Střešovic až ke hradbám městským, kdež zvláštní přístroj na její čištění zařízen, od něhož roury na druhý a třetí dvůr zámecký do tamních kašen jsou

– 60 –

kladeny. Také na některá místa Hradčan a Malé Strany odtud voda vedena byla*).

V místech nynějšího vodovodu, obzvláště u Třešovic, býval již za starodávna jakýsi vodovod, kterýmž voda se vedla po hliněných trubách do hradu pražského. Roku totiž 1437 zapsal císař Sigmund Matěji Perníčkovi, hrnčíři z Nového města pražského, 60 kop grošů na dvoře kláštera strahovského v Třešovicích, kterýchž má časy svými oddělati na trubách, po nichž voda se vede na hrad pražský, i na jiných potřebách**).

Právo lovení v rybníku libockém přináleží po dlouhém vyjednávání (r. 1603–1872) klášteru břevnovskému proti jistým povinnostem.

*) Pražský kalendář r. 1890 str. 123.

***) Tomek, Dějepis Prahy II. 266. VIII. 207.

– 61 –

III. a IV.

Střešovice (Andělka) a Nebušice.

První zmínka o Střešovicích děje se v *zakládací listině kláštera břevnovského* I. P. 993, kdež se praví, že zmíněnému klášteru se daruje nezoraný vrch, táhnoucí se od vesnice Třešovic až k vesnici Luboci*). Střešovice a Nebušice náležejí od starodávna ku *klášteru strahovskému*, nejspíše již od času jeho založení králem Ladislavem II. a biskupem olomouckým Jindřichem listinou danou r. 1143, jež se nezachovala celá**): doplněna však jest potvrzovací listinou papeže Řehoře X. r. 1273, v níž se mimo jiné vesnice také uvádějí Třešovice a

*) Erben, Reg. Boh. I. 33: „Et montem alium incultum a villa Tressavicz tendentem usque ad villam Lubocz.“

***) Erben I. c. I. 106.

– 62 –

Nebušice; též v urbáři strahovském z r. 1410, v němž se nalézají přepisy starších listin, připomínají se obě vesnice mezi statky kláštera strahovského*). – *Jmeno Střešovic* odvozují někteří od slovesa střežiti, jako Strahov od stráže, jež tam před založením kláštera prý bývala**); jiní odvozují pojmenování Třešovic (jak v listinách obyčejně se píše) od jména pohanského boha Třas nebo Třes, jemuž místo to snad zasvěceno bylo. *Jmeno Nebušic* pochází dle pověsti lidu od „Ne-Libušice“ (jako NePomuky), jelikož prý na tom místě stával hrad od Libuše postavený, což někteří popírali, říkajíce Ne-Libušice, zkráceně Ne-bušice.

O poddaných třešovických se z urbáře strahovského dozvídáme, že měli, jsouce starodávni dědicové na usedlostech svých, zvláštní starožitné řády vesnické. Usedlostí s polemi tam bylo 18, jichž držitelé, jsouce „věčnými jich dědici“ (dedicones perpetui), neměli řádných platů ku klášteru, ale povinni byli toliko robotami ke zvláštním potřebám opata a kláštera. Jim totiž slušelo, vzdělávati vinici kustosskou

*) Tomek, Dějepis Prahy, I. str. 440.

***) Kronika Dalimilova: „Že na tom místě stráž měli, tomu lesu Strahov vzděli.“

– 63 –

(vinea custodialis) u Třešovic; skliditi všecko obilí na polích okolo kláštera; na 7 mil vzdálí konati poselství na statky klášterské a dovážeti řeholníky na vozech svých na fary neb dvory v témž vzdálí; voziti z Prahy do kláštera sůl, lůj, sádlo, slanečky, víno; pomáhati čeledi kláštera vyťahovati dříví z řeky, když se připlavilo z lesů klášterských; slámu přivážeti ze dvorů; ovce stříhati a práti dvakráte do roka. – Dva větší dvory v Třešovicích, Wašův a Krichův, připadly po vymření držitelů kláštera (r. 1381). Podobným vymíráním vymizely poznenáhla starodávní dědicové třešovičtí, tak že roku 1410 jmenuje urbář toliko 8 držebností. K polím, na nichž klidili tehdaž Třešovičtí pro klášter, náležela také plocha, na které po vystavění nové zdi Karlovy okolo Malé strany (1360) vznikla nová osada nazvaná Pohořelec. Klášter podělil tehdy polnostmi v těch místech šest osadníků k vystavění domů na nynějším náměstí pohořeleckém. V bouřích husitských r. 1420 dal král Sigmund za přebývání svého v Litoměřicích na Třešovice zápis *Václavovi z Valovic* za služby vojenské*).

V těchto svých vsích, v Střešovicích a

*) Tomek, Dějiny Prahy III. str. 96 atd.

– 64 –

Nebušicích, obstarával klášter strahovský také *správu duchovní*, až Nebušice, nejspíše k vůli vzdálenosti od Strahova, faráři libockému svěřeny byly (r. 1702). Faráři strahovskému zůstaly Střešovice, v Šárce pak „dubový mlýn“ a některé vinice. Kostelem farním pro osadu strahovskou byl tehdaž *kostelík sv. Rocha* blíže Strahova, jenž byl od císaře Rudolfa II. následkem slibu založen (r. 1603) a hřbitovem obehnán na místě, kde někdy stávala kaple sv. Felixe a Adaukta od opata Jana Starustky vystavená*).

Když I. P. 1680 zuřil v Praze a po celých Čechách mor, založen jest *v údolí šáreckém hřbitov*, na němž mnozí i ze Strahova a z Pohořelce morovou ranou zemřelí byli pohřbeni. Hřbitov ten zůstal pak pro osadníky venkovské hřbitovem farním. V té také době postavena, hlavně přičiněním hospodářského ředitele strahovského Frant. Leinhausu, otevřená *kaplička sv. Jana Nepomuckého*, a sice na skále čedičové vedle cesty, vedoucí přes „Červenou horu“ ze Šárky ku Praze, kdež „v trníčkách“ se říkalo a dosud říká**).²

*) Ekert, Posv. místa Prahy, I. str. 143.

***) Červený hora vzala jméno své od pruhu červené rudy železné, jenž sledovati se dá po barvě červené půdy v rovném skoro směru až na konec Divoké Šárky.

– 65 –

Když pak l. P. 1713 opět přemnoží morovou ranou zachvácení a na hřbitově šáreckém pochováni byli, založen jest několik roků po tom (1719) na vršku vedle hřbitova, dílem od Strahova dílem od jiných ctitelů svato-janských, *kostelík sv. Jana Nep.*, jsa filialním farního kostela sv. Rocha na Strahově. Roku však 1784 císař Josef II. kostel i hřbitov sv. Rocha zrušiv, velký chrám klášterní P. Marie spolu farním pro Pohořelec ustanovil. Téhož roku císař také nařídil, aby farářové pražští měli duchovní správu toliko uvnitř a nikoliv také mimo hradby města. Z té příčiny založil tehdejší opat strahovský Václav Jos. Mayer, chtějíce Střešovice, již jeden rok (1784–85) dílem ku sv. Markétě dílem ku sv. Matěji přidělené, svému řádu zachovati, l. P. 1785 zvláštní lokalii při kostele sv. Jana Nep., k níž přiděleny jsou Střešovice se zahradami pod nimi ležícími: Kajetánkou, Petinkou, Schleicherkou, Peterkou (nyní Malovankou), Panenskou, Pöglou (nyní Hubálkou) a Vořechovkou, dále přiděleny v údolí šáreckém vinice Generálka a Dubový mlýn, konečně vesnice Nebušice, z Liboce tehdejší vyfařena byvší. Nová lokalie tato obdržela několik jmen; dle farního kostela se „u sv. Jana v Šárce neb v trníčkách“, dle hlavní tehdejší vesnice

– 66 –

„Šárka-Nebušice“, neb dle obydlí kněze lokalisty „Andělka“. Lokalistovi totiž vykázán byt na vinici Andělce v Střešovicích, asi $\frac{3}{4}$ hod. od kostela vzdálené, což duchovní správu velmi obtížnou činilo.

Vinice Andělka, nyní dvorec kláštera strahovského nad Střešovicemi na hřebenu vrchu ležící, obdržela své jméno dle jakési kaple svatých andělů neb Královny andělů, jež tam kdysi bývala. Dle pamětní knihy kláštera břevnovského*), sepsané od převora (později opata) P. Bedřicha Grundmanna, ohradili se r. 1742 Francouzi, couvajíce před Rakouskými, za zahradou „Schöllhornovou,“ již tenkrát „Andělka“ zvanou. V tomto obležení Prahy (1742), jakož i v následujícím (1744) Andělka asi mnoho utrpěla, tak že několik roků později (1756) opat strahovský Gabriel, dílem k potřebě hospodářské dílem k zotavení duchovních, nové stavení postavil a v něm domácí kapli ke cti P. Marie, Královny andělů, zřídil**). Když pak l. P. 1785 zřízena byla u sv. Jana v Šárce lokalie, vykázán byl, jak již shora pověděno, knězi lokalistovi byt v Andělce a domácí ka-

*) Diar. Břev. II. ad a. 1742.

**) Pamětní kniha fary andělské.

– 67 –

ple určena, za příčinu vzdálenosti farního kostela, ku konání služeb božích dne všedního. To trvalo až do roku 1810; toho roku obklíčena byla Andělka příkopy vojenskými, což donutilo lokalistu, sídlo své opustiti a do kláštera strahovského se přesídliti. Nyní byl lokalista od svého farního kostela, hřbitova a své osady ještě více vzdálen, nežli dříve. Z té příčiny žádal lokalista P. Gothard Holubář svého opata Jeronyma Zeidlera, by z kláštera na Andělku přestěhovati se mohl, což mu i dovoleno bylo (1843). Jelikož bývalá kaple sv. andělů mezi tím k jiným účelům obrácena byla, ustanoven jest pro kapli velký sál, který opat dne 23. července 1843 ke cti P. Marie Sněžné posvětil; v této kapli směla také Velebná Svátost v ciborium pro nemocné chována býti.

Kostelík sv. Jana, stojící na mírném vršku a opatřen červenou vížkou uprostřed střechy, jest kromě své pěkné polohy v údolí šáreckém velmi chudý a malý, tak že pro osadu pořáde lidnatější již dávno nestačil. Zvěčnělý opat strahovský Vojtěch Hron měl úmysl, malý kostelík zbořiti a na jeho místě velký farní chrám pro celou osadu postavit. Jelikož však proti tomu Střešovičtí se vyslovili, ukazující vším právem na svou vzdálenost a vzrůstající lidna-

– 68 –

tost, upustiv od prvotního úmyslu svého, rozhodl se opat k velkému skutku, k rozdělení totiž dosavadní rozsáhlé farnosti šárecké ve dva farní okresy: Nebušice a Střešovice. Obíraje se blahodárným záměrem tím ku spáse duší sobě svěřených, povolán byl opat Vojtěch Hron na věčnost († 28. března 1879). I zůstaveno bylo jeho nástupci, šlechtěný záměr v skutek uvést, což se po několikaletém vyjednávání s úřady duchovními a světskými také stalo. Léta Páně 1885 dne 6. dubna, kdy se konala tisíciletá památka sv. Cyrilla a Methoděje, v den úmrtí sv. Methoděje a v stoletou památku duchovní správy v Šárce, položen od ndp. opata strahovského Sigmunda Starého základní kámen k novému farnímu kostelu v Nebušicích. Zároveň stavěti se počalo na farní budově a na hřbitově, založeném opodál vesnice u samého lesíka. Nový kostel ukončen a slavnostně posvěcen byl dne 7. listopadu 1886 ke cti slovanských apoštolů sv. Cyrilla a Methoděje. Od té doby až ku konci května roku 1887 dojížděl tam v neděli a ve svátek duch. správce z Andělky.

Farní chrám Páně v Nebušicích, vévodící se strany západní romantickému údolí šáreckému, jako kostel sv. Matěje se strany východní,

– 69 –

jest vystaven dle nákrešů Krehových od stavitele Jaroslava Kuchty z Dejvic v novém slohu románském, ozdoben jsa nad průčelím vysokou věží, opatřenou hodinami, pak dvěma libozvučnými zvony z dílny pražského zvonaře Děpolda; třetí, zvonek sanktusový, visí v malé vížce na střeše kostelní. V polygonální apsidě se 7 menšími okny poutá především pozornost naši hlavní oltář, na němž stojí sousoší sv. Cyrilla a Methoděje, po obou stranách dvě menší sochy, představující sv. Vojtěcha a sv. Sigmunda (připomínající opaty Vojtěcha Hrona a Sigmunda Starého). V lodi chrámové, osvětlené 6 většími okny, stojí proti sobě dva poboční oltáře; na oltáři se strany epištolní jest krásná socha bl. P. Marie, na protějším socha sv. Norberta. Všecky tři oltáře, jakož i kazatelna a sochy k nim patřící jsou zhotoveny od řezbáře pražského Josefa Krejčíka. Naproti hlavnímu oltáři jest hudební kruchta s varhanami, jež postavil varhanář pražský J. Schiffner.

Dokončiv stavbu chrámu Páně, hřbitova a fary v Nebušicích, žádal opat Sigmund Starý u dotýčných úřadů, aby dosavadní farnost šárcecko-nebušická ve dvě samostatné duchovní správy byla rozdělena, nebušickou a střešovickou, kteréžto žádosti vyhověno bylo a usta-

– 70 –

novo, aby farnosti nebušické přiděleny byly Nebušice s tak zvanou Generálkou a vůkolními vinicemi, farnosti střešovické Velké a Malé Střešovice s Andělkou, Panenskou, Hubálkou, Octárnou, Kašničkou, s držebností Vonáskovou a s vinicemi Kajetánkou (velkou a malou), Petinkou, Šleiferkou a Malovankou; také ustanoveno, aby dosavadní duchovní správce P. Sarkander Zedníček od 1. června 1887 nastoupil správu duchovní v Nebušicích, nový pak duch. správce aby na Andělce přebýval a prozatím co exposita farní funkce konal, dokud nový farní kostel na této osadě zbudován nebude: dále ustanoveno, aby pro větší počet duší na osadě střešovické (2 800 proti 1 000) matriky, až do konce roku 1885 sahající a oběma osadám společné, zůstaly na Andělce; konečně bývalý farní kostel u sv. Jana v Šárce budiž jako kostel hřbitovní společným oběma osadám: střešovické, která prozatím na starý hřbitov odkázána jest, i nebušické, z nížto mnozí farníci na tomto hřbitově rodinné hrobky zakoupeny mají. – Následkem nařízení toho přesídlil dosavadní farář P. *Sarkander Jos. Zedníček* dne 31. května 1887 odpoledne do nové farní budovy v Nebušicích a co exposita se sídlem na Andělce ustanoven jest P. *Norbert Theodor Horáček*, dosud starší kaplan na Strahově.

– 71 –

Na jaře roku 1889 započato stavbou nové farní budovy a na podzim téhož roku stavbou nového farního kostela na Andělce v Střešovicích. Stavba opět svěřena byla staviteli Jaroslavu Kuchtovi a v létě r. 1891 ukončena. Dostavený chrám Páně vysvěcen byl dne 12. července 1891 Sigmundem Starým, opatem na Strahově a spolu generálním opatem řádu premonstrátského, a sice ke cti sv. Norberta biskupa a zakladatele téhož řádu*).

Slavnost zahájena již v předvečer v sobotu slavným sezváněním nových zvonů Sigmunda a Josefa, ulitých pražským zvonařem Děpoldem; třetí zvonek jest sanktusový. Po slavné Mši sv. přenesena Vel. Svátost do kostela, dosavadní oltářní obraz P. Marie Sněžné, obklopené andělíčky, umístěn v sakristii a kaple, nyní zbytečná, jest odsvěcena.

Farní kostel sv. Norberta jest, podobně jako kostel sv. Cyrilla a Methoděje v Nebušicích, v novém slohu románském s chorem polygonálním proveden, ale do dvojitého kříže stavěn. Stojí na výšině střešovické a jsa ozdoben štíhlou věží, jež nad portálem chrámovým k oblakům

*) Farní kostel na Andělce jest první kostel, jenž sv. Norbertovi zasvěcen byl.

– 72 –

se pne, jest nemalou okrasou celé krajiny. Vnitřek nového stánku božího neméně důstojným jest. Oltáře jsou zde tři: hlavní a dva vedlejší. Na hlavním oltáři, v pěkném lohu románském provedeném, jest obraz sv. Norberta v ornátě arcibiskupském. Dva poboční oltáře umístěny jsou v postranních kaplích, a sice v kapli severní oltář P. Marie Sněžné, v kapli jižní oltář bl. Heřmana. Všecky tři oltářní obrazy maloval akademický malíř Heřman, oltáře zhotovil řezbář Krejčík³ a varhany J. Schiffner z Prahy. – Tak stojí oba nové farní kostely, hlásající osadníkům čest boží a zbožnou mysl zakladatelů svých.

Řada duchovních správců: 1. První lokalista u sv. Jana v Šárce, bytem na Andělce, byl kněz kanonie strahovské P. Hugo Ignác Beneš, od r. 1785 až do 1803, kdy za faráře do Boušovic u Terezína odešel. – 2. P. Salesius Ulrich (1804). 3. P. Emerich Petřík, jenž první na Strahově přebýval (1810). – 4. P. Florian Kaufmann (1812) – 5. P. Lohel Žďárský (1815). – 6. P. Adolf Jan Fischer (1816) – 7. P. Lohel Žďárský, jenž r. 1823 farářem v Dolánkách u Terezína se stal. – 8. P. Gabriel Müller, bedlivý spisovatel knihy pamětní (1823). – 9. P. Prokop Dvořák (1833). – 10.

³ Ve výtisku uloženém v Národní knihovně ručně dopsáno jméno „Josef“

– 73 –

P. Gothard Holubář (1837); týž přestěhoval se r. 1843 z kláštera strahovského na Andělku, jak již dříve (1785–1810) bývalo. – 11. P. Maxmilián Teyrich (1847). – 12. P. Jakub Dvořák (1855), býv. ředitel reálky v Rakonicích. Za něho l. P. 1857 *povýšena jest dosavadní lokalie šárecká na faru*. – 13. P. Eduard Heger (1866). – 14. P. Thadeus Kocura (1872), býv. dlouholetý ředitel na vyšší realce v Liberci; byl na Andělce toliko od října 1872 až do května 1873, kdy na faru v Ouhonicích odešel. – 15. P. Theodorich Jos. Hladík (1873) – 16. P. Erasmus Marčan (1874). Za jeho farářování na Andělce začalo r. 1878 vyjednávání stran rozdělení farnosti šárecké a položen dne 6. dubna 1885 základní kámen k novému farnímu kostelu v Nebušicích. Ku konci téhož roku odešel za faráře do Ouhonic a dne 1. ledna 1886 nastoupil na Andělce: 17. P. Sarkander Josef Zedníček. Týž dočkav se brzy dostavení a posvěcení farního kostela v Nebušicích, dne 1. června 1887 za prvního faráře tamže se odstěhoval. Expositou na Andělce jmenován byl: 18. P. Norbert Horáček, jenž byl tak šťasten, viděti stavbu, dokončení a vysvěcení svého farního kostela ke cti sv. Norberta, patrona svého, založeného a

– 74 –

do nové farní budovy krásně zřízené přesídliti (1891 dne 22. července).

Kajetánka. Mezi vinicemi čili zahradami k farnosti andělské přidělenými nalézá se také *Kajetánka*, jejížto jméno připomíná bývalý zde klášter otců Kajetánů neb Theatinů. Sem uvedeni byli od zbožného hraběte Bernarda Martinice, nejvyššího purkrabí pražského. Týž měl za strahovskou branou velkou vinici, bývalý majetek kláštera břevnovského, kdež postavil novou dvojitou kapli (r. 1666). Vinici tuto s kaplí, rybníčkem a domem daroval otcům Kajetánům, aby „ke cti boží, P. Marie Etinské a sv. Kajetána“ klášter si tu zřídili, co se i téhož roku stalo. Vida požehnané působení Theatinů uvedl Bernard Martinic několik jich z Kajetánky do Prahy (r. 1670), kdež si v Ostruhové ulici na Malé straně nynější kostel sv. Kajetána postavili (r. 1684). V Kajetánce pak zůstalo několik kněží pod superiorem. Zbožný Martinic skonav r. 1685 byl dne 10. ledna v martinické kapli chrámu sv. Víta slavně pohřben; částka však srdce jeho, jakož byl za živa nařídil, uložena v kapli P. Marie Etinské na Kajetánce.

Klášter Theatinů v Praze byl spolu s Kajetánkou od císaře Josefa II. r. 1783 zrušen. Kajetánka koupena byla od hraběte Heneta a

– 75 –

kostelík při ní stojící považován za filialní farního kostela sv. Jana v Šárce; lokalista konával v něm čtyřikrát do roka služby boží s kázáním a sice na svátky Navštívení, Na nebe vzetí, Narození a Jména P. Marie. Od hraběte z Henerů koupil Kajetánku Natali, měšťan pražský a mistr pekařský, jenž kostelík již sešlý do pořádku uvedl. Roku 1821 přešla Kajetánka v majetek hraběte Vincence Kounice; týž jal se kostelík bourati, ale zbourav kostelní loď, musil ustati, nemaje vyššího povolení. Okrouhlá kaple, jež zbyla, jest částí bývalého presbytáře, do něhož z lodi se vcházelo zvláštními dveřmi. Pod kostelíkem nalézá se podzemní kaple, do níž se sestupovalo po schodech uprostřed kostela; u oltáře tam stávavšího bývala Mše sv. sloužena. Tato podzemní kaple tvořila na jedné straně hrobku, v kteréž před zrušením kostela tři rakve stály.

Kocourka. Tímto jménem naznačuje obecný lid celou stráň za Velkým Břevnovem až k Andělce, nejspíše dle jakéhosi Kocourka, jenž v neznámé nám době tuto vinici v držení měl. Pojmenování to nalézáme již v době, kdy ještě žádný dům zde nestál; tak ku př. čteme, že r. 1713 „pod Kocourkou“ postavena byla

– 76 –

pastouška obce Břevnova (č. 9 liché).*) Roku 1784 stál na Kocource jeden toliko dům (nynější č. 6). V letech 1824–1926⁴ se v Střešovicích vůbec a na Kocource zvláště mnoho stavělo, tak že tehdy počet duší farnosti šárecké z 800 na 1 200 vystoupil. Domkům stojícím na Kocource a číslovaným do Střešovic začalo se od r. 1838 úředně říkati „Malé Střešovice“, ostatní pak části, na stráni severní ležící, „Velké Střešovice“, ačkoliv lid Malé Střešovice a přiléhající část Velkého Břevnova se zálibou „Kocourkou“ jmenuje. – *Střešovice* mají 2 460, *Nebušice* 1 100 obyv. V obou těchto vesnicích jsou dvory kláštera strahovského.

Škola. Před rokem 1785, nežli byla zřízena lokalie u sv. Jana v Šárce, navštěvovaly dívky ze Střešovic školu na Pohořelci, dívky z Nebušic školu libockou, což trvalo až do roku 1814. Toho roku, za faráře P. Floriána Kaufmanna, nabídl se Nebušickým za učitele Filip Větrovský, svého řemesla zedník, vyučovav s dobrým prospěchem již v Chejní. Nebušičtí přijavše jej založili na vinici Puchmance školu, ku které i Střešovice byly přiškoleny. Učitel Větrovský později vyznamenán byl stříbrným záslužným křížem. – Roku 1855, za faráře

*) Diar. Břev. I.

⁴ Chyba v originále, má být 1826

– 77 –

P. Jakuba Dvořáka, otevřena filialní škola v Střešovicích, na níž učitelem se stal bývalý pomocník Antonín Blažek s platem 120 zl. k. m. od obce. Roku 1865 postaveny byly nové školy jak v Nebušicích (za 5 000 zl. r. m.) tak i v Střešovicích (za 6 000 zl. r. m.); škola střešovická, jsoucí až posud toliko filialní, povýšena na farní.

Roku 1891 dne 18. října byla posvěcena nová škola jednopatrová, stojící naproti kostelu na Andělce, jež na 5 tříd jest rozvržena. V Šárce-Nebušicích jest nyní obecná škola trojtřídní.

– 78 –

V.

Farnost ořešská.

Pojmenování vesnice „Ořech“ připomíná místo porostlé hojně ořechy, kteréžto stromy již staří Slované znali. Za starší doby střídá se „Ořechov“ s „Ořechem“, od 15. století užíváno výhradně jména „Ořech“, později také „Vořech“*).

Dle Ořecha nazývala se za starodávna venkovská část župy pražské „župou ořečovskou“. Zvláštního však župana Ořečovsko a jiné tři župy kolem Prahy neměly, nýbrž náležely k společné pravomoci župana čili purkrabí hradu pražského, majíce toliko „popravce“, kteří mimo jiné také nové krčmy povolovati mohli, což v ostatních župách výhradním bylo

*) Fr. Zoubek: „Farní osady děkanství někdy ořečovského.“

– 79 –

právem číšníka královského*). Již v 14. století, ne-li dříve, byla v Ořechu plebanie, při níž v témže století *děkanství*, nazvané „ořečovské“, založeno bylo. Děkan ořečovský uvedl l. P. 1363 plebána v Družci a l. P. 1364 plebána v Újezdě.

Plebánové v Ořechu se připomínají: L. P. 1358 plebán jmenem neznámý uvedl faráře tachlovického. L. P. 1371 plebán Protiva se vzdal fary, kterouž po něm obdržel Jan, kněz z Prahy. L. P. 1380 při visitaci arcijáhna byl Hána (Hanek, Jan) plebánem v Ořechu na 9. rok. (Lib. visit.) L. P. 1391 směnil Hána s Benešem, děkanem královské kaple na Karlšteině. L. P. 1405 po smrti Beneše ustanoven kněz Pavel ze Svěradic. L. P. 1413 po smrti Pavla nastoupil Mauritius z Velvar. L. P. 1415 Mauritius směnil s Benešem, plebánem ve Vskurech. Za válek husitských l. P. 1427 Beneš, nazvaný z Holubic, odešel na faru děčínskou a farářem v Ořechu ustanoven Jakub, nazvaný z Luny, klerik diecése pražské. L. P. 1429 uvádí se Jakub Kaleš, plebán v Ořechu, co svědek při jednom kostelním nadání. L. P. 1433 posvěcen byl podjáhen Jakub, syn Barto-

*) Tomek. Dějepis Prahy, I. 351 (dle listiny z r. 1337).

– 80 –

loměje z Luny, ke kostelu ořešskému. – Desátku papežského odváděl plebán ořešský 24 grošů ročně.

Později nalézáme v Ořechu faráře pod obojí. R. 1535 kněz Jiřík měl rozepři se zvoníkem. R. 1540 konsistoř pod obojí obeslala kněze Jana, faráře v Ořechu, pro nepořádný život*).

Právo podací kostela ořešského měnilo často majitele své. L. P. 1371 podávali plebána Mikuláš a Jakub, synové někdy Martina Ortla, měšťana Starého města pražského. L. P. 1391 vykonával právo podací Mikuláš Kuchmeister čili mistr kuchyně královny. L. P. 1405 byl patronem Petr z Ořecha, panoše královský. L. P. 1413 Hašek z Hospozína a téhož syn Strachota. L. P. 1415 Hynek z Tismice seděním v Ořechu. V bouřích husitských l. P. 1427 presentoval kardinal Jan, mající správu arcibiskupství pražského a biskupství olomouckého**). Z toho lze souditi, že v bouřích husitských kostel ořešský pány své podací ztratil, pročež později kapitule svatovítské odevzdán byl.

Zmínky zasluhuje také následující událost

*) Borový, Akta kons. utraqu. str. 109, 141, 143.

***) Libri confirmationum.

– 81 –

v Ořechu se přihodivší. Jakýsi Václav Pikoun z Jinonic byl Radslavovi z Ořecha zabil příbuzného. L. P. 1353 stalo se o vraždu tu narovnání před místopurkrabím hradu pražského, jenž pokutu ustanovil: Václav Pikoun zjedná za duši zabitého sto mší a bratrství u sv. Tomáše, sto mší a bratrství u sv. Klimenta, sto mší a bratrství v Ořechu. V třetí neděli postní půjde kajícím průvodem dvaceti osob od kostela sv. Vojtěcha na Pohořelci ku sv. Benediktu na Hradčanech. V týž den dá Radslavovi dvě kopy grošů, na den Na nebe vzetí P. Marie též dvě kopy a na den sv. Martina půl druhé kopy. O provodní neděli 1354 vezma v Ořechu před lidmi hodnověrnými z rukou Radslavových hůl poutnickou putovati bude do Cách k P. Marii a přinese odtamtud od zpovědníka o vykonané pouti vysvědčení*).

Kterého vlastně roku *chrám Páně v Ořechu* (vyobrazení na str. 83) byl založen a kdo jest byl původní jeho zakladatel, není známo. Starobylá však románská stavba lodi chrámové s osmihranným sloupem uprostřed připomíná alespoň 14. století. O založení kostela toho zachovala se jakási *pověst*. Když prý zakladate-

*) Tomek, l. c. II. 339.

– 82 –

lové o místě, kde by kostel měl státi, shodnouti se nemohli, rozhodnutí věštbě nechali. V oněch místech, kde nyní cesta vede ke Slivenci, stál prý onoho času kamenný sloup, ku kterémuž sloupu oni koně živého vedše a tam smrtelně jej bodnuvše svobodně k Ořechu páditi nechali, za znamení sobě berouce, že na tom místě, kde kůň onen raněný padne, kostel založen býti má. Čehož také vykonavše a běhu koně sledujícíe shledali prý jej mrtvého a na tom místě, kde nyní sloup v kostele stojí, a tedy na tomto místě základ k nynějšímu kostelu položen byl. – Čtouce tuto pověst ihned poznáváme, že pochází z časů pohanských, naznačujíc založení jakési svatyně pohanské, jež nejspíše v těchto místech před založením kostela křesťanského stávala. Že pak krajina okolo Ořecha již v pohanské době byla obydlena, dosvědčují nálezy tam učiněné. Roku 1824 bylo v Ořechu na návrší před statkem Holovských vykopáno mnoho nádob hliněných a věcí bronzových, jež však potlučeny a rozprodány byly. R. 1854 nalezena byla popelníčka černě uhlazená a kamenný klín, kteréžto nálezy v českém museu uloženy jsou*).

*) Památky archeolog. I. 284, 336. II. 122, 186, 337.

– 83 –

[Obrázek kostela]
Farní kostel v Ořechu.

– 84 –

Dle starých hřbitovů a přidělených k nim od starodávna vesnic můžeme za to míti, že již v staré době k farnosti ořešské náležely vesnice Zbuzany, Kopanina zadní a Chejnice*).

Řeporyje. Již starožitné složení slova toho ukazuje na starodávny původ této vesnice. Jelikož řepy listnaté by nikdo neryl, řepa pak kořenatá teprve minulého století po střední Evropě z Belgie byla rozšiřována, nelze jméno Řeporyje, jak by se zdálo, odvozovati od známé nám řepy. V kronice Dalimilově vyskytuje se slovo řepí, jež vykládá J. Jireček slovem „řepík, lopucha“, jížto bývalo také v lékařství užíváno. Že pak řepík ten kořeny má dlouhé, bylo ho potřebí rytím dobývati, ti pak, kdož tak činili, dobře sluli za starodávna „řeporyji“ a jejich vesnice „Řeporyje“. Že Řeporyje původem svým sahá do časů pohanských, o tom svědčí hojně hroby s nádobami, zvláště přičiněním kněze Vácslava Krolmusa I. P. 1854 v zdejší krajině vykopané**).

Řeporyje v dávno minulých časech patřila *cistercienskému klášteru v Plasích*. Nejspíše obdržel klášter plaský Řeporyji hned při svém založení (1146), ale v nadační listině uvedena

*) Chejnice patří od r. 1858 k farnosti tachlovické.

***) Fr. Zoubek, l. c.

– 85 –

není. Později se dočítáme, že řečený klášter u krále Přemysla Otakara II. upadl v nemilost proto, že lidé klášterní zabili dva lesníky královské; v hněvu svém odňal král klášteru vesnici Řeporyje, kterouž však I. P. 1277 opět milostivě navrátil. R. 1341 prodal opat Jakub a konvent vesnici Řeporyji s podacím právem *farního kostela tamějšího*, s dvorem a jiným příslušenstvím, nechav si toliko dvůr nový v Lyšeci, Alžbětě, vdově Rudlina Pillunga, měšťana Nového tržiště na Starém městě pražském, právem zákupním za 300 kop grošů pražských pod roční plat 60 kop*). Po Alžbětě dědil syn Barta Rudlina Pillungův r. 1353. Po tomto zůstalo několik sirotků, jichžto poručníky byli páni Jindřich a Beneš z Dubé. Když byl v Řeporyji zemřel plebán Gaudencius, od těch poručníků r. 1379 podán byl na jeho místo Bartoloměj, klerik ze Střem. R. 1380 přišel kněz Mikuláš, střídník ořešský, za střídníka do Řeporyje. V letech 1406–1416 náleželo podací právo kostela řeporyjského *králi Václavovi*. R. 1406 vzdal se této fary Oldřich, probošt sv. Apolináře v Praze, a na jeho místo dosazen Jan Theodorikův z Mezeříče, kněz

*) Emler, Reg. Boh. II. 452, IV. 342.

– 86 –

diecése olomoucké. R. 1407 Jan s Janem ze Svrkyně patronátu kláštera břevnovského. R. 1416 směnil opět Jan, plebán řeporyjský, s Janem, plebánem v Běchoři. – Od r. 1417 měli podací bratři Paldrové, sedící na Rotsteině, příbuzní Oldřicha, probošta od sv. Apolináře v Praze. R. 1417 směnil Jan s Tomášem, plebánem ve Strážišti, jehož v obročí uvedl plebán ze Stodůlek. R. 1418 směnil opět Tomáš s Havlem z Medonos, jenž byl uveden plebánem ořešským. R. 1419 po smrti Havla obdržel plebanií řeporyjskou Jeronym klerik*). – Po tomto jest posloupnost plebánů řeporyjských válkami husitskými přetržena. – R. 1585 posluhoval v Řeporyji a na Krtni kazatel protestantský**).

Jest se nám zde ještě zmíniti o zvláštní pověsti, vypravující, že v Řeporyji stával *klášter pannenský*, a sice na onom místě, kde nyní pod kostelem statek č. p. 10 stojí, a ona studna opuštěná, nyní v zahradě stojící, nalézaka se prý na nádvoří toho kláštera. Týž klášter byl prý ve válkách husitských zbořen a téhož abatyše od jednoho zuřivého Husity na outěku zastřelena. Dle kroniky Jana Beckovského (str.

*) Libri confirmationum.

**) Dr. Borový, M. Medek, 128.

– 87 –

1063) potvrzuje se poněkud pověst tato. Královna Eliška totiž, choť Jana Lucemburského, založivši krátce před svou smrtí († 1330 dne 28. září) v Praze z sv. Anny na Újezdě klášter jeptišek řádu dominikánského změnila po třech měsících úmysl svůj a nařídila, aby Dominikánky jeptiškám řádu cistercienského ustoupily. Jelikož královna mezi tím zemřela, zůstaly Dominikánky na svém místě, kdežto Cistercienkyně v Řeporyjích se usadily. Devadesát roků po svém založení byl tento ženský klášter od Husitů rozkotán (1420). – V téže době uvádí se mezi jeptiškami řádu sv. Benedikta, které l. P. 1387 Kuňku Kolovratovou za abatyši kláštera sv. Jiří na hradě pražském volily, také Anna z Řeporyje*).

Pozdější osudy vesnice Řeporyje a kostela jsou následující. Řeporyji, pak Kopaninu zadní, Novou ves a Zlýchov koupil l. P. 1669 od vdovy Marie Alžběty hraběnky Michnové z Weitzenhofu, rodilé hraběnky Lažanské, se všemi právy za 15 000 rýnských řád Tovaryšstva Ježíšova pro svou kolej u sv. Klimenta v Praze a k panství tuchoměřickému (r. 1621 zakoupenému) připojil, tak že kostel v Řeporyji pod patronát

*) Libri confirm.

– 88 –

téhož řádu přišel. Jesuité odevzdali nově nabytý kostel co filialní farní správě v Ořechu, ustanovující, by každý farář ořešský skutečným byl administrátorem filialního kostela řeporyjského, a přidávající k jeho výživě ze záduší kostela 40 korců orných polí (roku 1682).

Krteň neb Krchna. Archeolog kněz Krolmus domnívá se dle popelnic a podobných věcí l. P. 1854 nalezených, že tamže bývalo pohanské božiště se žárovištěm. Tam, kde oběti se přinášely modlám, postavili panovníci čeští stánek k sv. oběti křesťanské; neboť na Krtni připomíná se již l. P. 1352 plebanie s kostelem, o samotě bez dědiny stojící. O založení kostela krteňského vypravuje nám *pověst* toto: „Když král Karel IV. na Karlově Týně těžkou nemocí stížen ležel, zavázala se choť jeho Alžběta ku pouti na hrad pražský ku hrobu sv. Václava, aby Bůh na mocnou přímluvu dědice českého milovanému choti zdraví navrátí. Vykonavši pouť královna na zpáteční cestě na Krtni si odpočala; tu od poslů naproti jí vyslaných radostnou obdržela zprávu, že choť od těžké nemoci šťastně ozdravěl. Na poděkování Bohu si umínila, na tomto místě, kdež radostná zpráva ji došla, kapli za-

– 89 –

ložiti a že byl právě den svatých mučedníků Jana a Pavla (26. června), těmto mučedníkům zasvětit. Aby kostelík měl své zboží, byly mu přiděleny vesnice Jinočany, Třebonice, Chrášťany a Chaby.“ Až potud pověst. Historicky sice dokázáno jest, že královna následkem slibu I. P. 1371 pěšky z Karlova Týna na hrad pražský ku hrobu sv. Sigmunda putovavši zde 8 misek ryzího zlata, 23 hřiven vážících, obětovala, načež Karel IV. se uzdravil*); ale těž zjištěno jest, že kostel krteňský dávno před rokem 1371 stával. Obě tyto zprávy lze však spojit v ten smysl, že královna Alžběta kapli krteňskou již stávající rozšířivši důchody obdařila a tím druhou její zakladatelkou se stala.

Obročí krteňské bylo dosti dobré; pole byla rozložena nedaleko fary a čítalo se jich více jak 100 korců; jest také zmínka o pěkném dvoru plebánu patřícím; vedle toho bral plebán i desátek. Sám odváděl desátku papežského 30 grošů ročně, tedy více nežli ořešský (24 gr.) a řeporyjský (20 gr.). – *Podacími pány* po celou nám známou dobu byli králové čeští Karel IV. a Václav IV. – *Plebánové*: Po smrti prvního známého plebána krteňského

*) Beneš z Vaitmile 406. Tomek I. c., II. 65.

– 90 –

Ondřeje I. P. 1358 dosazen byl na jeho místo Fabian Rudlinův z Veselé, jehož uvedl plebán ze Stodůlek. R. 1360 Fabian směnil s Matějem, větším mansionářem kůru P. Marie u sv. Víta v Praze, jehož opět uvedl plebán stodůlecký. R. 1380, když arcijáhen faru krteňskou visitoval, byl Petr z Boru nájemníkem této fary na 3. rok. (Lib. visit.) Téhož roku po smrti plebána Lícka nastoupil v Krtni kněz Velík. R. 1389 Velík směnil se Zvěstoněm, plebánem v Horšově. R. 1392 Zvěstoň opět směnil s knězem mistrem Heřmanem, plebánem ve Bzenci v olomoucké diecési. R. 1406 zemřel na Krtni plebán Martin, jehožto místo zaujal kněz Petr Skrovnička. R. 1417 odešel plebán krteňský Vilém do Liboce patronátu břevnovského, odkudž přesídlil kněz Duchek do Krtně. Týž Duchek uvádí se v letech 1422 a 1423 jakožto svědek u konsistoře, tehdy v Žitavě úřadující*). – Bouře husitské přerušily jak řadu podacích pánů tak i plebánů kostela krteňského. – R. 1585 byl na Krtni, podobně jako v Řeporyji kazatel protestantský. – Kostelík krteňský neměl konečně žádného patrona; správu záduší měli přífaření sedláci, čehož důkazem jest kniha

*) Libri confirm.

– 91 –

zádušní od nich l. P. 1600 založená; taktéž z archivu tachlovického dokázati lze, že téměř 300 let osadníci krteňští o kostel svůj se starali skrze zvolené opatrovníky.

Duchovní správa plebána krteňského vztahovala se na vesnice Třebonice, Jinočany, Chaby a Chrást'any.

Znovuzřízení duchovní správy v Ořechu. Během války třicetileté přestaly služby boží ve farních kostelích v Ořechu, v Řeporyji a na Krtni, kteréž tak hluboko klesly, že v době 1620–1660 bez pastýřů duchovních byly. Později svatými svátostmi přísluhovali *Františkánj*, dílem od Matky boží Sněžné z Prahy, dílem z Hájku. Křest se udílel v Praze u P. Marie Sněžné. Jména Františkánů, jak ve farní knize se nalezejí, jsou: P. Adam Mindlert strictae observantiae l. P. 1661–1665. Od r. 1665 až 1673: a) z kláštera P. Marie Sněžné: P. Pius Zeiner; P. Antonius Runge, od Matky Boží farář: P. Sigismundus Veselý; P. Olympius Bílek; P. Godefridus Schwamberger; P. Carolus Vopočenský; b) z kláštera hájeckého: P. Basilius Scriba, praeses Hajecensis; P. Damasus Weiser; P. Fidelis Scherer; P. Sigismundus Hoda. – Aby se však duchovním potřebám věřících snadněji vyhověti mohlo, any

– 92 –

jmenované kláštery příliš zdráleny, přivtěleny naše osady *faře tachlovické* jakož nejbližší a místo duchovního správce ořešského zastával Augustin Skorp, farář tachlovický, jenž společně s farářem kladenským i osadu hostivickou spravoval (1673–1682). Té doby měla farnost ořešská s filialkami v Řeporyji a na Krtni 916 duší.

Kapitola svatovítská jakožto patron, za času děkana svého Václava Bílka z Bilenbergu, znamenajíc náramnou škodu, kterou chrám Páně a osada ořešská trpí, ana tak dávná leta stojí osiřelá, ustanovila se na tom, netoliko znovuzříditi faru ořešskou, ale i duchovního pastýře a jeho nástupce slušnou výživou pro vždy nadati; dle starých zápisů pozůstávalo toto nadání ze 46 korců orných polí a louky. K osadě ořešské, jak za starověkých časů bývalo, tytéž vesnice přiřařeny zůstaly, totiž: ves Ořech s dvěma dvory (panským a děkan-ským), Zbuzany s dvorem panským, Kopanina zadní, Chejnice, mlýn a pivovar chotečský. K této znovuzřízené faře ořešské jakožto filialní kostely byly přivtěleny bývalé farní kostely: řeporyjský s bývalou osadou svou, totiž s Řeporyji s dvorem a mlýnem, Zmrzlík, Ohradou a Novou vsí; též krteňský se svou osadou po-

– 93 –

zůstávající z Chrášťan s dvorem, z Jinočan s dvorem a pivovarem, z Třebonic a z dvorů chabských; tak že od toho času tyto tři bývalé farní osady co jedna farnost stávají. – Nově ustanovený farář ořešský přišel do své osady ku konci roku 1682 a jmenoval se:

1. *Mistr Tomáš Frant. Standl* 1682–1685.

2. *Jan Frant. Marci z Kronlandu* 1685–1686.

3. *Vácsl. Ant. Vaněk* 1686–1694, kdy za faráře od Ounětic dosazen byl.

4. *Jan Maxmilian Jos. Pešek* (1694–1747), jenž za svého dlouholetého farářování chrám Páně, nejvíce nákladem vlastním, velice zvelebil: r. 1695 postavil nový oltář ke cti P. Marie; r. 1714 novou předsíň se strany západní; roku 1733 nový presbytář ku straně východní; roku 1734 nový hlavní oltář; r. 1741 příkladem a slovem farářovým povzbuzen postavil Vácslav Kalina, mlynář pod Ořechem, oltář sv. Kříže, vedle něhož i odpočívá. Farář Pešek dočkav se na faře ořešské svých kněžských druhotin (1740), ano i 50. roku pastýřského působení svého na témž místě (1744), u vysokého věku 84 roků v Pánu zesnul dne 19. července 1747 a v kostele ořešském pod kazatelnou, jak mra-

– 94 –

morový kámen s latinským nápisem svědčí, pohřben byl.

5. *Jan Jiří Vácslav Holeček* (1747–1781). Za něho r. 1761 vystaven *nový farní dům*. R. 1769 byl od kláštera břevnovského *dvůr mířešický*, nad kterým až do toho času duchovní správu farář břevnovský vedl, farní osadě ořešské přivtělen. Ačkoliv při faře ořešské žádného nadání na výživu *kaplana* nebylo, přece farář Holeček v pozdějších letech kaplana z farních důchodů vydržoval; první se jmenoval Antonín Kořil (1757–1765).

6. *Jan Studenský* 1781–1784.

7. *Jakub Březina* (1784–1807) byl v mnohém ohledu muž znamenitý; vypravuje se o něm, že jsa dobrý hospodář, prvním byl, jenž v zdejším okolí jetel síti započal, byl také sběhlý v umění strojnickém. Zesnul l. P. 1807 na hřbitově ořešském vedle máteře své pohřben jest.

8. *Josef Longin Hain* 1807–1828. Za něho postavena *nová škola* v Ořechu (1821). Odpočívá vedle předchůdce svého.

9. *Josef Gübitz* 1829–1870. Příčiněním jeho stalo se, že *hřbitov ořešský*, který okolo kostela se nalézal a již malý byl, přeložen jest za vsí na poli vrchnostenském (1840). Za něho byl kaplanem v Ořechu *Jos. Eichler* (1841–1851), hor-

– 95 –

livý a dovedný spisovatel knihy pamětní. Roku 1858 byly *Chejnice* vyfařeny i vyškoleny a ku bližším Tachlovicích přivtěleny.

10. *Václav Kratochvíl* (1870–1876), spisovatel český, přítel † Františka Daneše, děkana peruckého, před tím farář u sv. Víta.

11. *Karel Otman* (1876), spisovatel český, od roku 1884 knížecí arcibiskupský vikář obvodu libockého. Horlivý spolupracovník jeho na vinici Páně ořešské jest Klement Kuffner.

Farní chrám Páně „Stětí sv. Jana Křtitele“ v Ořechu, o jehož románském slohu již dříve jsme se zmínili, vystaven jest na malém návrší uprostřed vesnice. Kostel ozdoben jest vysokou věží (zbudovanou r. 1859), v níž umístěn jest *velký památný zvon* sv. Jana Křtitele, 20 starých centýrů těžký, jenž l. P. 1590 od slovutného zvonáře pražského Brikciho z Cinwaldu ulit a l. P. 1736 přelit byl. Zvon tento visel dříve ve staré dřevěné zvonici na půlnocní straně kostela. Na zvonu jsou rozličné nápisy a znaky. Latinský nápis uprostřed zní (v českém překladu): „L. P. 1590 ulit byl tento zvon k slávě všemohoucí Trojice svaté, ke cti blahoslavené P. Marie, všech Svatých, zvláště pak Stětí sv. Jana Křtitele, sv. patrona kostela v Ořechu, náležejícího bezprostředně ku hlavnímu chrámu praž-

– 96 –

skému (immediate ad ecclesiam pragensem metropolitanam spectantis), za času jako zákonných a velebných pánů: Petra z Lyndy, probošta, Jiřího Partolda, děkana, mistra Felixe z Lyndy, arcijáhna, Beneše Chišenského ze Špicberku, Jana z Altendorfu, Valentina Cykána, prelátů a kanovníků. Ať ohlas zvonu toho navždy se ozývá, což štěstěně budiž!“ Pod tím vyryt jest znak kapitolní. S pravé strany téhož nápisu jsou podobizny sv. ap. Filipa a Jakuba, s levé strany Šimona a Judy, pod znakem čtyř sv. evangelistů. Na druhé straně zvonu jest kříž a pod ním stojící Matka boží a sv. Jan s nápisem: „Kristus umřel pro hříchy naše, vstal z mrtvých pro ospravedlnění naše“. Pod tím: „Slovutný mistr Brikci, zvonář z Cinberku, měštěnin na novém městě pražském, tento zvon udělal do Wořecha l. 1590.“ Druhý zvon pochází, jak nápis svědčí, z r. 1650 od Jos. Löva v Praze; třetí s obrazy sv. Michala archanděla a sv. Jana Nepom. z r. 1783.

Chrám Páně ořešský byl při založení svém o třetí díl menší, než jak nyní jej spatřujeme, an nynější presbytář s lucernou r. 1636–1637 od faráře Peška přistaven byl. Uprostřed lodi stojí *starožitný osmihranný sloup*, čímž kostel dvoulodním se stává. Kostel ořešský má nyní

– 97 –

tři oltáře: hlavní a dva vedlejší. Na hlavním oltáři upevněn jest obraz sv. Jana Křtitele, malovaný mistrem Jos. Helichem a darovaný od zvěčnelého svět. biskupa Průchy (r. 1875). V lodi na levé straně vedle kazatelny stojí oltář Rodičky boží svatohorské; vedle toho oltáře jest pohřební místo jeho zakladatele, faráře Jana Peška, zvelebitele kostela ořešského; jednoduchý mramorový kámen kryje jeho hrob, opatřený latinským nápisem, jenž česky zní: „Stůj, poutníče, obdivuj, zde odpočívá kněz, jenž 56 let u oltáře sloužil, vysoce důstojný, ctihodný a učený pán Jan Pešek, zvelebitel tohoto domu a farář jubilární. Odcházej, poutníče, přej jemu, ve Vořechu pro Boha a bližního 53 roků a 6 měsíců pracovavšímu, odpočinutí věčné. Zesnul r. 1747 dne 19. července a 84. věku svého.“ Naproti jest oltář sv. kříže, založený od mlynáře ořešského Jana Kaliny, pohřbeného vedle téhož oltáře na straně evangelia pod kamenem, na němž lze čísti český nápis: „Sem smrt položila v Pánu zesnulého, který oltář Kříže vyzdvihl, pro slávu jeho doufaje odplatu od něho v nebi a s ním radostného z mrtvých vstání, jenž jest dokonal života svého časného a. 1747 dne 10. Nov., Václav Kalina, mlynář podvořešský, kterémuž přejž každý odpočinutí lehkého.“ –

– 98 –

Ještě dva jiné náhrobky se nalézají u sloupu uprostřed chrámu stojícího; oba jsou z červeného mramoru, představují podobizny osob ženských v životní velikosti, v postavě ležící, se znaky rytířskými; nápisy, na lemu se nacházející, jsou téměř vyšlapány.

Křtitelnice cínová opatřena jest nápisem latinským i českým. Na poklopu stojí: „J. G. Z. S.“ (= Jakub Jílek ze Státnic); pod těmito písmeny jest znak s letopočtem 1609. Na křtitelnici samé jest nápis latinský, v českém překladu znějící: „Křtitelnice kostela Stětí sv. Jana Křtitele ve vsi Ořechu, přináležející velebné kapitole hlavního kostela pražského, nákladem téhož kostela zjednána za času děkana Šimona Brosia z Horsteina, protonotaria apoštolského, l. P. 1609 dne 30. března.“ Pak v řeči české: „Za správy Jana Panáčka a Jana Chaloupky a Martina Fanty, sousedů vořešských, a Jana Jiráta a Štěpána, sousedův zbuzanských 1609, a Štěpána Zelenky mladšího konšele.“ – Nedaleko křtitelnice ve zdi zazděn jest černý kámen s latinským nápisem a chronogramem rok 1731 značícím: „K větší cti jediného Boha, Otce, Syna a Ducha sv., ke cti sv. Jana, Křtitele Slova věčného, dne 27. června tento chrám Páně od pana Jana Rudolfa, hraběte ze Šporků, bi-

– 99 –

skupa adratenského, pana arcibiskupa pražského suffragána, s hlavním oltářem konsekrován a zároveň také větší zvon pod názvem Stětí sv. Jana Křtitele benedikován jest". – Hudební kruchta spočívá na třech obloucích o dva okrouhlé sloupy podepřených. Nové varhany jsou darem vdp. Dra Ed. Tersche, nyní probošta u sv. Víta.

Filialní kostel „svatých apoštolů Petra a Pavla" v Řeporyji. Týž stojí na malé výšině téměř na jiho-východním konci vesnice. Původní kostel románský již nestává, neb na místě něho byl l. P. 1772 nový kostel, založený do kříže s chorem pravoúhlým, postaven, a sice od řádu Tovaryšstva Ježíšova, majícího tehdáž patronát kostela řeporyjského. Nový kostel byl nákladem 3 221 zl. ze záduší kostelního od mistra stavitele Antonína Schmieda z Prahy za 4 měsíce vystaven a dne 15. listopadu 1772 od děkana a vikáře smečenského Antonína z Blankenfeldu posvěcen. Z bývalého starého kostela zbyla toliko věž, dosti vysoká, na vrcholu ozdobená koulí, nad níž září znak T. J. Na věži visí dva slušné zvony; větší jest z r. 1775 ze starého, puklého zvonu přelit a ke cti ukřižovaného Spasitele, jehož obraz na něm se spatřuje, posvěcen; menší, mající tytéž obrazy, pochází

– 100 –

z roku 1690. – Hlavní oltář ozdoben jest obrazem knížat apoštolských sv. Petra a Pavla od Kramolína, laika jesuitského. V lodi chrámové s obou stran proti sobě ve výklencích jsou ještě dva menší oltáře, a sice nejsv. Trojice boží a sv. Ignacia, zakladatele řádu T. J. – V kostele řeporyjském chová se *starobylá monstrance* z litého pozlaceného železa v podobě gotické věže se soškami sv. Petra a Pavla.

Filialní kostel „svatých mučenníků Jana a Pavla" na Krtni. Na severní straně Ořecha, u vzdálí asi $\frac{3}{4}$ hodin, táhne se návrší, na jehožto chlumu pěkný kostelík „svatých mučenníků Jana a Pavla na Krtni" nazývaný. Nynější kostel krteňský v slohu románském jest nový, teprve roku 1890 postavený, vlastně přestavený. Starý kostelík, jenž téhož roku až na hlavní zdi byl zbořen, zbudován byl z tesaného kamene s věží čtyřhrannou, uvnitř klenut a třemi oltáři opatřen; zubem však času velmi sešel, až konečně sesutím hrozil. Po více let již bylo prostřednictvím vdp. faráře ořešského Karla Otmana vyjednáváno mezi kapitolou svatovítskou a osadníky ku kostelu krteňskému patřícími o obnovení kostela toho, ale bez žádoucího úspěchu. Tento gordický uzel pojednou roztál vdp. prelát a kanovník (od

– 101 –

r. 1891 probošt) u sv. Víta Dr. Eduard Tersch, jenž svým vlastním nákladem kostel krteňský obnoviti sobě umínil. Stavba provedena v románském slohu dle nákresu p. Živného, spolustavitele chrámu sv. Víta, od stavitele Lukáše z Velvar I. P. 1890. Kostel skládá se z věže na straně západní, z lodi a choru; vše jest rovnoúhelné. Ze starého kostela zůstalo toliko klenuté presbyterium, v němž byly nalezeny staré fresky, pak holé zdi chrámové a věž bez střechy. Půdorys chrámu ponechán tentýž jako prve. Na místě klenby dán jest ozdobný strop kasetový. Oltáře jsou nyní dva; nový hlavní oltář v slohu románském nese též nový obraz svatých mučenníků Jana a Pavla, malovaný malířem Janem Heřmanem; postranní oltář sv. Kříže v přístavku ozdoben jest krásným sousoším, koutovým v Einsedlu ve Švýcarsku; oba oltáře s kazatelnou zhotoveny jsou řezbářem Kostečkou, varhany dodány firmou Černý a Rejna na Král. Vinohradech.

K farnosti ořešské nyní patří: 1. *Ořech* (444 obyv.) s farním kostelem a školou. Tato založena byla nejspíše zároveň s farou; když pak starý školní dům již nestačil, postavena r. 1821 škola nová; nyní jest čtyřtřídní. V Ořechu nalézá se statek kapitolní a sídlo obvodního lékaře.

– 102 –

2. *Zbuzany* (238) náležely před válkami husitskými z polovice arcibiskupu pražského, z polovice kláštera břevnovského. Té doby má tamže statek pan Dr. Šolc, purkmistr pražský.

3. *Zadní Kopanina* (160) patří s Kopaninou Přední k panství tuchoměřickému. O Kopanině udržuje se pověst, že tam bývaly doly, nejspíše na rudu železnou. K Zadní Kopanině počítá se *Zmrzlík* (47), bývalý hrad udatných pánů ze Zmrzlíku.

4. *Řeporyje* (680) s filialním kostelem náleží taktéž k panství tuchoměřickému. V Řeporyji jest stanice pražské-duchcovské dráhy a c. k. poštovní a telegrafní úřad. K obci řeporyjské přiděleny jsou *Ohrada* (80) a *Opatřilka* (20).

5. *Samota Krteň* s filialním kostelem.

6. *Třebonice* (400) s dvorem Mirešice kláštera břevnovského. Ves tuto koupil r. 1279 opat Kristian pro kostel břevnovský od bratří Volkmara a Vilíma, pánů z Paběnic, ze 70 hřiven stříbra a zastavil ji pak Herbordovi, měštěninu pražskému, za roční plat 8 hřiven stříbra*). Císař Sigmund (r. 1437) Třebonice za 100 kop grošů zámožnému měšťanu

*) Emler, Reg. Boh. II. 502.

– 103 –

pražskému Václavu Cvokovi, pekaři a konšelu na Novém městě*).

7. *Jinočany* (370 obyv.) patřily z polovice klášteru břevnovskému; císař Sigmund však je zastavil, jakož i Zbuzany, Pražanům staroměstským.

8. *Chrástany* (500 obyv.) náležely r. 1228 ku zboží pannen Benediktinek u sv. Jiří na hradě pražském**). Nyní jest tamže statek kapitolní. Škola chráštánská jest té doby dvoutřídní. – *Chaby* (21 obyv.) čili dvory sv. Vojtěcha v Jirchářích v Praze. Obcí přiděleny jsou k Zlýčínu.

*) Tomek, D. Pr. VIII. 468.

***) Emler, Reg. I. 336, 380

– 104 –

VI.

Farnost hostivická.

Kronikář Hájek vypravuje, že Hostivít, otec knížete Bořivoje, vystavěl l. p. 884 zámek, jemuž prý po sobě dal jméno „Hostivice“. Zdá se však, že pojmenování Hostivice jiného jest původu. L. p. 1264 Přemysl Otakar II., král český, vraceje *klášteru břevnovskému* Řepy, které Frowin, měšťan pražský, neprávem držel, připojil ku zmíněnému klášteru také některé pozemky, jež drželi v téže vsi lidé královští, k stolu královskému náležející, „kteří vůbec *hostivci* se nazývali“. Hostivci ti byli povinnováni, opatřovati stůl královský zvěří a jinými potřebami. Hostivice znamená tudíž místo osazení hostivci královskými*).

*) Emler, Reg. Boh. II. 174. – F. Zoubek l. c. – J. Mottl (Rp.).

– 105 –

Hostivice, jakož i Unhošť a Jeneč, náležely pod právo konšelů malostranských, jelikož Malé město pražské mělo tamže polnosti, nazvané „šosovní“, vykázané sobě nejspíš hned při založení od Otakara II. (1257). Při založení totiž měst královských v 13. století bylo obyčejem, že se novým měšťanům vyměřily polnosti v blízkém okolí města, kteří svobodným držením těchto pozemků, toliko pod jistým platem čili „šosem“ ku komoře královské, rozeznávali se od poddaného lidu venkovského*).

Kromě polností šosovních byly v Hostivici ještě mnohé pozemky a lesy v držení králů českých, kteří je svým lidem přenechávali k užívání. L. p. 1315 král Jan dal dvorskému písaři svému Janovi z Kamenice 6 lánů porostlin v lese Hostovci u vsi Hostivice, aby v role je obrátiv jich užíval a v právních věcech se spravoval rychtářem Nového města pod hradem pražským (nynější Malé strany). – L. p. 1325 týž král Jan stvrdil prodej pozemků v Hostivici učiněný Baudinem z Arezza, bývalým lékárníkem královským, Mikuláši Hildebrandovi, měšťanu pražskému. Tyto pozemky, jež zmíněný lékárník byl kdysi obdržel od krále Jana za

*) Tomek, D. P. I. 327.

– 106 –

prokázané služby, držela najaté vdova po Oldřichu Bavorovi Ermigardis a jakýsi Ondřej Pražský. – Téhož roku 1325 král Jan svolil k prodeji 6 lánů ve vsi Hostivici, který Jan z Kamenice, písař dvorský, učinil Gottfriedovi mistru kuchyně královny, a Hoyerovi, bratru jeho. – Témuž Gottfriedovi a dědicům jeho, jakož i měšťanům Menšího města pražského, král Jan odpustil r. 1331 daně z jednoho lánů v Hostivici*).

Kostel sv. Jakuba v Hostivici dle Beneše z Veitmile založen byl l. P. 1368 Karlem IV., jenž prý založil 300 kostelů, mezi nimiž 20 okolo hradu Karlsteina (založeného roku 1348). Avšak udaný rok nesrovnává se s událostmi odjinud známými, dle kterých víme, že kostel hostivický mnohem dříve byl založen a také brzy farním byl. L. P. 1277 velmistr špitálu sv. Františka u mostu pražského přiznává se k desátku ze svého dvora v Kralupech n. V. ku kostelu sv. Jakuba v Hostivici; desátek ten odváděti mu jest Abelovi, rektoru řečeného kostela, bratru Trojana, kanovníka kostela pražského. L. P. 1313 byl v residenci biskupské v Praze mezi jinými svědky přítomen také

*) Emler, Reg. Boh. III. 110, 413, 415, 701.

– 107 –

Kříž, plebán v Hostivici*). L. P. 1352 kostel hostivický uvádí se mezi kostely farními děkanátu ořešského, odváděje půlletně 18 grošů desátku papežského, jsa dosti zámožný.

Právo podací ku kostelu hostivickému měli původně králové čeští, kteří je času neznámého odevzdali kapitole mělnické; i vykonával je obyčejně ten kanovník, jenž právě beneficium hostivické držel. V dobách válek husitských vykonávali právo podací opět králové čeští. Roku však 1483 Ladislav II. odevzdal Bohuslavovi ze Svinař, pánu na Litovicích a prokurátoru královskému, a jeho dědicům „právo své podací, kteréž mu jakožto králi českému příslušelo, ke kostelu sv. Jakuba Velkého, apoštola božího, ve vsi Hostivici, a sice tak, aby týž Bohuslav a dědicové jeho jakožto páni podací tím kostelem a jeho příslušenstvím vládli, kněze, který se jim zdáti bude, ustanovovati a jemu kostel i faru podati mohli“**). – Od té doby kdokoliv statek litovický držel, vykonával právo patronátní v Hostivici. L. P. 1525 měl je Martin Chrt z Ertina na Litovicích. Po katolické reformaci nastoupila rodina Žďárských ze Žďáru,

*) Emler, l. c. II. 1183, III. 55.

***) Libri erect. XIII.

– 108 –

pánové na Kladně a Červ. Újezdě, kterážto rodina v mužském pokolení vymřela panem Františkem Adamem Žďárským (+1670). Roku pak 1686, když sestry Žďárské ze Žďáru veškeré statky po zemřelém bratru Františku Adamovi na pět rovných dílů mezi sebe rozdělily, připadlo podací právo kostela hostivického k pátému dílu, k němuž se počítají Tachlovice, Nučice a Hostivice. R. 1702 staly se statky Žďárských majetkem pana Karla hraběte Bredy ze Špandavy. Od toho je koupila r. 1732 Anna Maria Františka, choť Gastona vévody Toskánského, díl tachlovický a s ním i Hostivici. Od té doby náležejí Tachlovice k panstvím zvaným „toskánským“, jichž se počítá v Čechách devět: Zákupy, Police u České Lípy, Ploškovice, Švádov, Zvoleněves, Buštěhrad, Tachlovice, Kácov a Spálené Poříčí. Na panství tachlovickém jsou fary v Tachlovicích, Hořelicích, Hostivici, Svárově a klášter františkánský v Hájku. R. 1848 připadla panství toskánská dle vídeňské smlouvy (z r. 1815) císařskému domu rakouskému a odevzdána jsou (r. 1850) k doživotnímu užívání bývalému císaři Ferdinandovi I. Dobrotivému, po jehožto smrti (roku 1875) opět připadla panujícímu císaři rakouskému.

– 109 –

Duchovní pastýřové při kostele hostivickém:

I. *Faráři katoličtí v době předhusitské (do r. 1420):*

L. P. 1277 uvádí se v listinách „rektor kostela sv. Jakuba v Hostivici“ jménem Abel, bratr Trojana, kanovníka při kostele pražském.

L. P. 1313 plebán v Hostivici jménem Kříž.

L. P. 1360 Šimon, kanovník mělnický a zároveň plebán záběhlický, ustanovil si kněze Jiřího z Bydžova náměstkem na faře hostivické, když toho místa se byl vzdal Mikuláš z Holubic, prokurátor oltářníka Jakuba při oltáři sv. Barbory na hradě pražském. Uvedl farář libocký. Kněz Jiří z Bydžova dočkal se dne 11. května 1380 arciděkanové visitace. Za tou příležitostí dovídáme se, že faráři hostivičtí mívali již tehdy své vikáře čili kaplany, z nichž jeden byl Šimon z Hostivice, domácí rodák, po něm pak Petr z Unhoště.

L. P. 1380 po smrti Jiříkově Jakub, kanovník mělnický, ustanovil za plebána v Hostivici Pavla, plebána ze Strakonic.

L. P. 1394, když Pavel byl umřel, Mikuláš Miranda, kanovník mělnický, podal do Hostivice Čeňka, kněze z Prahy*).

*) Libri confirm.

– 110 –

II. *Faráři kališníci čili pod obojí* (1420–1620):

První známý farář kališnický v Hostivici byl kněz Martin r. 1456.

Z roku 1473 jest znám kněz Jan.

Kněz Vácslav objevuje se r. 1525.

Kněz Jiřík, jehož poslední vůle ze dne 28. července 1530 se v plném znění zachovala; z této závěti vysvítá, že zmíněný farář hospodářství měl a také desátek vybíral.

R. 1537 byl farářem v Hostivici kněz Duchek, jenž faráře lidického pohaniv žalován byl u konsistoře dolejší.

R. 1550 farář hostivický Tomáš žaloval u konsistoře kališnické kněze Jana Varhaníka, faráře v Hostouni, že prý Nejsvětější Svátost po 16 neděl v monstranci a ciboři nechává, pryč odjížděje. Zemřel v Hostivici.

R. 1579 kněz Valentin z Polska.

R. 1589 byl v Hostivici farářem Jan Winterberg, jehož Slánští sobě za faráře žádali; avšak konsistoř pod obojí nechtěla k tomu svoliti, jelikož byl načichlý luteránstvím*).

III. *Duchovní správcové cizí* (1648–1734):

Když nastala reformace katolická, pan Florian

*) Borový, Kons. p. ob. I. 17, 52, 118, 279. Časopis pro kat. duch. 1889 str. 250.

– 111 –

Jetřich Žďárský ze Žďáru, pán na Kladně a Červeném Újezdě, Jenči, Hostivici a Tachlovicích, byl dne 13. září 1628 od místodržitelství císaři navržen za komisara reformačního v kraji slánském. Než bouře let následujících, zvláště roku 1631, kdy Švédové vypálili ves Hostivici s kostelem, farou a školou, zadržely dílo jeho. Jakmile však válka třicetiletá byla ukončena (r. 1648), počal znova. Povolav dva *misionáře T. J.*⁵ totiž P. Vilíma Memnona a P. Valentina Joanida, odevzdal jim veškeré své poddané, v 30 vesnicích ke Kladnu a 24 vsích k Červ. Újezdu počítaných, by je poučovali a s Církví katolickou spojovali. Pozdější léta staral se rok jak rok, by některého misionáře získal, jenž by vesnice objížděje alespoň v čase velikonočním svátostmi jim posloužil. Po jeho smrti (1657) nastoupil v šlépěje jeho syn František Adam, ze něhož roku 1659 ucházel se o kostel hostivický u arcibiskupa Harracha opat strahovský Vincenc, hodlaje jej se Svárovem a Hořel[ic]í za filialní k faře úhonické připojiti a svými duchovními osaditi, s tou podmínkou, aby pan František Adam Žďárský obročí pro ty duchovní věnoval. Pan hrabě dozvěděv se o tom od arcibiskupa, odpověděl listem ze dne 13. května 1659, že se mu snad brzo prostředků dostane, by ře-

⁵ Tovyřstva Ježíšova = jezuitů

– 112 –

čené chrámy Páně aspoň v něčem opravil a pak že se o dosazení duchovního k nim zasadí. By však mezi tím časem na duchovním zaopatření zkázy netrpěli, neopomine prý „Těch několik lidí“, již se v těch vsích zdržují, čas od času k tomu naváděti a napomínati. – Konečně odevzdal r. 1660 kostel hostivický jako filialní *farářům kladenským*, jimžto Františkáni, téhož roku do Hájku uvedení, vypomáhati musili. Když pak r. 1702 pan Karel hrabě Breda ze Špandavy statky Červený Újezd, Hostivici, Litovice a Ptíče od Josefa hraběte z Vrbny koupil, oddělil i faru hostivickou od kladenské, přidělil ji *ku své faře tachlovické*, při níž do r. 1734 zůstala. Téhož roku paní Anna Maria Františka Toskánská, koupivše dvě léta před tím díl tachlovický, ujala se opuštěné fary hostivické a svárovské, i ustanovila při nich vlastní faráře. Dle zřizovací listiny, vzdělané v Zákupích dne 22. dubna 1734, určila faráři hostivickému 18 k. polí, nějaké louky, pak desátek z panských dvorů v Jenči a Hostivici a piva z pivovaru jenečského; konečně patronka k tomu svolila, by farář hostivický směl užívat 30 k. zádušních polí za mírnou náhradu k záduší. Zmíněná velkovévodkyně Anna Maria Toskánská posta-

– 113 –

vila svým nákladem také jednopatrovou budovu farní, jež až posud stojí; starou faru se školou Švédové tak byli rozmetali, že se tehdy ukazovalo toliko místo, kde stávala.

IV. *Farářové od znovuzřízení fary hostivické* (čili od r. 1734):

1. Norbert Jan Nepomucký Ignác Benedikt Kříž z Rosenfeldu (1734). Roku 1739 faru hostivickou opustiv superiorát v Klatovech přijal, kdež i zemřel.

2. Po něm administroval faru Kašpar Kneisl a poněvadž nový farář Jan Platzer, roku 1740 zvolený a potvrzený, v Praze zemřel, než na faru dosedl, Kneisl vedl farní úřad dále.

3. Antonín Prokvedl (1740), rodem z Litoměřic. Týž sobě vyprosil kaplana, tak že od té doby farář hostivický jest povinen, vydržovati spolubratra kněze. První kaplan sloul Krištof Forst (do r. 1742). R. 1743 byla fara od Francouzů vydrancována.

4. Jan Vojtěch Metta, bývalý kaplan lidický (1753). R. 1757 Prušáci po 16 dní plenili Hostivici a jakéhosi Jana Zelenku u Jenče zastřelili.

5. Jan Grimm (1773), farář ve Svárově.

6. Karel Veis (1779), jenž v Hostivici roku 1812 v Pánu zesnul.

– 114 –

7. Josef Foyta (1812).

8. Jan Bezděka (1815).

9. Pavel Haas (1817). Když r. 1850 na faru tachlovickou nastoupil, administroval faru hostivickou Josef Procházka, zdejší rodák a kaplan (v letech 1841–1857), jenž zemřel co vikář a farář v Tachlovicích dne 12. září 1884.

10. Jiří Rohlena (1851). Zemřel v Hostivici r. 1876.

11. Václav Číška (1877). Na začátku roku 1888 odebral se na odpočinek.

12. Josef Sirůček, jenž dne 24. května 1888 do Hostivice zavítal, s jásáním osadou jsa uvítán. Spolupracovníkem jeho na vinici Páně jest Karel Liška.

Farní kostel sv. Jakuba stojí na malém vršku na východní straně celé vsi. Dříve byl obklopen hřbitovem, jenž původně až k samé farní a školní budově sahal. Rokem 1839 přestalo se však zde pochovávat a hřbitov přeložen za ves k Litovicům. Kostelní věž nad síní chrámovou postavena okolo roku 1664, když byl kostel k opětovným službám božím připravován. R. 1794 shořela věž úplně a zvony se dílem rozbily, dílem rozlily. Po celých 8 let byla osada bez zvonů, až r. 1802 záduš o nové tři zvony se postarala; největší posvěcen na

– 115 –

jméno sv. Jakuba (1100 liber), prostřední sv. Vavřince a nejmenší sv. Vojtěcha. Na velkém zvonu jest nápis: „Za panování J. O. P. P. Maxmiliána Josefa, svatě říše římské volence z Bavor a Pfalzu, slitý 1802 nákladem záduše za administrace p. Antonína ze Šindelářů, p. vrchního Hynka Štibice, p. faráře Waisa. Johann Wenzel Kühner goss mich in der k. k. Neustadt Prag.“ R. 1858 byla věž opět dostavena a hodinami opatřena.

Sloh kostela hostivického jest starobylý, připomínající 13. století; představíme-li si jej bez všech pozdějších přístavků (obzvláště přístěnků z r. 1870), shledáme, že loď vystavena jest slohem románským, presbytář s křížovou klenbou a lomenými okny slohem gotickým, jsa v celé šířce k románské lodi v době prvogotické přistaven a uvnitř dokonale zachován.

Oltáře jsou tři: sv. Jakuba, sv. Vojtěcha a sv. Prokopa. Pod velkým oltářem odpočívá tělo sv. Simplicie, jež velkokněžna toskánská Anna Marie r. 1737 sem přivezla. Postranní oltáře pocházejí z kostela sv. Václava na Novém městě pražském; když totiž císař Josef II. tamní klášter Augustiánů zrušil a věci kostelní roku 1787 se prodávaly, byly tyto oltáře pro zdejší kostel zakoupeny. Sloupy těchto oltářů jsou

– 116 –

z krásného mramoru českého, ostatní části jsou dřevěné. Kamkoliv v kostele šlápneme, stojíme na hrobích, jež dříve pokryty bývaly náhrobními kameny s památnými nápisy; avšak při dláždění kostela byly tyto kameny k rozkazu císařského stavebního dozorce z kostela odstraněny a na starém hřbitově složeny. Na štěstí zachoval nám bývalý farář hostivický Jan Metta v pamětní knize z roku 1755 (str. 8) alespoň nějaké opisy náhrobních kamenů těch, jež od křtitelnice směrem k velkému oltáři takto podává: 1. „Poddáno jest všecko lidské pokolení smrti časné, která se jest dotkla dvojctihodného kněze Adama Českobrodského, faráře hostivického, a tuto odpočívá. Léta 1660.“ – 2. „Vedle uložení božího smrti časné ctihodného kněze Tomáše a faráře hostivického, rodiče z Kopaniny, kazatele věrného v Kristu, a tu jest pochován tu středu po sv. Duchu.“ (sic). – 3. „Urozený a statečný rytíř pan Bohuslav Ubert Zdiarský v poslední čtvrtek masopustní.“ – 4. „L. P. 1538 ve čtvrtek na sv. Jana evang. umřel urozený pán Zdiarský, pán na Jenči, a tuto jest pochován. Proste za jeho duši.“ – 5. „L. P. 1513 umřel urozený a statečný rytíř pan Martin Ubert Zdiarský v úterý před narozením Matky boží. Pán Bůh duši milostiv

– 117 –

býti rač.“ – 6. „V neděli před sv. Divišem umřel urozený pán pán Jan František Bertahonický. Pán Bůh duši jeho milostiv rač býti.“ – 7. Sedmý kámen uprostřed kostela před velkým oltářem: „L. P. 1677 urozený panna Alžběta Prynková z Neuhofu dne 16. Januarii usnula jest v Pánu a tuto odpočívá, radostného vzkříšení očekává.“ – 8. „L. P. 1751 dne 15. Julii usnul v Pánu urozený pán František Ant. Jaroška, bývalý hejtman na Buštěhradě, věku svého 59 let a 6 měsíců a zde v tomto místě odpočívá, radostného vzkříšení očekává. Pane, rač mu dáti lehké odpočinutí. Amen.“ (Vyobrazení kostela na str. 119.)

Přifařené vesnice: 1. *Hostivice* (1150 obyv.) s farním chrámem a školou. Škola byla v Hostivici již záhy. V třicetileté válce poplenili Švédové r. 1631 ves Hostivici s farou i školou. Škola novější v čísle 7. byla tu dříve nežli fara, ježto prvofarář Kříž téměř dvě léta ve škole s učitelem zároveň bydlel, než mu fara byla vystavena. Nyní jest pětiletá. V Hostivici nalézá se císařský zámek s dvorem, spojovací stanice dráhy buštěhradské a c. k. poštovní a telegrafní úřad.

2. *Sobín* (140 obyv.) náležel za starodávna

– 118 –

klášteru plaskému*), jenž jej r. 1288 postoupil měšťanu pražskému Rudlinovi Holému a manželce jeho Hildegundě na čas jich života, začož manželé tito odkázali klášteru dům svůj na Starém městě pražském blíž kostela sv. Jiljí. V Sobíně býval také svobodný dvůr, který jeptišky kláštera sv. Kateřiny postoupily Jindřichu Seidlovi směnou za zboží jeho v Běchovicích (r. 1380).

3. *Litovice* (520 obyv.) připomínají se roku 1288 v listině kláštera plaského, kdež se praví, že Sobín leží mezi Litovicemi a Chejní. V 15. století náležely panu Bohuslavovi ze Svinař a z Litovic, prokurátoru královskému. Stanice dráhy pražsko-duchcovské.

4. *Břve* (300 obyv.) bývaly majetkem Františka Rokycanského a po něm syna jeho Jana (r. 1418).

5. *Jeneč Velký* (1 064 obyv.). Ves tuto obdržel r. 1253 řád křižovnický od krále Václava I. – Škola trojtřídní (z r. 1838). Velkostatek J. Veličenstva.

6. *Jeneč Malý* (346 obyv.) Za Malým Jenčem jde dráha pražsko-duchcovská přes dráhu

*) Emler Reg. Boh. II. 627: „villam dictam Sohegen, sitam inter villam Lutowicz et villam dictam Kaym.“⁶

– 119 –

[Obrázek kostela]
Farní kostel v Hostivici.

– 120 –

buštěhradskou, kteréžto dráhy se zde stavěti začaly v letech 1870 a 1871.

Dříve bývaly ještě přifařeny: Tvrz *Hradiště*, z které zbývá nyní toliko „Peterkův mlýn“. *Chejně* se statkem kláštera strahovského, jež odpadla k farnosti tachlovické.⁷ *Valov*, ves nyní zaniklá.

⁶ Poznámka odkazuje spíše na Břve (německy Schegen), kterým více odpovídá poloha mezi Litovicemi a Chýní

⁷ Chýně nikdy nepatřila do červenoújezdského a později tachlovického panství. Přifařena bývala k Uhonicím, nikoliv do Tachlovic

– 121 –

VII.

Farnost ounětická.

Únětice, jméno patronimické, připomíná rod „Vněticů“, jimžto původně, v době neznámé, ves tato náležela. Později patřila knězi Zbyhněvovi.

Zbyhněv, syn Bohuna a Boženy, kněz a kanovník Panny Marie, založil leta Páně 1132 v Úněticích, dědičné vsi své, kostel, při němžto ustanovil dva kanovníky, jménem Rasa a Bezděda; po nich měli nastoupit jiní dva a tak pořáde až do skonání světa (*usque in finem mundi*). Na výživu jich věnoval celé své dědictví, uváděje mezi jiným les Roven s polem, Huatym s polem až k velké cestě, která vede ku Praze, pak Kalyště, skálu Břidce, les Scepeně s polem, les Skálu s polem; na Levém Hradci, kdež náboženství křesťanské začalo,

– 122 –

pozemek o jednom popluží (*In Levo Gradech terra ad aratrum, ubi christianitas incepta est*). V Úněticích daroval tři celé rodiny: Radetu se ženou, třemi syny a jednou dcerou, kteří se jmenovali Milhost, Bohdan, Radoš a Bratromila; pak Jana Szinka se ženou a dcerou; konečně Modliše Milchnu se ženou a dcerou. Jakéhosi služebníka Neskadu určil k studiím s tímto ustanovením: Doučí-li se, bude svoboden, jestli ne, zůstane služebníkem. Konečně Zbyhněv v listině této ustanovil, by v tomtéž kostele svém, jenž jest v Úněticích, pohřben byl, a sice vedle jámy, do níž křestní voda se leje. – Králové čeští Otakar I. a Vácslav I. (tento r. 1233) toto založení stvrdivše, ves Únětice s veškerým příslušenstvím, jak naznačeno jest v listině kněze Zbyhněva, kapitule pražské odevzdali. Král Vácslav přidal k tomu pozemek, jejž drželi komorníci královští. Mezi pány (barony) královskými, kteří hranice majetku toho přesně určití měli, uvádí se také Petr z Roztok, a mezi podepsanými svědky *opat břevnovský Dluhomil* *). – Od té doby jest kapitula pražská u sv. Víta v držení Únětic s podacím právem k tamějšímu kostelu.

*) Erben, Reg. Boh. I. 98, 377.

– 123 –

Můžeme vším právem za to míti, že kostel P. Marie na nebe vzaté v Úněticích, jsa pod patronátem kapituly pražské, brzy farním se stal, ačkoliv doba nám jest neznáma. L. P. 1352 uvádějí se Únětice mezi plebaniemi děkanství řípského, platíce pololetně 24 gr. desátku.

Plebánové, pokud nám známo, byli v staré době následující: L. P. 1356 plebán únětický, jménem neznámý, uvedl v úřad Bohunka, plebána na Levém Hradci. – L. P. 1357 po smrti plebána Jana Hynek z Malovar, kanovník kostela pražského, podal ke kostelu v Úněticích plebána Šebestiana, jehož uvedl mansionář Pašek. – L. P. 1371, když byl umřel Šebestian, kanovník pražský Štěpán presentoval Martina z Vyšnova. – L. P. 1408 uvedl plebán únětický, jménem neznámý, Jakuba, plebána na Levém Hradci. – L. P. 1432 (ve válkách husitských) po smrti Martina Oldřich ze Strašnic, probošt kostela sv. Apolináře v Praze a kanovník kostela pražského, podal Martina, kněze z Českého Brodu, jehož uvedl plebán loketský, poněvadž přístup ke kostelu únětickému nebyl bezpečný. Kostel únětický byl

– 124 –

tudíž obsazen od Husitů, kterýmiž posloupnost plebánů katolických jest přerušena*).

Z farářů kališnických uvádí se r. 1534 kněz Duchek u Ounětic, obžalován jsa u své konsistoře pro nezaplacení dluhu**).

Nějaký čas po ukončení třicetileté války, okolo roku 1667, kdy začíná také nejstarší matrika, ustanoven při kostele ounětickém opět řádný farář, jenž ku své výživě obdržel 35 jiter polí, 3 j. luk, pak desátek z panství a z vesnic i jiné vedlejší příjmy. Od té doby vyskytují se v matrikách ounětických tito farářové:

1. Bartoloměj z Hallenberku (r. 1674).

2. Vácslav Antonín Vaněk, farář v Ouněticích a Noutonicích (1694).

3. Od roku 1701–1707 faru ounětickou administrovali Augustiáni od sv. Václava v Praze.

4. Daniel Vácslav Josef Turek (1707)

5. Jan Vácslav Šteydl z Greifenwehru (1719).

6. Josef Svoboda (1728).

7. Vácslav Jan Nespěšný (1750). Za něho vystavena byla nová fara (1757). Zesnul v Pánu

*) Libri confirm.

**) Borový, Akta kons. utraqu. str. 93.

– 125 –

v Ouněticích r. 1759 a pohřben byl v kostele před oltářem sv. Kříže, pozůstaviv kostelu značné své jmění, jehož bylo pak použito ku stavbě nové školy (1760) a nového kostela (1766).

8. František Blovský (1759).

9. Josef Frant. Kostelecký (1782).

10. Jan Chrysostom Gloss (1806). † 1826 v Ouněticích.

11. Jan Modroch (1826).

12. Josef Lemoch (1858).

13. František Matoušek (1864).

14. Jakub Ludvík, býv. farář u sv. Matěje v Šárce, nastoupil faru ounětickou dne 2. ledna 1879. Kaplanem jest toho času Rudolf Horský, doktor bohosloví a spisovatel český.

O starém, původním kostele Na nebe vzetí P. Marie nemáme žádného nákresu, tak že nevíme, jak vůbec vypadal. Jen tolik ze starší pamětní knihy se dovídáme, že v něm stávaly čtyři oltáře a sice: Panny Marie na nebe vzaté, sv. Václava, sv. Jana Nepomuckého a sv. Kříže. Starý kostel byl již tak sešlý, že věž, hrozící sesutím, musila býti snešena (1753). Na dolehání faráře Blovského konečně vystaven byl ze základů *nový kostel*, jehožto stavba po čtyři léta se protáhla. Základní kámen posvětil

– 126 –

a položil zmíněný farář dne 9. května 1766. Po 4 letech, na 4. neděli adventní dne 23. prosince 1770, posvětil (benedikoval) též nový kostel a první Mši sv. v něm sloužil. Roku 1783 dne 17. srpna byl kostel s hlavním oltářem světicím biskupem Erasmem Divišem Kriegrem konsekrován. Farní chrám Páně ounětický zbudován jest pěkným slohen renesančním poněkud do kříže a velkou věží v průčelí jakož i malou na střeše opatřen.

Přifařené vesnice. Farnost ounětická bývala kdysi velmi rozsáhlá, neboť náležely k ní kromě nynějších též následující vesnice neb místa: *Nebušice*, které nyní svého vlastního faráře mají. – *Noutonice* s kostelem sv. Jana Křtitele, jenž r. 1707 na farní byl povýšen. – *Roztoky* se zámeckou kaplí sv. Jana Křtitele, při níž r. 1764 ustanoven kněz lokalista. – *Levý Hradec* s kostelem sv. Klimenta, toho času k Roztokám přidělený.

Nyní jsou přifařeny: 1. *Ounětice* (450 ob.) s farním kostelem, školou a statkem kapitolním. O škole v Ouněticích děje se již zmínka roku 1734 v listině, na níž podepsán jest kantor Jakub Melyšek. Roku 1760 postavena z pozůstalosti faráře Nespěšného nová škola. Roku 1838 vystavena opět nová škola, při nížto dva

– 127 –

pomocníci byli ustanoveni. Té doby jest škola ounětická čtyřtřídní.

2. *Černý Vůl* (204 obyv.) Název ten pochází nejspíše od nějaké hospody kdysi zde stávavší. Ves ta jest rodištěm světícího biskupa pražského ndp. Ferdinanda Jana Kalousa.

3. *Horoměřice* (1 265 obyv.) s velkostatkem kláštera strahovského, uvedeným již v privilegii papeže Řehoře X. roku 1172. Škola v Horoměřicích, nyní trojtřídní, založena r. 1871.

4. *Ouholičky* (400 obyv.) s velkostatkem hr. Waldštýna.

5. *Velké Přílepy* (310 obyv.) patřivaly klášteru u sv. Jiří a sice k prebendám kněžským. Ve Velkých Přílepech jest c. k. poštovní úřad.

6. *Sukdol* neb Suchýdol (453 obyv.) býval taktéž majetkem pannen Benediktinek u sv. Jiří v Praze (r. 1228). Kapli sv. Václava postavil r. 1704 rychtář Martin Ježek na místě, kdež r. 1680 morovou ranou zemřelí byli pohřbeni; později zde zřízeno pohřebiště Benediktinů emauzských, kteří v Sukdole velkostatek mají.

– 128 –

VIII.

Farnost noutonická.

Noutonice (v listinách obyčejně Nutomice neb Neutomice) náležely původně, jak dle pojmenování patronimického lze souditi, rodu „Nutomiců“ a ti přivtěleni byli zprvu k župnímu hradu podřípskému na Levém Hradci, později k Budči. Když se v 11. století církevní rozdělení Čech ustálilo, ležela osada noutonická v arcijáhensství pražském a v děkanství řípském. Vrchní vlastnictví nad Noutonicemi měli panovníci čeští, kteří užitky z nich obraceli zvláště k vydržování stolu svého*).

Kníže Břetislav, dostavěv chrám sv. Vojtěcha v *Břevnově* (r. 1045), věnoval tomu kostelu jménem nadace několik vsí, mezi nimiž nalézý se po půl vsi Budegostic, Nutovic a Segrovic.

*) J. Mottl (Rp.).

– 129 –

Vzdor tomu však musili lidé klášterní z těchto vesnic knížeti mnohé povinnosti konati, mnohé křivdy při tom od úředníků knížecích snášejíce. By se tomu učinila přítrž, vyžádal sobě opat břevnovský Dluhomil na králi Přemyslu Otakarovi I. svolení, by své poddané lidi v těch vsích žijících jinam směl přeložiti. Obdržev svolení přeložil je, načež král zvláštní listinou ze dne 21. července l. P. 1224 toto přeložení potvrdil a ustanovil, by nová vesnice blíže Budegostic jmenovala se *Kamenice*, blíže Noutonic *Sole* (Hole) a blíže Segrovic *Lodenice*.

Polovice druhá Noutonic darována byla od krále Vladislava II. (1138–73) pannám Benediktinkám u sv. Jiří na hradě pražském, jakož i vesnice Týnec, Stativnice, Kamýk, Lichceves, Suchýdol, Hradec, Husinec, Řeže, Okoř, Kněževes a mnohé jiné. Abatyše svatojiřská Anežka, sestavevši seznam všech statků svého kláštera, dala si je roku 1228 od bratra svého Přemysla Otakara I. zvláštní listinou potvrditi. Mezi těmi statky nalézají se všechny vesnice farní osady noutonické kromě Cvrkyně*).

Po smrti Anežky nastoupila abatyše Judita (1264–88); po ní Kunhuta, dcera krále Přemysla

*) Emler, Reg. Boh. I. 44, 316.

– 130 –

Otakara II. (1288–1321); po její smrti Žofie z Pětichvost (1321–45). L. P. 1352 uvádí se kostel noutonický mezi plebanieni, které tehdy stávaly v děkanství řípském, a platil 18 gr. půlletně.

O plebánech noutonických jest nám známo toto:

L. P. 1360 Přibík, plebán v Noutonicích, směnil s povolením abatyše Markéty s Havlem, plebánem mnichovickým, jehož uvedl plebán cvrkyňský. – L. P. 1370 Havel směnil se svolením ab. Alžběty s Janem, plebánem v Hlavicích. – L. P. 1372 dne 3. ledna Jan směnil s Jakubem, plebánem v Křenavě v olomoucké diecési. – L. P. 1372 dne 14. února Jakub fary se vzdal, na kteroužto dosazen byl kněz Vácslav. – L. P. 1386 Svano směnil s povolením ab. Kateřiny se Ctiborem, oltářníkem P. Marie v kostele sv. Mikuláše na kurném trhu Většího města pražského. – L. P. 1391 Heřman směnil se svolením ab. Kunhuty s Tomášem, plebánem v Zahradce. – L. P. 1406 Beneš směnil za svolení ab. Anny s Ambrožem, větším mansionářem choru P. Marie, jehož uvedl plebán ve Cvrkyni. – L. P. 1416 Jan směnil s Tomášem, opět mansionářem*).

*) Libri confirm.

– 131 –

V bouřích husitských r. 1420 byly abatyše svatojiřská Bořka (Barbora) rod. Wartemborská se svými 30 řeholními sestrami volána na radnici staroměstskou a dána jí otázka, chce-li podepsati čtyři artikule pražské? Any sestry zůstaly nepohnuty, vyhnány byly z kláštera sv. Jiří a dány do kláštera sv. Anny řádu dominikánského*). Statky klášterní dílem pobrány od Pražanů, dílem zastaveny od krále Sigmunda. Ku př. Stativnice kláštera svatojiřského a Hol kláštera břevnovského byly r. 1436 zapsány panu Vácslavu Cardovi; Kamýk a Lichuceves r. 1429 prodány Martinovi, měšťanu pražskému; noutonický dvůr, patřící abatyši, dán pražskému měšťanu Ondřeji Štikovi; hrad Okoř, byvši již r. 1354 v rukou cizích, náležel za bouří těch Petrovi z Meziříče a později Mikuláši z Prahy.

Když Sigmund r. 1436 za krále českého byl uznán, dal opravit klášter sv. Jiří a jeptišky vrátily se do něho dne 4. května 1437. Roku 1485 vyžádala sobě abatyše Kunhuta II. na králi Vladislavovi, by směla zastavené statky sobě vypláceti. Zdá se, že dvůr noutonický byl brzy vykoupen, avšak Statenice teprv r. 1553, když ab. Ludmila 500 kop grošů byla položila;

*) Hammerschmid. Hist. s. Georg.

– 132 –

Kamýk odúmrtím Brože nazpět připadl roku 1572.

Po upravení kláštera svatojirského pomýšleno i na Noutonice, kdež se byli usadili kněži pod obojí; r. 1562 uvádí se kněz Vojtěch, rodič litoměřický, farář na Hurkách u sv. Jana. (Borový „Akta kons. utraqu.“ 386). Později zvolen byl farář *Petr Bavorovský*, bývalý farář kladenský (o. r. 1585). Týž, jsa více luterán než katolík, opět odešel (o. r. 1596). Místo Petra zaujal kněz *Tomáš*, jenž však již r. 1598 do Lidic a odsud r. 1599 na Kladno se dostal, kdež i umřel.

Kdy a kým původní kostelík noutonický řečený „kaple sv. Jana Křtitele na Hůrkách“ (t. j. na vršku) byl založen, není známo. L. P. 1602 ujala se pustého kostela abatyše Marie Žofie Albinka z Helfenburku a udělivši mu věnem 303 korce polí, které poddaným noutonickým pod desátkem desátého mandele propustiti ráčila, přivtělila jej jako *filialní k Ouněticům*. R. 1620 prodali stavové Noutonice paní Evě Pětipeské i s podacím právem kostelním. Ediktem restauračním Ferdinanda II. byly klášteru opět vráceny. L. P. 1682 postavila kněžna-abatyše Anny Mechtylda Schenweis z Ecksteinu nynější kostel, jenž od kněžny-abatyše

– 133 –

tyše Františky Heleny Pyeron z Galliano, která panství Statenice r. 1700 od biskupství hradeckého nazpět byla koupila, *l. P. 1707 od Ounětic byl oddělen a na farní povýšen*. Bližší toho příčina prý byla, že komornou kněžny-abatyše v Statenicích zemřelou toliko kaplan únětický pochoval, což kněžna-abatyše nelibě nesla. K nově zřízené faře připsáno asi 50 jiter polí a desátek z jednotlivých vesnic. Zmíněná abatyše založila r. 1707 také farní dům na témž místě, kdež nyní stojí.

Po Františce Heleně Pyëron z Galliano (1698–1728), jež faru noutonickou nově založila, následovaly kněžny-abatyše: Isidora Roudnická z Přesnic, jež císařovnu Alžbětu, choť Karla VI., na královnu českou korunovala (1728–32). – Aloisia z Wildmannů (1732–35) – Anna Školastika Pauler z Hohenburku (1735–66) – Marie Josefa rozená kněžna z Fürstenberků (1766–70) – Marie Elekta rozená baronka Vražda z Khunwaldu (1770–81) – Marie Terezie z Hornochů, jež byla zvolena dne 26. května 1781, na kněžnu-abatyši korunována dne 3. února 1782. Avšak již 18. března téhož roku byl klášter Benediktinek u sv. Jiří, nejstarší v Čechách (založený Boleslavem II. pro jeho sestru Mladu neb Marii r. 973), od císaře Josefa II.

– 134 –

zrušen. Sestry duchovní, zdráhající se přestoupiti do řádu Uršulinek a Alžbětinek, byly sekularizovány a rozešly se, žijíce z výslužného 200 zl. ročně. Kněžna-abatyše, jež obdržela 1 000 zl. výslužného, odebrala se do semináře novoměstského, kdež s několika svými jeptiškami zbožně žila až do smrti své.

Zrušením kláštera svatojirského roku 1782 přešel patronát farního kostela noutonického na patronát císařský-královský, jelikož panství Statenice připadlo komoře královské. Od té doby vystřídalo se několik majitelů: R. 1790 koupil panství toto krabě Rudolf Špork, nejvyšší vojevůdce rakouský. Od toho je koupil r. 1797 František Fügner, měšťan litoměřický a dodavatel císařský. Od toho přešlo na Karla rytíře Ehrenburka. R. 1804 koupeno od hraběte Hartmanna, městského hejtmana pražského. R. 1807 koupil je pan Lehner, doktor práv a majitel Roztok. R. 1815 koupila Statenice Barbora hraběnka Küenburk roz. Ehrenburg. Po její smrti (1850) zdělila Statenice dcera její Bedřiška, jež se provdala za pana Bedřicha Dlouhoveského barona z Langendorfu, v jehožto rodině právo patronátní farního kostela noutonického až posud se nalézá.

– 135 –

Posloupnost farářů noutonických od r. 1707:

Před rokem 1707 byla fara noutonická administrována kaplanem od sv. Jiří.

1. První farář, od kněžny-abatyše Františky Heleny Pyëron r. 1707 presentovaný, byl kněz Mikuláš Polnický, jenž r. 1713 v Noutonicích v Pánu zesnul.

2. Jan Jindřich Schmid, od r. 1713 až 1726, kdy v Noutonicích zemřel.

3. Vácslav Blovský (1726–27).

4. Po něm presentován byl od kněžny-abatyše Isidory Roudnické z Přesnic Jan Pudín, rodilý Pražan, doktor bohosloví, jenž již r. 1728 do Prahy k sv. Martinu se dostal.

5. Vácslav Kroupa (1728–42). Týž jediný pozůstal nám písemné poznámky o faře noutonické.

6. Po Kroupovi podán k noutonické faře od kněžny-abatyše Anny Školastiky Pauler z Hohenburku Karel Opolský, jenž r. 1753 v Noutonicích umřel.

7. Josef Horák (1753–63), rodák statenický, roku 1763 povýšen byl na kanovníka, později na děkana a na probošta u sv. Víta v Praze.

8. Norbert Aug. Forst (1763–69) umřel v Noutonicích v stáří 29 roků a odpočívá pod mramorovým kamenem, jehož nápis vlastní otec

– 136 –

složil. Farář Forst mel 2 bratry kněze a 4 sestry jeptišky.

9. Nyní byl od abatyše Marie Josefy rodilé kněžny Fürstenberkové presentován Antonín Hudel, narozený v Litoměřicích, doktor filosofie (1769–89). Za něho r. 1782 zrušen byl klášter pannen Benediktinek u sv. Jiří na hradě pražském.

10. Od císaře Josefa II. byl r. 1789 podán za faráře do Noutonic František Hammer (1789–1806); stal se později čestným kanovníkem na Vyšehradě.

11. Roku 1806 byl od p. Prokopa Hartmanna hrab. z Klarsteinu na faru noutonickou podán Norbert Srb, rodák noutonický (1806–39).

12. Vácslav Rupert Janovský (1839–54), presentován od p. Barbory hrab. z Künburku. Zemřel r. 1854 a pohřben v Noutonicích. Po něm administroval faru Josef Procházka, kaplan hostivický.

13. Roku 1854 byl od p. baronky Bedřišky Dlouhoveské z Langendorfu rod. hraběny Künburkové presentován Antonín Slavíček (1854–67). Týž stal se roku 1856 tajemníkem vikariátu libockého a obdržel dovolení, na faře kapli privatní si zařídit, v téže křtiti a v zimě Mši sv. sloužiti. R. 1860 povýšen po Pavlu Haasovi na knížecí arcibisk. vikáře a c. k. škol-dozorce

– 137 –

obvodu libockého. R. 1867 jmenován od Jeho Veličenstva děkanem v Brandýse n. L., brzy potom kanovníkem, až konečně r. 1881 proboštem v Staré Boleslavi zvolen byl. – Administrator Frant. Vávra, kaplan noutonický.

14. František Micka (1867–82). R. 1870 jmenován tajemníkem vikariátu libockého a r. 1882 zvolen za sídelního kanovníka na Vyšehradě († 27. prosince 1892)

15. Nástupcem jeho na faře noutonické ustanoven jest na základě presentace vysokorodé paní patronky František Blažko (od 5. října 1882), jenž býval kaplanem v Noutonicích a posledně farářem ve Velkých Popovicích. R. 1892 jmenován dle příkladu mnohých svých předchůdců tajemníkem vikariátu libockého.

Přifařené vesnice. Farnímu kostelu noutonickému byly *původně* přiděleny: *Noutonice, Statenice, Kamýk, Lichoceves, Roztoky, Žalov, Podmoráň* neb *Levý Hradec* s filialním kostelem sv. Klimenta, k němuž počítaly se *Husinec* a *Řež* za Vltavou ležící a panství statenickému poddané. Obě tyto vesnice byly však r. 1764 od Levého Hradce odtrženy a k farnímu kostelu v Klecanech přivtěleny. Téhož roku 1764 ustanoven byl v Roztokách při zámecké kapli sv. Jana Křtitele zvláštní kaplan lokální, jemuž pak

– 138 –

r. 1786 přidány Žalov a Podmoráň s filiálním kostelem na Levém Hradci. Náhradou za ně obdržela (r. 1788) fara noutonická *Okoř*, *Cvrkyně* a *Holy*.

V nynější době k farnosti noutonické se počítají: 1. *Noutonice* (287 obyv.) s farním kostelem a školou. Škola noutonická má nejspíše též původ jako fara. Již r. 1750 nastoupil zde farní učitel Václav Procházka, jenž sloužil 66 let, roku 1830 skonal, jsa 100 roků stár. Leta 1816 obdržel školu syn předešlého († 1859). Po něm nastoupil opět syn Josef Procházka, jehožto syn Karel knězem se stal (r. 1890). Škola noutonická rozšířena r. 1857 na 2, r. 1881 na 3 a r. 1886 na 4 třídy.

2. *Lichoceves* (200 obyv.) s památnou mohylou.

3. *Okoř* (182 obyv.) se starým hradem. Hrad Okoř, na skále stojící, dle pověsti založen byl jakýmsi rytířem Okořem, přítelem knížete Přemysla, roku 731. Králem Vladislavem darován byl pannenskému klášteru Benediktinek u sv. Jiří. R. 1353 uvádí se majitel Okoře pan František Rokycanský, bohatý měšťan pražský, jenž vystavěl hrad a psal se „pán z Okoře a Buštěvsi a Třebotova“.⁸ Rodina tato byla v držení Okoře až do roku 1410, načež následovalo ně-

– 139 –

kolik majitelů. L. 1518 koupil Okoř pan Jaroslav Bořita z Martinic s bratřími; při dělení jej obdržel bratr Wolf z Martinic, utraquista, jenž větev „Martiniců z Okoře“ založil. L. 1590 nastoupil Jaroslav Bořita z Martinic a na Smečně, katolík, jenž r. 1618 s oken na hradě pražském byl vyhozen. Tento zůstavil Okoř Jesuitům u sv. Klimenta v Praze (1649). Po zrušení řádu T. J. připadly statky jeho fondu studijnímu. Na Okoři bývala kaple sv. Václava, jižto císař Josef zavřítí rozkázal (r. 1787)*).

4. *Statenice* (530 obyv.) s velkostatkem šl. Dlouhoveského.

5. *Kamýk* (380 obyv.) s dvorem poplužním.

6. *Cvrkyně* (332 obyv.) s filiálním kostelem sv. Michala a *Holy* (100 obyv.). Cvrkyně (v listinách Svrkyně) náležela za starodávna klášteru benediktinskému v Břevnově. L. 1318 biskup pražský Jan IV.⁹ dovolil, by klášter břevnovský všecky požitky z farního kostela ve Svrkyni, v Liboci a v Bříství kromě výživy plebána, jenž mohl býti jeden ze spolubratří řeholních, směl obracet k potřebám svým, obzvláště na kupování ryb. Opat břevnovský měl ve Svr-

*) J. Mottl (Rp.).

**) Emler, Reg. Boh. III. 177 (ex. archiv Břev.)

⁸ František Rokycanský má vztah i k Hostivici, vlastnil Břve (viz str. 118 této knihy)

⁹ Jan IV. z Dražic, majitel Litovic

– 140 –

kyni nápravníka jménem Pavla, jenž držel výsluhou sedm usedlostí, osvobozených od platu a robot. Témuž Pavlovi prodány byly r. 1373, za opata Oldřicha, právem zákupním dvě usedlosti dvě Svrkyni a dvůr poplužní v Oujezdě Trnovém*). Král Sigmund zastavil (r. 1437) ves Svrkyni, klášteru břevnovskému patřící, za 200 kop grošů Jankovi, maršálku pražskému, s právem ji prodati. Janek prodal tu ves (r. 1443) panu Jindřichu z Kolovrat sňatkem s pannou Kateřinou, dcerou pana Petříka z Kunwaldu, byl dostal Buštěves, z nížto přestavěl Buštěhrad (r. 1440), přivtělil koupenu vsi Svrkyni k napotomnímu panství Buštěhradu. Po smrti Jindřicha z Kolovrat (1473) přešel Buštěhrad se Svrkyní, Holy a Újezdcem na Jetřicha Bezdrůžického z Kolovrat. Týž byl r. 1502 obviněn opatem břevnovským Klimentem, že drží neprávne zmíněné vesnice; Jetřich však vykázav se majestátem krále Jiříka (1463) obdržel za právo. Vnuk téhož Jetřicha prodal r. 1540 Újezdec paní Ofce z Reizsteina, Cvrkyni pak a Holy zastavil panu Ctiboru Sluzkému z Chlumu a na Tuchoměřicích.

*) Tomek. D. Pr. III. 83.

– 141 –

Plebánové při kostele sv. Michala ve Svrkyni jsou nám známi tito: L. 1311 plebán Křtěn*). – L. 1356 byl plebán Matěj fary zbaven a na jeho místo opatem břevnovským dosazen kněz Vavřinec z Budenic. – L. 1402 Prokop změnil s povolením opata Diviše s Janem Milešovským, plebánem v Zimech. – L. 1407 Jan změnil s Janem, plebánem v Řeporyji, jenž opět změnil s Duchkem, oltářníkem u sv. Michala v Praze**). – Plebanie svrkynská byla v dekanátu řípském a odváděla půlletně 8 grošů desátku papežského.

*) Emler, Reg. Boh. III. 16.

***) Libri confirm.

– 142 –

IX.

Fara Roztoky.

Roztoky obdržely jméno své dle polohy na levém břehu řeky Vltavy, jež v těchto místech snadno roztéká, zhoubné povodně působíc. Vesnic toho jména jest v Čechách několik, ano i v severním Německu v Pomořansku, jež za starodávna Slované bývalo obydleno, nalézá se město Roztoky.

Roztoky nad Vltavou náležely kdysi nejspíše koupí *klášteru břevnovskému*, neboť znamenitý opat Bavor z Nečtin uvádí mezi výlohami, jež od roku 1296 měl, také 130 hřiven stříbra na opatský dům (zámek) v Roztokách.*) – Později byla ves ta v držení bohaté měšťanské rodiny pražské Olbramoviců, kteří také

*) Emler, Reg. Boh. II. 1203 ex cod. Braunensi: „Item pro domo abbatis in Rostok 130 marcas.“

– 143 –

protější Klecany měly*). – R. 1569 měl Roztoky pan David Bořin ze Lhoty**). – Po třicetileté válce nalezáme v držení Roztok, jakož i Husince, Řeži a Lichocevsí, knížecí rodinu Lichtensteinů (1672). – Kníže Lichtenstein prodal panství roztocké panu Lehnerovi, doktoru práv (r. 1803). Pan Lehner koupiv něco později také Statenice (1808), obdržel tím právo patronátní fary noutonické a kostela hradeckého, tak že na ten čas Noutonice, Roztoky a filiální kostel na Levém Hradci byly pod jedním patronem. – Od p. Lehnera Ludvíka koupil Roztoky pan Josef Leder (1838).

Duchovní správou náležely Roztoky k farnosti noutonické, až l. P. 1764 pro velkou vzdálenost od farního kostela, k žádosti panství a poddaných roztockých, byl ustanoven lokální, od faráře noutonického odvislý kaplan, jenž konal služby boží v zámecké kapli sv. Jana Křtitele. Pánem zámku roztockého byl té doby Václav kníže Lichtenstein, jenž také patronát nad novou lokalití ochotně přijal. Matriky však vedeny dále farářem noutonickým a teprve od roku 1784 lokalistou roztockým. Vlastní zřízení

*) Tomek, Dějepis Prahy, II. 429.

***) Schaller, 235.

– 144 –

lokalie v Roztokách stalo se l. P. 1786, kdy z nařízení císařského přiděleny byly vesnice Žalov a Podmoráň s filialním kostelem sv. Klimenta na Levém Hradci, až posud k farnosti noutonické patří.

Roku 1842 stal se nemilý převrat. Tehdejší totiž majitel zámku pan Leder kapli zavřel a prohlásil ji za soukromý svůj majetek, zdráhal se ji opět pro veřejné služby boží otevřít. Podotknouti sluší, že kaple nalezala se ve druhém poschodí zámku. Od té doby konány byly služby boží dílem u Kříže naproti nádraží, dílem ve škole, aneb v kostele na Levém Hradci, jehožto patronem p. Leder zůstal. Konečně l. P. 1866 byl nynější kostelík z obecní sýpky z milodarů, k nimž zvěčnělý císař Ferdinand Dobrotivý 600 zl. přispěl, vystavěn a dne 18. května 1867 od světícího biskupa pražského Petra Krejčího vysvěcen.

Jak nebylo kostela, tak i farní budovy nestávalo, nýbrž duchovní správcové bydlili v domku blíže zámku, kdež nyní panský zahradník zůstává. Od roku 1865 bydlel farář v bytech soukromých, jež obec platila, až roku 1879 postavena od obce nová fara.

Duchovní správcové: 1. Prvním zámeckým kaplanem v Roztokách stal se r. 1764 Pavel

– 145 –

Kuře, kaplan z Vodolky, až do roku 1774, kdy povýšen byl na faru Istibořskou, kdež r. 1779 v Pánu zesnul.

2. František Vejda (1774).
3. František Lebeda (1777). Zemřev v Roztokách r. 1780 v Klecanech jest pohřben.
4. Ignác Müller (1780).
5. Josef Schmidl (1782).
6. Jan Vojtěch Javůrek (1783).
7. Václav König (1785).
8. František Kobliček (1788); založil pamětní knihu lokalie roztocké.
9. Vácslav Šimek (1796).
10. Josef Šimek, bratr předešlého (1799).

11. Josef Markocius (1803–5). Když Markocius roku 1805 odešel, zůstala lokalie roztocká uprázdněna až do r. 1808, jelikož žádný kněz o místo toto se neucházel; měltě lokalista roztocký pouze 200 zl. platu a prodáním statku (r. 1803) pozbyl vyhlídky na povýšení. Když se byly poměry zakoupením Statenic poněkud zlepšily a plat zvýšen na 300 zl., nastoupil:

12. Josef Sladký (1808).
13. Jan Cerman (1816, † 1821).
14. Vácslav Kareš (1822).
15. Jan Liebscher (1831).
16. Dominik Veselý (1837).

– 146 –

17. Jan Kruspa (1839).

18. Jan Čermák (1847).

19. Josef Kosynka (1852).

20. Jan Kroupa (1853).

21. Emilian Veverka (1856). Za něho roku 1858 povýšena lokalie na faru (dle katalogu cleri).

22. František Viktorin (1863).

23. Jan Šrámek (1865). Postavil kostel.

24. Jakub Švehla (1867–74). Poslední rok dán Švehlovi pro ustavičnou jeho churavost výpomocný duchovní P. Norbert Horáček ze Strahova (od ledna až do července).

25. František Lehečka (do konce roku 1874).

26. Josef Šašek (od prosince 1874–92) Roku 1892 byl povýšen na faru vršovickou a v Roztokách administroval (od 1. května) Josef Landa.

27. Ludvík Čaboun, kaplan z Vršovic (od února 1893).

K farnosti roztocké jsou přiděleny:

1. *Roztoky* (950 obyv.) s farním kostelem, školou a zámekem, zde jest nádraží státní dráhy, c. k. poštovní a telegrafní úřad i sídlo lékaře obvodního. Roztoky povýšeny byly letos (1893) na městys.

– 147 –

2. *Žalov s Podmoráním a Levým Hradcem* (365 obyv.).

Hradec neb *Levý Hradec* býval dle svědectví Kosmy*) hradem knížat českých dílem na obranu proti nepřátelským Žatečanům, dílem pro zábavu. R. 1228 uvádí se mezi statky Benediktinek u sv. Jiří v Praze. „Levým“ se jmenuje, poněvadž leží na levém břehu Vltavy. Na Levém Hradci stojí kostelík, jenž založením svým pokládá se za nejstarší kostel křesťanský v Čechách**). Tomáš Pěšina z Čechorodu († 1680) svého času o tom vypravuje: „Když kníže Bořivoj, byv na Moravě pokřtěn, se svými lidmi taktéž pokřtěnými a s knězem Pavlem Kajchou I. P. 873 do Čech se navracoval, založil na hradě Hradci, 1 ½ míle od Prahy na srázném vršku nad Vltavou ležící, chrám ke cti sv. Klimenta, papeže a mučenníka, a kněze Pavla Kajchu zde ustanovil. Tento hrad náleží nyní klášteru jeptišek u sv. Jiří na hradě pražském. Zříceniny hradu tohoto lze podnes spatřiti, v jichžto středu stojí chrám sv. Klimenta, ještě celý dle starého způsobu v podobě kulaté***).“

*) Cosmas I. 24–27.

**) Erben Reg. Boh. I. 98: „In Levo Gradech, ubi christianitas incepta est.“ – Dalimil 42: „Bořivoj prvý chrám v Hradci postavil a sv. Klimentu oslavil.“

***) Pěšina. Phosphorus septicornis, p. 110.

– 148 –

Kostel sv. Klimenta na Levém Hradci býval za starodávna farním a náležel k děkanství řípskému odváděje desátku papežského polouletně 15 gr. *Plebánové* nám známí byli tito: L. P. 1356 Bohunko, plebán v Hradci, směnil na podání abatyše Anežky a konventu jeptišek kláštera sv. Jiří na hradě pražském řádu sv. Benedikta – s Jiřím, plebánem v Mokropsi, jehož uvedl plebán únětický. – L. P. 1368 Jiří směnil se svolením abatyše Alžběty se Sdánem, plebánem při kostele sv. Jakuba na Újezdě v Praze. – L. P. 1408 vzdal se fary plebán Liderius a s povolením abatyše Anny na jeho místo nastoupil Jakub, plebán v Dobřichovicích, jenž byl uveden plebánem únětickým. – L. P. 1412 směnil Petr se svolením abatyše Anny s Tomášem, menším mansionářem choru P. Marie v kostele pražském. – L. P. 1415 Tomáš resignoval a faru na Levém Hradci obdržel Vintř, větší mansionář choru P. Marie. Uvedl plebán v Úněticích*).

Původní kostelík kulatý čili romanský, který za času Pešiny uprostřed zřícenin starého hradu knížecího ještě stál, jest již zbořen. Na jeho místě zbudovala l. P. 1684 kněžna-

*) Libri confirm.

– 149 –

abatyše Anna Machtylda Schenweis z Ecksteinu nynější kostelík slohu obyčejného, jemuž přes 40 jiter polí věnem dala. Kostel na Levém Hradci vysvěcen byl, podobně jako kostel v Noutonicích, od tehdejšího děkana kapitulního Václava Bílka z Bílenberku a přidělen k farnímu kostelu únětickému, později (1707) k noutonickému, nyní pak (od r. 1786) náleží k farnosti roztocké. K Levému Hradci již vždy se počítaly *Žalov* a *Podmoráň*, jejichžto jména připomínají bývalé pohřebiště pohanské (moraně = pohřebiště). Kostel sv. Klimenta jest až podnes obehnán hřbitovem.

– 150 –

X.

Farnost tuchoměřická.

Tuchoměřice, ležící v krásné lesnaté krajině u potoka únětického, mají jméno své od Tuchomíra, jinak neznámého. Roku 1318 seděl na tvrzi tuchoměřické Pavel z Tuchoměřic, jenž pohnal k soudu zemanskému Dětvína, Peška, Jana a Vavřince z Kněževsi, že byli přivedli na něho Petra z Bělok, jenž dědinu jeho loupežně přepadl. Později náležely Tuchoměřice i s podacím právem kostela Václavu Budkovi, měšťanu pražskému, který je prodal Jakši Bavorovi, kupci z Prahy (r. 1356). Po něm držel tu ves měšťan pražský Václav Šrank a po jeho smrti manželka téhož Alžběta s dítky svými, jimž poručnicí byla (r. 1401). R. 1410 připomíná se Čeněk z Tuchoměřic a z Valdsteina, r. 1432 Zbyněk Zajíc z Hasenburka. R. 1561 Tuchoměřice pa-

– 151 –

třily Ctiborovi Sluzskému z Chlumu, od něhož je koupil (r. 1615) Ota Jindřich z Vartenberka a opět prodal (r. 1621) i s Čičovicí za 42 000 zl. Jesuitům u sv. Klimenta v Praze. Když pak řád Jesuitů byl zrušen (r. 1773), připadly Tuchoměřice konviktu novoměstskému či fondu studijnímu, v novější době fondu náboženskému*).

V Tuchoměřicích bývala již v dobách předhusitských fara. patřící k dekanátu ořechovskému a platící půlletně 15 grošů desátku papežského. O *plebánech tuchoměřických* našli jsme následující zprávy: L. P. 1361 plebán Matěj změnil své místo se svolením Jakše Bavora s Petrem, školastikem staroboleslavským, jehož uvedl plebán z Kopaniny jménem Petr. L. P. 1401 umřel plebán Boreš, na jehož místo paní Alžběta Šranková se syny podala Matěje Kirchova, kněze z Magdeburku. Po smrti Matěje, téhož roku zesnuvšího, podán kněz Duchek ze Semic. L. P. 1432 (v bouřích husit.) po smrti plebána Martina Humpolce podal Zdeněk z Hasenburka k faře tuchoměřické Mikuláše, kněze z Benešova, jenž byl uveden plebánem libochovickým, jelikož přístup ke kostelu tuchoměřickému nebyl bezpečný**).

*) Fr. Zoubek, l. c.

**) Libri confirmationum.

– 152 –

Později byly Tuchoměřice po delší dobu tajným útlukem Českých bratří. Když král Ludvík roku 1524 všecky Pikardy ze země vypověděl, uchýlili se Čeští bratři tajně do Tuchoměřic, kde školu svou měli a služby boží dle řádu svého konali. Vláda zemská zavřela sice r. 1567 sbor bratrský v Tuchoměřicích, nicméně však mnozí členové tajně zde zůstali, ano i někteří jejich duchovní zde pohřbeni byli. Když pak Jesuité Tuchoměřice koupili, obrátili poslední zbytky Pikardů na víru katolickou*).

Nynější krásný kostel sv. Víta v Tuchoměřicích vystaven byl l. P. 1668 po způsobu kostela sv. Klimenta v Praze, při němž Jesuité kolej svou měli, od znamenitého stavitele pražského Krištofa Dienzenhofra, od něhož i zámek tuchoměřický, bývalá residence jesuitská, pochází. Freskami jej ozdobil Josef Kramolín, rodák nymburský a bratr-laik řádu T. J. Obraz na hlavním oltáři maloval Jan Jirí Haintsch, vyučený zámečník, jenž dovedně maloval, ale obrazy příliš přeplňoval. Kromě hlavního oltáře sv. Víta jsou tu ještě čtyři vedlejší: Narození Páně, sv. Háty, sv. Linhart a sv. Klimenta.

Pěkná kaple sv. Panny Rozalie na hřbitově ležícím na jižní straně Tuchoměřic, vystavena

*) Schaller I. 229 – Borový Brus z M. 201.

– 153 –

jest od Jesuitů l. P. 1673. Starý hřbitov rozkládal se kolem farního kostela na místě, kdež nyní zámek stojí. Zvláštní budovy farní v Tuchoměřicích nestává, nýbrž farářové bydlí v zámku v přízemí.

Duchovní správcové. Jak matriky ukazují, vedli duchovní správu v Tuchoměřicích Otcové z Tovaryšstva Ježíšova až do 14. října 1773. Toho dne byla Jesuitům duchovní správa vzata a svěřena faráři noutonickému, který ji vedl jen dva měsíce. Pak ustanoven byl administrátor:

1. P. Josef Vávra, Jesuita (1773–97). Po něm následovali:
2. P. Tobiáš Ant. Adamec, Premonstrát (1797).
3. Jan Sattler (1803).
4. Emanuel Schiffner (1809).
5. František Hořícký (1812 v dubnu a květnu).
6. Jan Píč (1812).
7. Vojtěch Líčka (1822).
8. Ignác Štelzig (1823), lokalista.
9. Antonín Švihlík (1836).
10. Vojtěch Sitte (1837).
11. Josef Votýpka (1843).

12. František Branžovský, rodák tuchoměřický (1849–† 60). R. 1855 byla lokalie povýšena na faru.

– 154 –

13. Josef Šnepp (1860–70). Po něm administroval faru P. Liška.

14. Karel Pazour (1871–† 1890 dne 3. dubna). Po neočekávané smrti téhož administroval faru excurrando Dr. Rudolf Horký, kaplan ounětický.

15. Josef Kříž, býv. farář velízský (od 15. září 1890).

Přifařené vesnice: 1. *Tuchoměřice* (602 obyv.) s farním kostelem, školou a zámkem. Škola nalézala se v předešlém století v najatých místnostech v zámku; roku 1843 vystavena nová škola dvoutřídní, jež r. 1883 byla povýšena na trojtřídní. Sídlo obvod. lékaře.

2. *Kněživka* (490 obyv.) s dvorem kláštera strahovského.

3. *Přední Kopanina* (357 obyv.) se starobylým filialním kostelem zasvěceným sv. Máří Majdaleně.

Kopanina označuje pojmenováním svým místo, kde se mnoho kopal. Až posud láme se u Kopaniny jemná a spolu pevná opuka žlutavé barvy, u kameníků „zlatá opuka“ zvaná, kteréž se užívá nejen co staviva, nýbrž k i pracem sochařským; opuky této užito bylo na oltáře, ku př. v Karlíně, u sv. Víta, sv. Vojtěcha

– 155 –

a t. d. Tato Kopanina jmenuje se „přední“ kvůli rozeznání od Kopaniny „zadní“ ve farnosti ořešské. Pověsti o Kopanině sahají až do časů pohanských a počátku křesťanství v Čechách. Dle Hájkovy kroniky Kopanina patřivala vladyku Mladovi (r. 742). Kde stojí kostel, bývalo prý pohanské božiště, kdež stála nad ohništěm modla Krasina, představující sličnou ženu, držící v loktech nahé děťátko, hrající si s jablkem; modle té zapalovali v měsíci červenci, kdy žně začínají, po třech klasích každého obilí staré úrody.

Léta Páně 1352 byl kostel v Kopanině farním, maje desátku papežského odváděti 9 grošů půlletně. – Plebán kopaninský Martin uvedl nové kněze do Črnomic (1358), do Středokluk (1359), do Tuchoměřic (1361) a skončil r. 1362. – Po smrti Martina stal se plebánem v Kopanině (r. 1363) Jakub syn Václava z Paběnic, a sice presentací panoše Jana z Kopaniny a ze Smilovic. R. 1370 Vít, kněz z Črncic. R. 1372 Vít se vzdal plebanie kopaninské, kterouž obdržel Jakub, oltářník sv. Petra a Pavla v kostele sv. Mikuláše v Menším městě pražském. R. 1374 Jakub odešel ku kapli sv. Jiří u Kouřimi *kláštera břevnovského* a na jeho místo podán byl kněz jména neznámého. R. 1402 plebán

– 156 –

Aleš směnil se svolením Vácslava Uliše zvaného Schranka a jeho manželky Markéty, měšťanů Většího města pražského, s Benešem, býv. plebánem ve Vtelně. R. 1406 vzdal se fary kopaninské klerik Jan z Jesenic a Mikulášem Schrankem, měšťanem Většího města pražského, podán byl Prokop ze Strašecna. R. 1412 resignoval plebán Pankrác a se svolením Alberta Kotka stal se farářem v Kopanině magister Pavel z Prahy, býv. plebán v Kostelci, jehož uvedl plebán v Tuchoměřicích. Téhož roku 1412 dne 17. listopadu Pavel směnil s Blažejem, býv. plebánem v Bělči. R. 1414 po smrti Blažeje obdržel Kopaninu Tomáš, plebán v Bříze. R. 1436 uvádí se Závíš z Kopaniny, přítomný u konsistoře v Žitavě*).

R. 1572 císař Maxmilián daroval Kopaninu Jesuitům u sv. Klimenta v Praze, kteří ji později připojili k panství tuchoměřickému, s nímžto stejný osud sdílela.

Kostel sv. Máří Majdaleny v Přední Kopanině (Vyobrazení na str. 157.) na výšině stojící, jest okrouhlý kostelík staročeský, tak zvaná rotunda, skládající se z okrouhlé lodi pouze 5,30 m v průměru mající, z níž na východ vystupuje

*) Libri confirmationum.

– 157 –

[Obrázek kostela]
Kostel v Přední Kopanině (v původní podobě).

– 158 –

apsida z nadpolovičního polokruhu sestavená, jako na veškerých rotundách českých se objevuje; k západu přistavěna jest pravoúhelná věž již původně založená. R. 1779 se část kostela sesula, byla však opět vystavena. Celé stavení zbudováno jest z malých kvádrů opukových, pěkně otesaných a do pravidelných vrstev kladených. Lom opukový nachází se nedaleko odsud. V apsidě stojí oltář křídlový, jehožto obraz prostřední z české školy na prkně malovaný z 15. století představuje sv. Tři krále; na křídlech spatřují se sv. Václav a sv. Ludmila od Hellicha. V kostele zachovala se stará křtitelnice kamenná, jež nyní slouží za podstavec kazatelničky ku stěně přiléhající*).

*) Method r. 1890.

– 159 –

XI.

Farnost u sv. Matěje v Šárce.

Dějiny Šárky, sahající do šedé minulosti země české, začínají pověstmi. Stará pověst odvozuje název údolí šáreckého od zrádné děvy Šárky, jež za času povstání dívčího, kdy zde ještě velký les býval, od svých družek k jednomu stromu přivázati se dala, čekajíc, až Ctirad, statečný rytíř, na němž pro nějaké ponižení mstíti se chtěla, tudy půjde; když tento k tomu místu přišel kvílící dívku pout zbavil, přikvačivše na umluvené znamení družky její v houští skryté, Ctiradovy soudruhy pobily, jeho pak samého zajavše ukrutně na kolo vbily. Kronikář Dalemil*), jenž první tuto pověst vypravuje (na začátku 14. století), dokládá: „Črtie sie téi zlobie smiechu, proto tomu miéstu Šárka

*) Dalimil str. 25.

– 160 –

diechu.“ Dle Hájka stalo se prý tak l. 742. – Celé *údolí šárecké* dělí se na tři části: západní, prostřední a východní, čili Šárku-Nebošice, Šárku u sv. Jana a Šárku u sv. Matěje. Na dně údolí vine se klikatě potok šárecký, přicházející od Chýně a Jenče jakožto potok litovický, plynoucí rybníky litovickými k Hostivici, Ruzýni a Liboci. Jedna odbočka potoku odtéká Vokovicemi a do „divoké“ Šárky a ke skalnaté Podbabě, kde do Vltavy spěchá. Hlavní část skal šáreckých tvoří druh břidlice nazvané buližník (Kieselschiefer), kterou místy proskakují porfýr, pískovec a zelenokámen, na nichž z květeny se zachytily trsy devaterníku (*Helianthemum vineale*), tařice (*Allysum saxatile*) a j. – Na homolovitém kopci bělá se kostel sv. Matěje. Hájek vypravuje ve své kronice o *založení kostela sv. Matěje* následující pověst: „Léta 971 Boleslav II. chtě svým služebníkům kratochvíl učiniti, jel na lov do jednoho lesa, kterýž Šárka slove, a tu roztáhše tenata volavce zavedli, aby zvěř hnali, a kníže zůstal na jednom vrchu sám toliko s jedním služebníkem. I ukázal se jemu velmi veliký medvěd, an jde k němu. I řekl jemu služebník: „Ó milý kníže, běž pryč, aby toto lité zvíře tebe nezadávalo.“ A kníže znamenav se znamením sv.

– 161 –

kříže stál tu nepohnutelně, maje tu naději, že pro znamení sv. kříže nic jemu to zvíře nebude moci uškoditi; a tak přišel medvěd ten až blízko k němu. Strach ovšem, kterýž byl na srdci knížete, proměnil tvář jeho; i ukázal se jest jemu v tu chvíli člověk, stoje před ním jako svaté postavy, maje houl dlouhou, i udeřil jest to zvíře, kteréž ihned pryč obrátilo a odešlo. I kníže řekl: „Měj děk muži dobrý z toho, že jsi mne této šeredné zbavil šelmy.“ I řekl muž: „Tato šelma pekelná, kteráž tobě ukázala se, chtěla tebe odsud odehnati, neb ona tuto při těchto hrobcích, na nichž ty stojíš, svou zvláštní rozkoš má.“ Otázal se kníže: „Čiž jsou tito hrobové?“ I řekl muž: „Těch, jenž jsou kouzelný nápoj pili.“ I řekl jemu kníže: „Prosím tebe, kdo jsou to byli?“ Odpověděl muž: „Služebníci Ctiradovi, syna Prošova, jež jest dívčí ruka zmrdovala, a tomu jest dnes, jak se to stalo, 230 let.“ I řekl kníže: „Kterak ty to víš? však osoba tvého věku ukazuje, že´s ty toho času na světě nebyl.“ I odvětil muž: „Všecky věci, které se na světě daly toho času i před tím i nyní se dějí, mně známé jsou.“ Řekl jemu kníže: „Prosím tebe, kdo jsi ty a které jest tvé jméno?“ Muž odpověděl řka: „Služebník jsem a apoštol Ježíše Krista jménem Ma-

– 162 –

těj.“ A s tím hned od něho odstúpil a v nějaké se světlo proměniv zmizel. Kníže obrátiv se k svému služebníku řekl: „Viděl-li jsi toho muže?“ Služebník odpověděl: „Viděl jsem, ale vzdálil jsem se od něho, neb jsem pro veliký blesk tváři jeho naň nemohl patřiti.“ Když se pak kníže domův navrátil, vidění to, které se jemu ukázalo, biskupu svému pořad vypravil. I řekl biskup: „Synu můj, vzdej chválu Pánu Bohu a na tom místě postaviti rozkaž modlitebnici ve jméno apoštola jeho sv. Matěje a on tvůj také zvláštní před pánem Bohem přimluvce bude.“ Tu kníže hned bez meškání povolav dělníkův, sám dům boží založil, postavil i dokonal. A biskup Vojtěch k poctivosti Pánu Bohu a sv. Matěje tu na Šárce ten kostel posvětil.“ – Abychom však pověst Hájkovu, dle níž kostel sv. Matěje byl založen l. 971, na pravou uvedli míru, připamatovati musíme, že sv. Vojtěch teprve roku 982 za biskupa pražského zvolen byl a že tudíž teprve od tohoto roku počínaje kostely světil. Také Gelasius Dobner (Monum. III.) uvádí kostel sv. Matěje mezi dvaceti kostely, jež kníže Bole-slav II. v Čechách založil a sv. Vojtěch, biskup pražský, posvětil.

– 163 –

Podacími pány kostela sv. Matěje byli z počátku sami panovníci čeští, jelikož celá Šárka od starodávna k loveckému hájemství hradu pražského náležela. V první polovici 14. století, nevědomo od které doby, mělo probošství pražské v Šárce část vsi Újezdce (nyní zaniklé), jejíž ostatní část náležela kapitule. Směnou s králem Janem učiněnou v r. 1320 postoupiv probošt Hynek Berka z Dubé Praskoles a jiných vsí, – dostal za ně statků, náleževších dosud ku pražskému purkrabství, totiž Hostouně, Dehnic u Šárky, Ovence a tří dvorů v Bubnech*). Za války husitské r. 1421 dán jest dvůr probošství pražského v Šárce s porostlinami a viničkou od obce pražské Janovi řečenému Šárka, který byl před tím úředníkem neboli manem proboštským, jemuž na ten dvůr dal potom zápis také císař Sigmund, tak že zůstal v držení jeho se vším příslušenstvím, „dědinami, lukami, lesy, potoky a se dvěma člověky tudíž;“ po něm pak také jej měli syn jeho Prokop a téhož synové Stanislav a Jan, pokud známo, až do roku 1508. Od Stanislava jest během času mnoho polností, náležejících ke

*) Emler, Reg. Boh. III. 241, IV. 7. – Tomek, Děj. Pr. I. 387.

– 164 –

dvoru šáreckému, vysazeno k novému vzdělání vinic. V levo od řeky Vltavy připomínají se na hoře Bábě vinice již od roku 1434, dílem na zboží purkrabství pražského, dílem na někdejším zboží pražského probošství, a říkalo se jim tehdaž také „na Šárce“ čili „na Šárkách“, jak se dodnes krajina ta nazývá Malou Šárkou.

Zmínky o *plebánovi šáreckém* činí se v letech 1451 a 1464, kdy byl v Šárce plebá-nem Petr příjmím Bzdinka. Ze starší doby zmínek o tom kostele není ani v Registřích decimarum, v Libri confirmationum, ani jinde*). Z toho lze souditi, že kostel sv. Matěje nemíval z pravidla plebánů svých vlastních, ale že býval spravován od kněží hlavního kostela u sv. Víta na hradě pražském. To trvalo až do roku 1770, kdy starý kostelík sbořen a na jeho místě od Františka Strachovského rytíře ze Strachovic, probošta pražského a toho kostela patrona, *nynější kostel založen* a dne 29. září 1771 od tehdejšího svět. biskupa a gen. vikáře Jana Ondřeje Kaisera konsekrován. Z nařízení kníže-arcibiskupa pražského Antonína Petra *byl pak kostel ten na farní pozdvižen*, neboť před tím byl filialním chrámu svatovít-

*) Tomek, Praha VIII. 205.

– 165 –

ského v Praze, jsa spravován od sakristiána a spolu faráře u sv. Víta. Starší matriky Šárky se týkající zůstaly na faře svatovítské. – Zároveň s kostelem postavil šlechtitný zakladatel farní dům a určil pro výživu faráře na věčné časy zakoupené pole ve výměře 10 korců. Také svou knihovnu této faře odkázal. Ano, r. 1773 bylo od něho i místo kaplana systemisováno.

1. První od zakladatele a patrona kostela ustanovený farář jmenoval se František Xaver Högner, jenž o pouti sv. Matěje dne 25. února 1772 od téhož zakladatele a probošta slavnostně byl instalován. Zemřev na Bílou sobotu dne 12. dubna 1800 na hřbitově sv. Matěje pohřben jest.

2. František Xaver Vavrouš (1800).

3. František Holý (1812).

4. Karel Herites (1815).

5. Vincenc Štěpánek (1819). Za něho byla vystavena nová fara (1830). Skonal zde r. 1837.

6. František Gundermann (1837).

7. Matěj Šulák (1841).

8. Tomáš Mařík (1850).

9. Jan Novák (1862–1866). Norbert Procházka, adm.

10. Jan Mašek; nastoupiv 1867 dne 5. ledna, téhož roku skonal dne 3. května a na

– 166 –

zdejšíh hřbitově odpočívá. Faru administroval Ant. Malec.

11. František Švehla (1867–1869). Když Frant. Švehla děkanem se stal ve Volyni, administroval faru Frant. Blažko.

12. Jakub Ludvík 1869–1879. Matěj Kouba, adm.

13. Vácslav Hradec 1880–1881. Karel Hrdina, adm.

14. František Hromádka od r. 1881.

Kaplaní u sv. Matěje byli: Severín Beránek 1775–1778. Josef Kuneš 1778–1779. Karel Šedek 1779. Frant. Tvrdý 1779–1780. Frant. Stejskal 1780–1785. Jan Bechyně 1786–1790. Vácslav Kronberger 1791. Frant. Vavrouš 1791. Vácslav Hecht 1791–1799. Frant. Heintz 1799–1805; týž byl posledním kaplanem v Šárce, nejspíše proto, že ho nebylo třeba. Fundace na kaplana, finančním patentem z r. 1811 velmi ztenčená, faráři připadla.

Farní chrám Páně sv. ap. Matěje v Šárce, zbudován v slušném slohu renesančním, vévodí pro vysokou polohu svou celé krajině na severozápadní straně Prahy. Nad průčelím jest věž s třemi zvony, jejížto umělá střecha l. P. 1840 v noci na 14. března bleskem zničena byla. Uvnitř jest kostelík úplně klenut a osvětlen 6

– 167 –

okny, která bývala dříve velmi dlouhá, ale později do polovičky zastavena. Oltáře má tři: sv. ap. Matěje, Krista Pána a Rodičky boží. Hlavní oltář ozdoben jest obrazem sv. patrona, l. P. 1600 od malíře Dittmanna malovaným a tehdejší kapli darovaným. Vypravuje se, že oltářní obraz sv. Matěje, nežli přenesen byl ze starého kostelíčka do nového, kopírován býti měl jedním znamenitým malířem, jenž však ustal od počínání svého, jelikož obličej světce se mu nikdy nezdařil, jsa pokaždé příliš zardělý. L. P. 1787 obdržel kostel sv. Matěje darem rozličné věci za zavřených neb zrušených kostelů. Z kostela Barnabitek u sv. Benedikta na Hradčanech mimo jiné stříbrný kalich. Z kostela Benediktinek u sv. Jiří křtitelnici. Z kostela sv. Vavřince na Petříně dva železné zvony. Z kostela P. Marie na Bílé hoře dva oltáře: sv. Feliciána a sv. Hilaria s těly těchto mučenníků, jež však opět byla navrácena. Na kruchtě stojí nové varhany, dílo varhanáře pražského Jindřicha Schiffnera, jež vdp. probošt Dr. Ed. Tersch za 1 200 zl. pořídil. – Kostel obklíčen jest hřbitovem, kdež dle pověsti pohřbeni jsou druzi Ctiradovi od zuřivých dívek zabití. K východu jest fara, od probošta Tersche r. 1892 postavená.

– 168 –

K farnímu obvodu u sv. Matěje patří:

1. *Šárka horní a dolní* (800 obyv.). V horní Šárce stojí farní kostel se hřbitovem a farou. Dolní Šárka jest v údolí, jež pod vrchem sv. Matěje se táhne na západ až k Dubovému mlýnu a na východ až k Vltavě.

2. *Podbaba* (470); tato jest ves v údolí pod horou „Bábou“ blíže řeky Vltavy. Bábou slula u starých Slovanů dobrá bohyně úrody polní, předoucí také „babí léto“. V Podbabě převládá hornina zelenokamene (diabasu), jenž zraku cestovatele ukazuje holé zelenošedé skály. V Podbabě jest stanice státní dráhy a pošta.

3. *Dejvice či Dehnice* (2 300). Tyto obdrželo proboštství pražské výměnou od krále Jana I. P. 1320. Zde měl také I. P. 1325 jakýsi Zdeněk, rytíř a lékař krále Jana, pole s několika městišti*). V Dejvicích jest dvůr probošta svatovítského a sídlo lékaře obvodního.

4. *Lysoleje* (640). Ves tato patřila roku 1257 sakristovi od sv. Víta jakožto strážci hrobu sv. Václava**). Již od starodávna přifařena bývala k Ovenci (Bubenči), až r. 1787 žádali osadníci lysolejští o vyfařeni z Bubenče a přifařeni ku kostela sv. Matěje, kteréžto žádosti bylo vyho-

*) Emler, Reg. III. 241, 415.

**) Tomek, Praha I. 393.

– 169 –

věno. Za náhradu však přiděleny jsou k Bubenči císařský mlýn, cís. obora, cís. villa, cís. myslivna a vedle brány zahrady jeden domek.

5. *Vinice*: Beránka, Perníkárka s kaplí sv. Michala, Zlatnice se zrušenou kaplí trojhrannou, Pušreibka, Hadovka s kaplí nejsv. Trojice (patřící od r. 1872 proboštovi), Mydlářka, Hercovka, Strakovka, Kotleářka, Santynka, Hanspolka, Šafránka, Špitálka, Juliska (Juristka) s kaplí P. Marie, Štáhlavka, Pathanka a nádraží buštěhradské dráhy před Bruskou.

Škola u sv. Matěje v Šárce založena byla zároveň s farním kostelem. Původní škola stála vedle staré fary, pozůstávajíc z jedné světnice a komory. Roku 1817 za probošta Františka Karoli postavena nová škola naproti faře, opatřena zahrádkou. Škola ta postupem rozšířena na 2, na 3, na 4 a konečně na 5 tříd. – Roku však 1887 stala se se školou šáreckou důkladná změna. Stará totiž škola blíže fary byla zrušena a postaveny dvě nové školy: jedna v dolní Šárce o 5 třídách, druhá v Dejvicích u Brusky o 6 třídách. Pro tyto dvě školy byl ve smyslu zákona říšského (ze dne 14. pros. 1888) ustanoven od 1. září 1891 zvláštní katecheta.

– 170 –

XII.

Farnost bubenečská.

Bubeneč jmenoval se původně „*Přední Ovenec*“, kdežto nynější vesnice Troja byla nazývána „*Zadní Ovenec*“. Bubenčem nazýval se toliko letohrádek v blízké oboře královské, od něhož pak Přední Ovenec nynější svůj název přijal. Jméno „*Ovenec*“ připomíná rozsáhlé pastviny ovec, čemuž i dosavadní pojmenování úvozu zvaného „na Ovčinách“ nasvědčuje.

Ovenec náležel za starodávna klášteru Benediktinek u sv. Jiří na hradě pražském, neboť mezi statky, které si abatyše Anežka od bratra svého, krále Přemysla Otakara I., l. P. 1228 dala potvrditi, uvádí se také dvojí Ovenec (Ovnec, Ovneč) a Holešovice (Goloves).

Hlavní statek v Ovenci byl korunním, kterýžto král Jan roku 1320 dal směnou kapitole

– 171 –

pražské a sice s dvorem o jednom popluží, s rybníkem, loukami, pastvinami, břehy a řekou Vltavou, s poddanými, rybáři, pak *s patronátním právem kostela tamnějšího* a se vším příslušenstvím kromě obory a polí k ní patřících; taktéž dal tři dvory v Bubnech.

L. P. 1328 Boleslav z Budinic a téhož manželka Zdeňka odevzdali klášteru sv. Jiří svou ves Mradice, za kterou na čas života svého obdrželi vesnici Ovenec kromě jednoho většího ostrova, řeky, mlýna a polovice lesa*).

Ve válkách husitských r. 1420 paní Mařka vdova měla v Ovenci dvůr, od jeptišek svatojiřských koupený, který Žižka před tím byl spálil a dobytek v něj zajal; taktéž král Sigmund, leže na její polích s vojskem křižáckým, obilí stojící pošlapal a strávil a dědinu zkazil „lochy a šachtami a což bylo zdí ve dvoře po spálení, zbořil“. Paní Mařka vystavivši dvůr znova s velkým nákladem, postoupila ho r. 1462 sestřencům svým Maříkovi a Lukášovi, synům Pavla Kabáta, pasíře z Nového města pražského.

Po porážkách krále Sigmunda na hoře Vítkově (Žižkově) a před Vyšehradem obec praž-

*) Reg. Boh. I. 336; III. 241, 573.

– 172 –

ská zabavila jmění duchovenstva i královské v Ovenci, jak jinde v okolí, zejména dvůr jeptišek sv. Jiří druhý, který tam tehdy ještě měly, pak dvůr probošta pražského a starodávnou oboru královskou. Po přijetí císaře Sigmunda za krále obora co jmění korunní byla mu zase vrácena, ale dvůr proboštství byl od něho ponechán obci staroměstské, dvůr pak jeptišek r. 1437 zapsán za službu vojenskou zemanu Vaňkovi Larvovi. Později dostal se dvůr ten zápisem krále Jiřího panu Čeňkovi z Klinšteina, prokuratorovi královskému, a od něho do jiných rukou*).

O kostele a plebánech v Ovenci děje se zmínka dosti záhy: L. P. 1313 byl v residenci biskupské v Praze mimo jiné svědky přítomen Lupus (Vlk), plebán ovenecký**). – L. P. 1320 král Jan odevzdal podací právo ku kostelu oveneckému kapitole pražské. – L. P. 1352 uvádí se Ovenec mezi plebaniemi arcijáhenství pražského. – L. P. 1356 Ctibor, plebán v Ovenci, uvedl Mikuláše Holubce ku kapli sv. Michala pod Vyšehradem. – L. P. 1391 Mikuláš, plebán ovenecký, ustanoven oltářníkem u sv. Linharta ve Větším městě pražském***).

*) Tomek, Děj. Pr. VIII. 203, 335.

**) Reg. Boh. III. 55 (e diplom. Zderaz.).

***) Libri confirm.

– 173 –

Na začátku válek husitských, nejspíše před tažením císaře Sigmunda a křižáků ku Praze roku 1420, uschovali osadníci ovenečtí cenné věci kostelní u jednoho znamenitého měšťana staroměstského jménem Šimona od Bílého lva. Roku totiž 1433 nalézají se v knize Starého města pražského popis věcí kostelních, ornátů, kalichů, monstrancí, knih a jiných věcí, náležejících k farnímu kostelu v Ovenci, které dne 24. března toho roku osadníkům vydal zmíněný Šimon. Mezi osadníky, kteří věci od něho přijali, jmenují se lidé netoliko z *Ovence*, nýbrž také někteří z *Lysolaje* a *Mika*, mlynář ze *Zadního Ovence*, jako vesnic tehdy přifařených*).

Dlouhotrvající války náboženské způsobily, že Ovenec pozbyl svých správců duchovních. Po válce třicetileté spravoval jeden kněz administrátor všecky fary purkrabství pražského, k němuž patřily: Budeč-Kováry, Bohnice, Ovenec, Hostivař, Liboc a Stodůlky. L. P. 1671 byl jím Bartoloměj Matěj Halle z Hallenberku, farář u Matky boží v Týně; od roku 1672 Ondřej Šelik, od r. 1682 Jan Vácslav Olomoucký, opět farář v Týně, a od r. 1696 farář od P. Marie na Louži v Praze. Když pak r. 1738 v Bohnici

*) Tomek, Děj. Pr. VIII. 205.

– 174 –

za Vltavou zřízena byla fara, přivtělen k ní i kostel ovenecký jako *filialní*.

Jelikož farář bohnický pro časté povodně nezřídka do Ovence nemohl se dostat, požádal l. P. 1770 kněz *Jan Koutský z Dašic*, jenž tehdy v císařském mlýně u tehdejšího majitele p. Václava Holečka přebýval, dítky jeho vyučuje, ku přání osadníků oveneckých knížecí arcib. konsistoř, by mu bylo dovoleno, v čas povodně neb jiné nepohody, ovšem bez všeho krácení faráře bohnického, osadníkům oveneckým sv. svátostmi přísluhovati, v neděli a ve svátek kázati, velkou Mši sv. sloužiti a odpoledne křesťanské cvičení se sv. požehnáním míti. Když konsistoř žádosti této vyhověla, najali Ovenceští pro kněze Jana Koutného byt v Předním Ovenci v domě stampachském č. p. 5, kamž se i odstěhoval. Když pak l. P. 1772 byl ustanoven zvláštní kněz misionář pro vinohrady kolem hlavního města, obdržel tento úřad náš Koutský, jenž si vymohl dovolení, ve filialním kostele v Ovenci ve svatém témdni sv. obřady se vzkříšením a v neděli po Božím Těle slavný průvod s Velebnou Svátostí konati. – L. P. 1786 při novém zřizování far byl Jan Koutský, jsa až dosud jako exponovaný kaplan faráři bohnickému podřízen, od konsistoře samostatným administrátorem

– 175 –

v Ovenci jmenován, při čemž však desátek faráři bohnickému zůstal. – Když pak roku 1787 farní administrativa v Malých Bubnech byla zrušena, byly Velké a Malé Holešovice, Malé Bubny s ostrovem Štvanice neb Velké Benátky nazvaným, pak bubenečská obora, císařský mlýn a část vsi Podbaby, ku právomocnosti vrchnopurkrabské náležející, jež totiž obvod farní administratury v Malých Bubnech tvořily, připsány ke kostelu v Předním Ovenci, jenž *na farní pozdvižen* a téhož duchovní správce dle dvorního dekretu ze dne 20. července 1787 skutečným farářem jmenován byl. Při této příležitosti byla ves *Lysolaje*, až dosud k lokalii ovenecké patřivší, vyfařena a k farnosti u sv. Matěje v Šárce přidělena. Kongrua faráře oveneckého ustanovena z počátku na 300 zl., později na 400 zl., jež bral z matice náboženské. Patronát náležel stavům zemským království českého. – Téhož také roku začato se stavbou fary a roku 1795 postavena farní škola nedaleko kostela.

Jelikož dosavadní kostel byl malý, tmavý, sešlý a dřevěný strop jeho spadnutím hrozil, byl l. P. 1801 zbořen a na jeho místě *nový farní kostel*, za vrchního purkrabí hraběte Štampacha, postaven. Stavitelem tohoto kostela rovným stropem opatřeného byl Matěj Šmaha ze

– 176 –

Šárky. Oltáře, počtem tři, a kazatelnu zhotovil Ignác Platzer, sochař pražský. Pěkný obraz oltářní sv. Gottharda, biskupa a vyznávče, malovala malířka pražská Barbora Kraftová. – Hlavní původce stavby kostela, prvofarář J. Koutský, zemřel mezi stavbou dne 22. května 1801 chrlením krve. Nový kostel byl v den Posvěcení chrámu P. dne 18. října téhož roku světicím biskupem Václavem Chlumčanským konsekrován a zároveň nový farář František Horáček instalován. Kostel býval obklíčen starým hřbitovem, jenž však l. 1806 zrušen byl.

Faráři v Předním Ovenci byli:

1. Jan Koutský (1770).
2. František Horáček (1801).
3. Josef Kubík (1806).
4. František Koutský, spisovatel (1808).
5. Ludvík Sedlický (1825).
6. Karel Ullik (1835).
7. Antonín Hora (1852).
8. Alexander Urban (1857).
9. Josef Mencl (1863).
10. Ant. Malec (1869), býv. dlouholetý kaplan a administrátor v Bubenči, nyní kníž. arcib. notář.

Prvním stálým kaplanem v Předním Ovenci byl Vincenc Sluha (od r. 1814). V po-

– 177 –

sledních letech (1885–92) zde co kaplan působil František Vacek spisovatel, jenž na gymnasijsního katechetu ve Slaném jest povýšen. Nástupcem jeho v Bubenči jest Josef Sobotka.

Přifařená místa: 1. *Bubenč* (1 700 obyv.) s farním kostelem a školou. Farní škola zde byla založena r. 1795. Roku 1837 postavena škola nová, na níž l. 1864 otevřena druhá třída. L. 1889 postavena opět nová škola trojtřídní. Kromě toho jsou v Bubenči poplužní dvory zemského výboru a pana ze Schlöchtů, nádraží státní dráhy, založené zde r. 1845, pak c. k. úřad poštovní a telegrafní. Blíž Bubenče rozkládá se Královská obora (Stromovka), o níž již r. 1320 zmínka se činí; l. 1891 oživena byla zemskou výstavou jubilejní.

2. *Podbaba* (226 obyv.); větší však část Podbaby, přidělené k obci dejvické, náleží ku farnosti u sv. Matěje v Šárce.

3. *Bruska* (814 obyv.). Tímto jménem rozumějí se zde nově postavené domy u Bruskové brány čili vedle silnice do Buben. Tyto domy, ačkoliv stojí na půdě dejvické ve farnosti sv. Matěje, byly pro blízkost rozhodnutím konsistorním (ze dne 12. září 1877) k faře bubenečské přiděleny. U Brusky jest hlavní nádraží Buštěhradské dráhy. Název Bruska pochází od

– 178 –

potůčku téhož jména (Brusnice), z rybníku břevnovského se prýstícího. Slavný přírodopys-
tec Barrande našel v Brusce zkameněliny fauny (zvířeny) první, druhé i třetí a nazval je
„kolonií Zippe-ovou“.

4. *Malé Holešovice* (387 obyv.) ležící za Vltavou.

5. *Velké Holešovice* a 6. *Bubny*, které dříve se nazývaly Malé Bubny, ačkoliv Velké
Bubny již dávno zanikly. – Vysoká planina břidlicová za údolím Brusnice jmenovala se již
v 11. století *pole Letné* či *Leteň* a nedaleko ní ves Bubny, neboť roku 1088 král Vratislav
daroval kostelu vyšehradskému mimo jiné statky: „na Letni dvě usedlosti se zvoníky
Štěpánem a Vlkem, v Bubnech šest usedlostí s hlídači kostela Milhostem, Lubou, Sarou,
Radošem a Janišem“*). Leta Páně 1261 dne 25. prosince Přemysl Otakar II., byv korun-
ován spolu se svou chotí Kunhutou v kostele pražském, častoval vznešené své hosty po dva
dny ve zvláštní budově, k tomu účelu postavené „na poli Letné zvaném, jež leží mezi
vesnicemi Ovencem, Holišovicemi a Bubnem“**). – Na planině letenské

*) Erben Reg. Boh. I. 77. Tomek D. Pr. I. 39.

***) Cosmae Cont. p. 405.

– 179 –

rozléhalo se již od starodávna, jak až podnes se děje, víření bubnů vojenských, dle nichž
blízká ves Buben neb Bubny byla nazvána.

Velké Holešovice a Bubny jsou od roku 1884 připojeny ku Praze jako VII. čtvrť
(15 350 obyv.) a zřízení vlastní duchovní správy v této lidnaté čtvrti jest jen otázka času.
V Bubnech jest kostel sv. Klimenta, dvůr Belvedere, nádraží spojovací trati Buštěhradské
dráhy, školy měšťanské, četné továrny a na planině letenské vysoká vodárna (r. 1888 vy-
stavená).

Filiální kostel sv. Klimenta, papeže a mučenníka v Bubnech, stojící na rozkošném
vršku na levém břehu Vltavy, jest, jak již dle založení souditi lze, původu starodávného,
neboť již l. P. 1234 děje se o něm zmínka. Toho totiž roku vladyka Zdislav daroval křižov-
níkům božího hrobu na Zderaze v Praze kostel v Bubnech, který právem dědičným držel.
L. P. 1298 obdržel kostel v Bubnech rozličné odpustky. L. P. 1311 dva mužové příjmím
Medvěd darovali pozemek na zřízení kostela a hřbitova v Bubnech, což královna Eliška ku
prosbě křižovníků zderazských potvrdila*).

Zmíněný klášter zderazský co patron ko-

*) Reg. Boh. I. 393, II. 770, III. 15.

– 180 –

stela bubenského, tehdy farního, dosazoval k němu řeholníky své. L. P. 1357 vzdal se fary této bratr Heřman a na jeho místo nastoupil Mikuláš, jehož uvedl plebán od sv. Petra na Poříčí. L. P. 1359 odešel bratr Mikuláš a nastoupil Michal. L. P. 1380 po smrti Michala byl tam dosazen bratr Mikuláš. L. P. 1417 poděkoval se z fary Henslín a obdržel ji bratr Jiří*).

V husitských válkách byl kostel bubenský téměř zbořen. Roku však 1656 (po válce třicetileté) byl od nejvyššího purkrabí hraběte Maxmiliána Valentina Martinice opraven a Františkánům od P. Marie Sněžné v Praze odevzdán, kteří duchovní správu zde vykonávali až do roku 1680. Od toho roku, za nejvyššího purkrabí Adolfa Martinice, převzali tuto povinnost křižovníci s červenou hvězdou od Kříže Většího v Praze,**) a kostel považován za farní. Poslední administrátor z téhož řádu byl P. Antonius Pompejus a sice až do roku 1787, kdy v Předním Ovenci samostatná fara byla zřízena a temnější kostel na farní pozdvižen. Následkem toho nového zařízení klesl bý-

*) Libri confirm.

***) Jan Kohn, kněz a knihovník téhož řádu, zanechal v rukopise mimo jiné také „Memorabilia ecclesiae Micro-Bubnensis.“

– 181 –

valý farní kostel sv. Klimenta na filialní neb vlastně hřbitovní farního kostela v Předním Ovenci.

Podacím pánem kostela bubenského býval dotýčný majitel statku v Malých Bubnech. V 17. století patřily hrabatům z Martinic. R. 1784 je držel hrabě František Sternberg, jehožto dědicové je r. 1803 prodali měšťanu pražskému Antonínu Šnáblovi. Od toho je koupil r. 1805 Jakub šlechtic Wimmer, jenž je po své smrti r. 1822 zůstavil dědicům, kteří je r. 1838 prodali panu Karlu Richterovi, v jehožto rodině až posud se nalezejí.

Kostelík sv. Klimenta v Bubnech, několikrát již obnovený, jest přece v podstatě dosud tak zachován jak původně byl zbudován. Skládá se z lodi, z níž na východ vybočuje chor rovnoúhelný (čtyřhranný). Oltáře má nyní dva. Při veškeré skromnosti působí kostelík uvnitř původními rozměry svými, vysokou lodí rovným stropem pokrytou a nižším chorem sklenutým dojem milý, jakým staré kostely romanské vesměs vynikají*). Nad sakristií visí zvon, pocházející z roku 1572, za nejvyššího purkrabí Vilíma Rožmberka občany Holešovic a Buben

*) Method r. 1890 č. 6.

– 182 –

pořízený, s nápisem: „Urozený Tobiáš Nejedlý z Vysoké, Mikuláš Pernoušek z Holešovic, Brikci zvonář z Cynparku z Nového města pražského, Vavřinec Nemanský, Jan Jakubův, Petr Bartošův, Šimon Pernoušek.“ – Kolem kostela jest hřbitov, na němž již se nepohřbívá.

– 183 –

XIII.

Stodůlky.

Dle pověsti lidu, soudícího obyčejně dle jména na původ, stála prý na tom místě, kdež nyní se nalézají ves Stodůlky, uprostřed lesa hájovna s malou stodolou, podle níž postavivší zde vesnice „Stodůlka“ nazvána byla. Jisto jest, že před časy v zdejší krajině dosti velký les býval, sahající až k samé vesnici, dílem vrchnosti (purkrabství) dílem kostelu patřící, jenž během času v úrodná pole byl obrácen.

První historická zmínka o Stodůlkách a kostele tamže děje se leta Páně 1292, kdy Marie hraběnka z Hardeka, vdova po panu Oldřichovi z Jindřichova Hradce, a syn její Oldřich *právo podací kostela ve Stodůlkách*, od dávných časů jim náležející, křižovníkům vojska chrámového čili templářům*) v Uhříněvsi da-

*) *Rytířský řád templářů* založen byl l. P. 1118 za válek křížových pro ochranu chrámů a poutníků ve svaté zemi. V Praze byli templáři u sv. Vavřince na Starém městě, kdež později „u sv. Anny“ slulo.

– 184 –

rovali na odpuštění hříchů svých a svých příbuzných, slibující pro sebe a nástupce své, že témuž kostelu desátek dávati budou ze dvora s třemi poplužími, v Stodůlkách se nacházejícího. Tobiáš, biskup pražský, to darování stvrdil. Týž Oldřich z Jindřichova Hradce, šlechtic a věrný ctitel krále Václava II., odevzdávaje králi, kdyby sešel se světa bez potomků mužských, statky své, manželce své Mechtildě vymínil jménem věna tisíc hřiven stříbra, matce pak Marii výše zmíněné odkázal Stodůlky s příslušenstvím k volnému užívání (1294)*). Když mocný řád templářů l. P. 1312 od papeže Klimenta V. byl zrušen, statky jeho odevzdány rytířskému řádu Johanitů neb Maltézů, tak že i podací právo kostela stodůleckého na ně přešlo. – Později l. P. 1360 byl podacím pánem téhož kostela jakýsi Frenclin nazvaný „od věže“ měšťan Většího města pražského. – L. P. 1365 vykonával podací právo arcibiskup pražský Jan Očko z Vlašimi jakožto správce probošství pražského, jež v tu dobu v Stodůlkách dvůr a tvrz s purkrabím mělo. L. P. 1401 byl

*) Emler Reg. Boh. II. 686, 710.

– 185 –

[Obrázek kostela]
Farní kostel v Stodůlkách.

– 186 –

patronem kostela stodůleckého král Václav IV. – Později přivtěleny jsou Stodůlky k purkrabství pražskému (1429).

Plebánové při kostele stodůleckém byli záhy. L. P. 1298 splnomocnil papež Bonifác VIII. biskupa pražského Řehoře, aby kněze Jana Heřmana za ředitele kostele venkovského v Stodůlkách ustanovili mohl*). – L. P. 1358 plebán stodůlecký jménem neznámý v úřad uvedl plebána na Krtni. – L. P. 1360 plebán stodůlecký Albert uvedl opět plebána krteňského. – Téhož léta 1360 vzdal se Albert plebanie stodůlecké, k níž Jan, kněz z Plzně, byl ustanoven. – L. P. 1365 Jan vyměnil si faru s Marquardem, kanovníkem vyšehradským. – L. P. 1380 vyznali osadníci arcijáhnovi, že mívali vždycky faráře a střídníka na pomoc faráři, kteří při kostele bývali; ale Marquard měl místo sebe nájemníka Ondřeje, jenž odešel byl do Říma l. 1379 před sv. Jiřím. (Libri visit.) – L. P. 1401 plebán stodůlecký Stibor změnil s Petrem, plebánem v Oslově. – L. P. 1403 kommutoval Petr s Dominikem z Budějovic, byvším současně plebánem v Chrusto-

*) Emler Reg. Boh. II. 769: „Ut Johannem Hermanni presbyterum ecclesiae rurensi in Stodolek rectorem praeficere possit.“

– 187 –

klatech, oltářníkem při oltáři P. Marie ve farním kostele u sv. Mikuláše na kurním trhu Většího města pražského a kaplanem při kapli sv. Máří Majdaleny v Geblově. – Ve válkách r. 1421 uteklo se do kostela stodůleckého několik Táboritů, již však byli přepadeni a 16 z nich spolu a Albertem z Beřkovic a Švabonem zajato*). – Rok potom 1422 uvádí se Jakub z Domažlic, plebán stodůlecký, spolu s Duchkem, plebánem krteňským, mezi svědky při potvrzování Sigmunda z Budějovic, probošta mělnického, a sice v Žitavě, kamž arcibiskupská konsistoř před Husity se byla uchýlila**). – Desátku papežského odváděli plebánové stodůlečtí 48 grošů ročně; byla tudíž plebanie v Stodůlkách před válkami husitskými bohata. – Později konali zde služby boží kněží pod obojí, z nichž se připomínají: L. P. 1527 Václav Žíla, za něhož hledali v Praze ukradený kalich stodůlecký; l. 1532 Jan Tobiášek, jenž umřel ve vězení*); l. 1590 Jakub byl od své konsistoře pod obojí předvolán†).

*) Jar. Schaller p. 104.

**) Libri confirm.

***) Dr. Borový, Jednání konsistoře pod obojí, 37, 71.

†) Časopis kat. duchovenstva, II. r. 1829. – Borový, Akta kons. utr. 37, 71. – Zoubek l. c.

– 188 –

Po katolické reformaci v Čechách kostel stodůlecký neměl vlastních pastýřů, nýbrž spravován býval od cizích farářů. To dosvědčuje ku př. nápis na stříbrném kalichu z roku 1672, dle něhož byl tehdy administrátorem kostela stodůleckého Bartoloměj Halle, farář v Týně v Praze. Nápis jest český a zní: „Tento kalich jest nákladem záduše stodůlecké obnoven za kněze Bartoloměje Hally, na ten čas administrátora purkrabského, v let. 1672 dne 3. Junii. Váží s paténou 48 lotů a 2 quintlíky.“

Když pak l. P. 1702 fara v Liboci znovu se zřídila, připočten kostel stodůlecký, jsa té doby pod patronátem purkrabství pražského, *co filialní k farnímu kostelu v Liboci* téhož patronátu. Tento poměr trval až do roku 1787, kdy ustanoven v Stodůlkách *zvláštní kněz lokalista*. Toho totiž roku dne 27. března zavřel císař Josef II. kostel P. Marie na Bílé hoře a P. Adam Jelínek, starší kaplan bělohorský, stal se pak prvním lokalistou v Stodůlkách.

1. P. *Adam Jelínek* přišed na faru stodůleckou dne 5. listopadu 1787 našel, jak v pamětní knize poznamenal, holé tolíko zdě. Na svou výživu dostával z kostela bělohorského ročně 122 zl. a z matice náboženské 178 zl., dohromady 300 zl. na jednu kvitanci z nábo-

– 189 –

ženské matice. Zřízena jest tedy v Stodůlkách lokalie náboženské matice. L. P. 1790 přenesl zmíněný lokalista obraz P. Marie bělohorské z příbytku kněžského na Bílé hoře do kostela stodůleckého a vystavil jej prozatím na oltáři sv. Jana Nep., až velký oltář bude postaven. Téhož roku v červnu osadníci stodůlečtí přivezli se svolením c. k. gubernia hlavní oltář ze zrušeného kostela bělohorského do Stodůlek; oltář byl v kostele stodůleckém postaven a obraz P. Marie bělohorské na něm k veřejnému uctění umístěn. Mezi postavením hlavního oltáře byl kostel vybílen; posledně, jak nalezený nápis nad vchodem svědčil, stalo se vybílení l. P. 1550. P. Adam Jelínek zesnul v Pánu v Stodůlkách dne 27. září 1801, načež lokalii stodůleckou obdržel:

2. *Josef Kubíček* (1802–1825), bývalý kaplan v Příbrami. K jeho dolehání fara stodůlecká, jež prý vypadala jako nejsprostší chatrč, l. P. 1806 za 2 500 zl. byla přestavena. Mezi tímto vyjednáváním vymohl také, odvolávaje se na císařský dekret (ze dne 7. listop. 1795), proti tehdejšímu faráři libockému Ant. Lebedovi, že lokalista stodůlecký obdržel ze zádušních polí 10 měřic k svému užívání (1805). – Když byl císař František I. gubernialním vý-

– 190 –

nosem (ze dne 29. října 1812) otevření kostela bělohorského dovolil, přenesen jest obraz P. Marie slavným průvodem opět do kostela bělohorského (dne 7. srpna 1813); hlavní oltář však zůstal v kostele stodůleckém. – R. 1816 postavena jest v Stodůlkách ze základu nová škola. – Jos. Kubíček skonal dne 18. března 1825 a jeho nástupcem se stal:

3. *Vincenc Karel Labler* (1826–1838), býv. lokalista ve Svémyslicích u Brandýsa n. L. Když r. 1836 panovala cholera, zuřila obzvláště silně v Motole. Vincenc Labler odešel r. 1838 na děkanství berounské (kde zemřel r. 1868) a v Stodůlkách následoval:

4. *Josef Zimmermann*, spisovatel český (1839–1860). Za něho l. P. 1854 *lokalié stodůlecká na faru povýšena* a tím z právomoci faráře libockého, jemuž lokalista stodůlecký i poplatky štolové odváděti povinen byl, úplně vymaněna. Téhož také roku byla farní zahrada mající výměry 1 j. 374 čtver. sáhů a patřící vlastně faráři libockému, písemní smlouvou mezi farářem libockým Karlem Ullíkem a farářem stodůleckým Jos. Zimmermannem, stvrzenou místodržitelským dekretem ze dne 4. srpna 1854, od fary libocké odloučena a k faře stodůlecké řádně přidělena. Až do té doby lo-

– 191 –

kalista stodůlecký platiti musil 14 zl. C. M. jako nájemné faráři libockému, jenž z toho daně zapraviv přebytek sobě ponechal; dle zmíněné však smlouvy farář stodůlecký platí z této zahrady daně a ničehož více. Jos. Zimmermann jmenován byl l. P. 1860 děkanem v Českém Brodě a po něm přišel za faráře do Stodůlek:

5. *Antonín Střížek* (1860–1861), jenž umřel v Stodůlkách již 25. dubna 1861.

6. *Vojtěch Pavel Kratochvíle* (1861–1864), posud prvofarář v Ouvalech. R. 1864 opustiv Stodůlky odebral se za faráře do Zbivoва.

7. *František Exner* (1864–1868), jenž po 4 letech šel na odpočinek do Prahy.

8. *Václav Prajzler* (1868–1891), narozen v Střešovicích u Prahy, posléze administrátor v Malkovicích. Jeho přičiněním rozhodnuta jest *dlouholetá rozepře*, vedená s farářem libockým stran kostelních polí stodůleckých; kostel stodůlecký totiž měl 60 jiter polí, z nichž nájemné po pěti šestinách brali faráři libočtí a toliko po jedné šestině kostel stodůlecký; rozhodnutím místodržitelským ze dne 30. ledna 1874 ustanoveno, aby faráři libockému ponecháno bylo k užívání 28 korců, ostatní pak aby zůstalo kostelu stodůleckému; rozhodnutí toto

– 192 –

odůvodněno tím, že původně roku 1702, když zřízena byla fara libocká, polnosti kostela stodůleckého obnášely 28 korců, kdežto ostatní teprve během času povstaly z neuzi-
tečných pastvin, lesů a p. – Farář Prajzler, dobrý zpěvák i botanik, zesnul v Pánu dne
1. března 1891, když o třetí neděli postní ke Mši svaté se strojí, a pohřben jest na hřbito-
vě stodůleckém v hrobě matky své. Na jeho místo byl téhož roku dosazen:

9. *Josef Kuchynka*, býv. děkan a knížecí arcib. vikář v Rakovníku, jenž r. 1893
v dubnu za sídelního kanovníka na král. Vyšehradě jest povýšen. Za administrátora usta-
noven Jaroslav Pazderka, kaplan zbraslavský.

Farní kostel sv. apoštola Jakuba Většího v Stodůlkách (vyobrazení na str. 185.) náleží
k nejstarším kostelům v okolí pražském, sahaje věkem svým až do 13. století. Stojí na
mírném svahu návrší, vévodí dědině své. K průčelí na straně západní přistavena jest věž
nevysoká, jakož i kostel malých jest rozměrů. Nedaleko stojí starožitná zvonice. Velký zvon
má nápis latinský rýmovaný: „Anno domini 1522. En ego cempna – nunquam pronuncio
vana, – ignem vel festum – bellum aut funus honestum, – qui me fecit magister,

– 193 –

Bartholomaeus nomen habet, in civitate Pragae; ex hoc laus Deo Patri Omnipotenti.“
(Česky: „Leta Páně 1522. Hle já zvon, nikdy nehlásám věci marné, oheň neb slavnost,
válku neb křesťanský pohřeb; kdož mne zhotovil mistr, jmenuje se Bartoloměj, v městě
Praze; budiž z toho sláva Bohu Otci všemohoucímu“.) Prostřední zvon má český nápis:
„Zvon tento slit jest z almužny ke cti sv. Jiříka k záduší stodůleckému:“ posvěcen byl (dle
pamětní knihy libocké) l. P. 1735. Nejmenší zvon čili sanktusový opatřen jest krátkým
nápisem německým: In Prag a 1725 goss mich Nicolaus Löw.“ Vysoká střecha kostel kryjící
náleží době gotické.

Neberouce ohled na rozličné přístavky pozdější, shledáme, že kostelík stodůlecký
slohu jest předchozího, a sice lodí slohu románského, presbyterium však gotického,
přiléhající k lodi v stejné šířce bez vítězného oblouku. Světlo vniká do lodi dvěma, do
presbytáře třemi okny, kromě jednoho čtverhranného v lodi vesměs lomenými, druhdy
tesanou kružbou ozdobenými. Okna v presbytáři bývala malovaná, jak alespoň dle zbytku
malby, v jižním okně před časem byvšího, souditi lze. Věrné této malby vyobrazení chová
ve svých sbír-

– 194 –

kách architekt Baum v Praze. Malba ta, představující Máří Majdalenu nádobu s drahou mastí držící, náležela k nejzdařilejším malbách ve skle, pocházejícím ze 14. století. – V presbytáři ve zdi v levo od oltáře nalezá se také sanctuarium čili schránka na Velebnou svátost, provedená v pěkném slohu gotickém. O schránkách takových bývala nařízení církevní: „Schránka na Velebnou svátost tak budiž udělána ve zdi nebo ve sloupu, aby se zadní strany nebo ve venkovské zdi kostelní měla takovou tloušť té zdi a tak pevné kameny, aby nejinak nežli největším násilím proražena býti mohla.“ Dvířka měla býti železná, uvnitř červeně natřena, z venčí pozlacena a dobře uzavřena. Klíč ku schránce chovati, mezi práva farářova náleželo. Schránka měla býti pokud možná nejskvostnější. – Hlavní oltář pochází z kostela bělohorského; olejový obraz sv. apoštola Jakuba, patrona kostela, daroval r. 1858 p. Abraham Bernard Paecher, Israelita a majitel dvoru č. p. 27. Malý oltář sv. Václava byl postaven za faráře Václava Prajzlera r. 1879; pěkný obraz dědice českého maloval historický malíř Kandler. Z kostela na Bílé hoře pochází také jeden měděný kalich, mající na podstavci nápis německý: „Henricus Klingeleiter Bau-

– 195 –

meister, Johann Franz Dünnbach Kubferschmid, bede Altstaedter Bürger, geben diesen Kellich zu Ehren den Mutter Gottes M. de Victorij auff den weisen Berg. Ao 1745.“

Kostel obklíčen býval hřbitovem, jenž l. P. 1835 mimo vesnici přeložen jest.

Přifařené vesnice:

1. *Stodůlky* (1 015 obyv.) s farním kostelem a školou, jenž povstala zároveň s lokality a čítá nyní tři třídy. Hospodářský dvůr, postavený Israelitou Lemmlem r. 1836.

2. *Motol* (310 obyv.) a *Malá Ohrada* (100 obyv.). O Motole kronikář Hájek vypravuje, že za dívčí války zuřivé děvy času večerního tajně do dvora, jenž náležel Motolovi, muži silnému a statečnému, vkročivše, pána i všecku jeho čeled' porubaly, dvůr obsadily a pevnou zdí obehaly. – První historická zmínka o Motole děje se l. P. 1146, kdy Vladislav, král český, s chotí svou Gertrudou klášter řádu cistercienského v Plasích založiv témuž mimo jiné daroval: „V Praze na Petříně vinici a dva vinaře s majetkem jejich; v Motole člověka jménem Cecina s majetkem jeho a deset lidí k službě kostela; konečně člověka jménem Lecheta s majetkem jeho.“ Jinak ves Motol náležela dílem ku zboží

– 196 –

pannen Benediktinek u sv. Jiří na hradě pražském*), dílem k majetku rytířského řádu Johanitů čili Maltézů, které týž Vladislav II. r. 1159 do Prahy uvedl; tito až posud v Motole zámek a dvůr mají. Motol leží v úzkém údolí vedle kuželovitého kopce „Kalvarie“, pozůstávajícího z diabasu (zelenokamene); dle učence Barranda vyskytují se zde v siluru spodním zkameněliny zvířeny první i druhé („kolonie Motol“).

Duchovní správa v Motole náležela původně klášteru maltežskému v Praze; ale již od dávných dob ji z ochoty obstarával farář břevnovský; když se jí tento l. P. 1768 vzdal, odevzdána byla faráři libockému, až r. 1787 k nově zřízené lokalii stodůlecké jest přidělena.

Západně nad Motolem vedle samé dráhy buštěhradské (r. 1873 stavěné) spatřuje se kaple pěkného slohu renesančního. Jest to *královská kaple sv. Kříže*, od císařovny a královny Marie Terezie založená, nyní k farnímu kostelu v Stodůlkách jako filialní přidělená. K založení kaple této příčinu zavdala následující událost. Když l. P. 1742 Praha byla v moci Francouzů a Bavorů, tábořila část armády rakouské, jež hlavní

*) Erben, Reg. Boh. I. 118, 336, 379.

– 197 –

město vysvoboditi chtěla, pod vedením Františka a Karla Lothrinského u Motola, kdež byl hlavní stan. Tu stalo se, že jeden vojín při kácení stromu našel uvnitř dřeva zarostlý kříž, jež si velkovévoda František na památku vzal a později císařovně Marii Terezii odevzdal. Zbožná císařovna přijedši do Prahy r. 1743 za příčinou své korunovace na královnu českou a zřízení ústavu šlechticů na Hradčanech, založila na tom místě, kde kříž byl nalezen, kapli ke cti sv. Kříže, kterouž proslulý stavitel pražský Kilián Dienzenhofer († 1752) vystavěl. Oltářní obraz představoval nalezení kříže sv. Helenou, jiný povýšení a třetí vítězství kříže. Císařovna založila také při této kapli tři Mše sv., jež mají býti sloužiti: na den nalezení kříže (3. května), na den posvěcení kaple (25. srpna) a na den povýšení kříže (14. září). Tyto Mše sv. sloužival farář libocký, k jehožto farnosti kaple až do roku 1787 patřila. Téhož roku dal císař Josef II. kapli sv. Kříže, od vlastní matky založenou, zavříti; zvonek dán jest do Stodůlek, Mše svaté přeloženy do farního kostela v Liboci. Od té doby stála kaple opuštěná a spustlá, sloužíc za přístřeší kočujícím lidem. Konečně nalezná dobrodince, jenž se jí ujal. Roku totiž 1892 dal jí svým nákladem opravit

– 198 –

vdp. Karel Jaenig, papežský prelát v Praze, za spolupůsobení p. Zelenky, inženýra a majitele blízkého lesního dvorce, načež ji dne 25. srpna téhož roku slavnostně posvětil.

K farnímu kostelu stodůleckému náležela také od r. 1787 Bílá hora, jež však l. P. 1838 k Břevnovu byla přifařena.

– 199 –

XIV.

Butovice – Jinonice.

Farnost jinonická nazývati by se měla vlastně „butovická,“ jelikož farní kostel stojí nad vesnicí Butovicemi; původně se farnost i takto jmenovala, neboť na staré kostelní a farní pečeti lze čísti: Sig: Ecclae: Butovicensis. Jelikož však duchovnímu správci nebyl poukázán byt vedle kostela v Butovicích, nýbrž v panském dvoře v Jinonicích, nazývá se farářem jinonickým a dle něho celá farnost jinonickou. Správně by se tedy mělo říkati a psáti: Farní úřad butovický v Jinonicích.

Butovice i Jinonice jsou osady starodávné. Již koncovky „ice“ poukazují na staroslovanská jména osobní (názvy patronymické); a sice Butovice na jméno osoby Buta a Jinonice (vlastně Ninonice) na staročeské jméno Ninonja = Ni-

– 200 –

nek. Kdo osoby byly a kdy žily, nelze ovšem udati*).

Údolí butovicko-jinonické vroubeno jest se tří stran mírnými výšinami, k nimž lid připojil mnohé pověsti z pravěké minulosti vlasti české. Na severu jest táhlý vrch *Vidovle*, dle pověsti proslavený sněmem Vlasty a děvic její. Nedaleko pak odtud postavily si hrad velmi vysoký a pevný, Děvín zvaný. Asi deset minut od Butovic na jihozápad končí výšina *Dívčích hradů* náhle ve srázných stráních; všecko zde tvoří ostroh, řečený „na hradištětech.“ Severovýchodně od těchto jest místo „v hrobcích“; pověst o tom místě vypravuje, že tu kdysi velká bitva svedena byla, načež všecko vojsko, co ho tu pobito, zde bylo pohřbeno. Tato pověst souhlasí se zprávou Hájkovou k roku 995, dle které za času knížete českého Boleslava II. čili Zbožného zde bojovali pohané pražští, vedeni Samoslavem a Rotbojem a sesílení voji pohanskými z jiných krajů, proti zmáhajícím se křesťanům, na jednom vrchu proti Klukovu se položivše vysokými zdmi so oděli, ale poraženi byli. – Vršek nad cestou k Butovicům jmenuje se dle své podoby *Homole* a býval za

*) Fr. Zoubek, l. c. – Václ. Mandík (Rp.).

– 201 –

Karla IV. osázen pěknými vinicemi. Zmíněné výšiny obsahují nejvíce kvádrový pískovec a vyznačují se otisky bylin, neobsahují však lastur mořských, kdežto v opuce bělohorské se nacházejí.

V listinách uvádějí se Butovice a Ninonice již leta Páně 1088; dle této listiny kapitula vyšehradská obdržela od krále českého Vratislava II. asi 80 vesnic, mezi nimiž Ninonice a Butovice; v Ninonicích měla jedno popluží a číšníky Luboše, Beníka a Čajku; v Butovicích jedno popluží země s číšníkem Milonem. – L. P. 1207 Přemysl Otakar I. potvrdil klášteři cistercienskému P. Marie v Plasích jedno popluží země v Ninonicích a příleží vrch Vidovle. – L. P. 1209 Daniel, biskup pražský, vyměnil si s klášteřem plaským některé polnosti v Ninonicích a Košířích za statek, jež zmíněný klášter v Motole měl. – L. P. 1312 Eliška, královna česká a polská, prodala právem zákupním své statky v Butovicích a v Ninonicích. Král Jan toto vysazení potvrdil. – L. P. 1314 Jan opat a konvent kláštera plaského pronajali statky v Butovicích, Ninonicích a vrch, Vidovle zvaný, řezníku Frenclínovi za nájemné 5 kop grošů pr.*). – V 14.

*) Reg. Boh. I. 77, 230, 237. III. 32, 84.

– 202 –

století mělo také proboštství pražské nějaké zboží v Butovicích. – Taktéž klášteři kartouzskému na Smíchově náležely v Butovicích dva dvory, jeden menší a jeden větší. Větší tak zvaný Hánovský zapsal císař Sigmund sousedu staroměstskému Petrovi ze Sloupnice za 70 kop se vším příslušenstvím. Na dvůr pak menší „s dědinami, lukami, chrastinami, potoky a s druhé strany potoku s polovicí háje v Daleji“ obdržel od císaře zápis jiný měšťan pražský Jan z Přetova, ve 100 kopách grošů (1437). Ke dvoru většímu náležely polnosti vztahující se až na blízko vrchu Homole, kteréž časem částečně obráceny jsou ve vinice k němu poplatné*). Oba dvory měly později ještě jiné majitele. – Z dosud uvedeného vysvítá, že Butovice-Jinonice bývaly současně v držení několika majitelů, kteří často se vystřídali.

Kostel butovický připomíná se l. P. 1352 v registříku desátků papežských mezi plebaniemi, odváděje ročně 14 grošů; byl chudší.

Podací pánové tohoto kostela se připomínají: L. P. 1362 Dětrich, arcibiskup magdeburkský**), jenž po smrti plebána Petra pre-

*) Tomek, Děj. Pr. II. 50. VIII. 231.

**) Dětrich byl stálým rádcem Karla IV., přebýváje buď v Praze nebo na hrádku Kugelvaitu u Smíchova; býval proboštem vyšehradským.

– 203 –

sentoval Ješka, kněze z Chrudimi v diecézi litomyšlské, jehož v úřad uvedl plebán stodůlecký. – L. P. 1400 vykonávala právo podací královna Žofie, navrhnuvši po smrti plebána Svatoslava Mikuláše, klerika z Butovic, za plebána. – L. P. 1425 (za válek husitských) po smrti Mikuláše táž královna Žofie presentovala na faru butovickou Velíka, kněze ze Sazeny*).

V 16. století patřily Butovice-Jinonice Starému městu pražskému, jemuž pokutou za vzpouru od Ferdinanda I. s jinými statky odňaty byly (1547). Leta Páně 1550 je koupil s podacím kostelním Martin Smil ze Stojesic, měšťan Starého města pražského, za 276 kop grošů.

L. P. 1598 koupil Butovice od pana Jáchyma Oldřicha z Hradce, jímž vymřel starobylý ten rod pánů českých (1604), Sigmund Knobloch z Knoblschhofen. Týž prodal r. 1610 tu ves s příslušenstvím a s kostelním podacím Albrechtu Pfefferkornovi z Ottopachu, jenž měl již dříve (1599) nějaké zboží v Jinonicích. Týž

*) Libri confirm.

**) Pam. X. 471

– 204 –

Albrecht Pfefferkorn, jsa od r. 1615 radou královské komory české, jmenován byl r. 1618 direktorem země české ze stavu rytířského a podepsal r. 1619 pamětní spis zemí koruny české. Ačkoliv zemřel před bitvou bělohorskou, přece statky jeho byly konfiskovány (dle patentu ze dne 26. dubna 1621). Johanna, dcera jeho, manželka Hynka Žďárského ze Žďáru a na Razicích, koupila sice tyto statky od Karla knížete Lichtenšteina r. 1623, avšak nemohouc velké dluhy na těch statcích zaplatiti v čas, prodala je téhož roku královskému radovi Pavlovi Michnovi z Vacinova, jemuž také Pražané staroměstští Smíchova postoupiti musili. Týž postavil r. 1665 v Jinonicích dvůr č. 1 současně s nynějším pivovarem. R. 1678 koupil Jinonice-Butovice od Václava Michny Jiří Ludvík hrabě Sinzendorf. Po smrti tohoto prodala vdova r. 1684 Jinonice-Butovice, Smíchov a dům michnovský na Újezdě v Praze za 66000 zl. rýn. Ferdinandu knížeti Švarcenberkovi. Od té doby zboží to statkem svěřenským při téměř rodu knížecím zůstává. – Za času moru (1679–80) postaveny byly v Butovicích a Jinonicích nemocnice pro Pražany; Stodůlky byly určeny pro nemocné se pozdravující; židům vykázan spustlý mlýn a dvůr v Klukovi-

– 205 –

cích za lazaret a pohřebiště. V smutné té době ujeli z Prahy všichni zemští úřadové, náказы se bojíce, toliko zmíněný kníže Ferdinand Švarcenberk statečně na místě zůstal, řídě ošetřování nemocných; začež od vděčných Pražanů „králem moru“ byl nazýván.

Za válek náboženských v Čechách zuřících správa duchovní v Butovicích nejspíše zanikla, a kostel butovický jako filialní přidělen byl k farníku kostelu sv. Václava v Praze na Malé straně, až *I. P. 1714 zřízena v Jinonicích administratura*, tak že kostel sv. Vavřince obdržel své vlastní správce duchovní, jimž vykázán byt v zámku jinonickém, asi čtvrt hodiny od kostela vzdáleném. Od té doby administrátory v Jinonicích byli:

1. Jan Josef Rosendorn, r. 1714–1718, kdy povýšen byl od svého patrona Adama knížete Švarncemberka na velkou faru v Hosíně na panství Hluboká (Frauenberg).

2. Josef Kirchner (1718), jenž již po 3 měsících odešel na faru smolnickou na panství postoloprtském (Postelberg).

3. Florian Václav Mönner (od r. 1718).

4. Augustin Josef Springer (1719).

5. Josef Schneltzer (1720).

6. Josef Viktorin Strniště (1723); spravovav

– 206 –

farnost jinonickou po 6 let, zemřel v Jinonicích a pohřben jest v kryptě kostela sv. Vavřince.

7. Vojtěch Blažej Aleš (1729); setrvav zde 22 roků a prodělav obležení Prahy r. 1741 a 1744 skonal r. 1751 a pohřben v kryptě u sv. Vavřince.

8. František Pohl (1751).

9. Leonard Stögbauer (1753); byl prý malý k neuvěření, tak že měl svá vlastní roucha a na kazatelně stoličku, ale jinak měl prý hlas jako lev a ctnostným životem voněl jako nardus (Leo-nardus.)

10. František Schober (1755); přečkal zde válku pruskou r. 1757, neopouštěje sídlo své.

11. František Karel Kříž (1758).

12. Kašpar Vimberský (1761).

13. Jan Frant. Kouba (1766); odpočívá v kryptě kostela sv. Vavřince.

14. Jan Nepomuk Stohl (1767).

15. Jan Jakub Naxer (1769).

16. Bartoloměj Pilát (1771).

17. Josef Paurnepl (1774).

18. Josef Zechel (1775).

19. Vojtěch Tomšy (1777).

20. Václav Pakosta (1782).

21. František Vaněk (1785).

– 207 –

[Obrázek kostela]
Farní kostel jinonický.

– 208 –

22. Josef Marek (1788).

23. Václav Mandlík (1790).

24. František Krnovský (od r. 1795).

25. Josef Kursa (od r. 1798).

26. Antonín Puchmayer (1803–1805), spisovatel český; po dvou letech odebral se na faru v Citolibech u Loun, pak do Radnic. Zemřel v Praze dne 29. září 1820 a pohřben na Volšanech.

27. Josef Kraus (1805).

28. Jan Kvadrát (od r. 1811); již dne 23. května 1812 v Jinonicích zesnul, vedle sakristie kostela sv. Vavřince pohřben jest.

29. Jan Zeman (1812).

30. Antonín Richter (1824).

31. Antonín Rudloff (1829).

32. Karel Šťastný (1836).

33. Prokop Seiffert (1843).

34. Josef Chyžský (1852–1856); za něho byla administratura jinonická dekretem arcibiskupským ze dne 28. března 1853 *na faru povýšena*.

35. František Farář (1856).

36. Jan Cenefels (1867).

37. Václav Slavík (1877).

38. Adam Šavel (1885).

39. Jan Ondok (od r. 1888).

– 209 –

Farní kostel sv. Vavřince, mučenníka Páně, (vyobrazení na str. 207.) na pahorku nad Butovicemi vystavený, dle inventáře (sepsaného r. 1836) založen byl l. P. 1571, anižby doklad toho udán byl; nejspíše byl toho roku důkladně přestaven. Kostelík zdá se býti velmi starý, neboť apsida jeho polokruh tvořící poukazuje na původní stavbu romanskou z 13. století; přestavením zbaven jest rázu původního, zvláště pak apsida utrpěla prolámaním oken k ní se nehodících. Na zdi, která v oblouk triumfální se klene a loď chrámovou od apsidy dělí, jest nad střechou vystavena zídka lomeničná pro zvonec podle způsobu vlášského; zvonec však schází, jelikož zvony visí ve zvonici, na hřbitově východně od kostela stojící. Vnitřek kostela jest jednoduchý, strop neklenutý. Dlažba v kostele jest nižší nežli hřbitov kostel obklopující. Dva kameny hrobové však poutají pozornost naši; jsou v dlažbě vedle hlavního vchodu západního. První v pravo jest z červeného mramoru a nese na čtverhranné tabulce nápis: „Letha panie 1619 v neděli den památný početí P. M. mezi 5. a 6. hodinou na půl orlogi usnul v Pánu urozeneg z Otopachu na Jinonicích a Butovicích, C. M. královské krále Fridricha

– 210 –

v komoře ...“ (ostatek jest ošlapán). Pod tabulkou touto jest deska podobná, ale prázdná, a pod ní znak. Na okraji celého kamene nacházela se průpověď biblická, z které se zachovala začáteční slova: „Vím zajisté, zie vykupitel můj živ jest...“ – Druhý pomník též z červeného mramoru jest v dlažbě v levo od vchodu západního, též s deskou čtverhrannou, avšak beze všeho nápisu, jenž snad úplně vyšlapán byl; pod tabulkou nachází se erbovní štít, v němžto se spatřuje šachovnice a na ní přilbice s terčem. – V kryptě před hlavním oltářem odpočívají první administrátoři: Strniště, Aleš a Kouba*).

Při kostele sv. Vavřince jsou tři zvony, všechny s památnými nápisy. Největší jest ozdoben obrazem sv. Vavřince a nápisem: „S povolením urozené paní Marty Ottové v Stoješicích a na Buzanech smluven tento zvon skrze urozeného pána Bartoloměje Panviče z Lomnice a na Jinonicích, a slovuťného pana Ondřeje Poříckého měšťana v Novém městě pražském, a udělán ke cti a chvále jména božího od Butovic k sv. Vavřinci skrze práci a umění Brykcyho, zvanaře z Cinperku v Novém městě

*) Method r. 1884.

– 211 –

pražském, pro uctivost a potřebu té obce, nákladem předně Kateřiny Součkové vdovy a při tom všech osadných k témuž kostelu přináležejících. Stalo jest leta 1574.“ Na druhé straně spatřují se dva znaky, z nichž první má štít s třemi břevny a nad štítem nápis: „Fridrich Ott z Dalmenhorstu,“ druhý má štít se zvířetem a nad erbem nápis: „Marie Ottova ze Stoješic“. – Na menším zvonu, nyní přelitém, stávalo: „Leta Páně 1615 slit jest tento zvon nákladem z druhé strany poznamenaného a osadných ze vsí Jinonic a Butovic ku kostelu sv. Vavřince nade vsí Butovicemi ke cti a chvále Pána Boha všemohoucího, k ponoukání lidí k shromáždění k slyšení slova božího, k činění modliteb svatých a k rozpomínání se na smrt. Udělán jest ode mne Baltazara Hofmana zvonaře v Slovanech.“ Na druhé straně: „Albrecht Pfeferkorn z Otopach na Jinonicích a Butovicích B. M. C. G. zřízené komoře v království českém.“ „Fridrich Ott z Dalymanhorstů.“ „Marta Ottova z Koješic.“ Tento původní zvon byl r. 1840 ukraden a rozbit; z nalezených kusů ulit byl zvon nový s obrazem sv. Markéty, panny a mučennice, a s nápisem: „Chvála Bohu vzdávám – lid kněžstvo svolávám – zemřelých lituji – svátky zvelebují.“

– 212 –

Kolem: „Nákladem osadníků jinonických a patrona slit jest od Karla Bellmanna, c. k. dvorního zvonaře v Praze I. P. 1847.“ Roku 1889 byl jsa prasklý, ještě jednou přelit od J. Diepolda v Praze, při čemž ponechán však jest nápis z r. 1847. – Na umíráčku jest nápis nahoře kolem: „Christoph Ulman goss mich auf der Kleinseite;“ dole kolem: „Ano 1733 ist dieses Glöcklein zur Ehre Gottes und unserer lieben Frau und deren drei Heiligen, Laurentius, Prokopius und Simon, gegossen worden mit Beihilfe des Simon Höhnich, zur Zeit des Administrators Adalbert Allesch zu Jinonitz und Sct. Prokop und Burggrafens H. Joh. Hohensteigers.“

K farnímu kostelu sv. Vavřince jsou přiděleny:

1. *Jinonice* (560 obyv.) s panským dvorem kn. Švarcenberka, kdež i příbytek farářův se nalézá.

2. *Butovice* (923 obyv.) s farním kostelem a školou. Tato zřízena byla nejspíše zároveň s farou (r. 1714), neboť dle matrik zemřel v Butovicích dne 21. dubna 1739 učitel Jakub Beneš v stáří 80 roků. Leta 1738 jmenován učitelem Josef Čermák, jenž v hospodě bydlel i vyučoval, ale brzy odešel. Roku 1739 byla vy-

– 213 –

stavena nová škola od tehdejšího patrona Josefa Adama knížete Švarcenberka a slušně nadána. Leta 1744 uvádí se mládenec učitelský Isidor Střela, l. 1760 kantor Ant. Heřman († 1799), l. 1799 Jan Heřman († 1824), l. 1824 František Čapek († 1859), za něhož došlo opět k vystavení nové školy (1836), l. 1859 Adolf Čapek († 1872), l. 1872 Karel Vítek, jenž roku 1887 řídícím učitelem na této škole se stal. Leta 1879 rozšířena stará budova školská a otevřena druhá třída, l. 1887 třetí a l. 1889 čtvrtá třída.

3. *Klukovice* (130 obyv.) náležely r. 1342 královskému úřadu číšnickému*). Později odevzdány konviktu sv. Bartoloměje v Praze.

4. *Samoty: sv. Prokop, Daleje*, jedno hospodářství č. 59 v Nové vsi, pak vinice: Bulovka, Vysoká a Vojanka (150 obyv.)

Kostel sv. Prokopa, vystavený v slohu renesančním l. P. 1711 od Adama knížete Švarcenberka, stojí o samotě na vršku nad jeskyní sv. Prokopa. Podle pověsti žil v té jeskyni zmíněný sv. poustevník, což však doklady historickými nelze dokázat. Jisté však jest, že zde od starých časů až do císaře Josefa II., jenž poustevny zrušil, poustevníci skutečně přebývali. V novější době stala se zde velká

*) Emler, Reg. Boh. IV. 441.

– 214 –

změna střílení skal. Bývalá poustevna jest odstřelena, památná jeskyně odstřílena (roku 1890) a pod samým kostelem jest lom, v němž skály se střílí. Jeskyně sv. Prokopa bývala nejdelší jeskyní v skalách vápencových českého útvaru silurského, měřivší v celé své délce asi 120 metrů. Při ničení jeskyně nalezeny jsou věci podávající důkaz o pravěké zvířence předpotopní u nás již dávno vymřelé, ku př. kosti z mamuta, z nosorožce, z přepotopního tura, z medvěda jeskynního, z hyeny jeskyňové, ze lva jeskyňového, z koně, soba a j.; zvláště pak památným zůstává nález čelisti člověčí. Romantické ondy údolí svatoprokopské či dalejské poslední dobou také velmi se změnilo. S jedné strany rozryto jest železniční trať dráhy pražské-ducovské (otevřené roku 1873), s druhé pronikají skalními útroby střelné rány, vápencové skály trhající. Květena tohoto údolí obsahuje veliké vzácnosti okolí pražského, ku př. žlutuchu zapáchající (*thalictrum foetidum*), prorostlík dlouholistý (*bupleurum longifolium*), lomikámen (*saxifraga aizoon*), náprstník hlinožlutý (*digitalis ambigua*), pěchavu modrou (*sesleria cerulea*) a j.*)

*) Dle Jos. Kořenského.

– 215 –

XV.

Košíře.

„Košíři“ nazývali se zhotovitelé košů; potřebného k tomu proutí rostlo dosti při blízkém potoku motolském či košířském, rozkošným údolím téhož jména tekoucím. *Košíře* (v listinách Košúře) náležely za starodávna koruně, obzvláště královně české, která jimi kláštery plaský a svatojiřský a jiné podělila, jak z následujících výpisů listin poznati lze.

L. P. 1185 Bedřich, kníže český, k žádosti choti své Alžběty daroval klášteru plaskému jednoho člověka s usedlostí v Košířích a horu k vesnici přiléhající.

L. P. 1209 Daniel, biskup pražský, vyměnil s klášterem plaským některé pozemky v Jinonicích, Košířích, Motole a j.

L. P. 1222 král český Přemysl Otakar I. potvrdil kapitule vyšehradské oproti proboštovi mezi jinými statky také Košíře.

– 216 –

L. P. 1228 Anežka, abatyše od sv. Jiří, dala sobě od králů Otakara I. a Václava I. potvrditi všechny statky svého kláštera, mezi nimiž se uvádějí vesnice: Týnec, dvojí Ovenec, Motol, Košíře a j. Totéž potvrdil r. 1233 papež Řehoř IX.

L. P. 1283 král Václav II. postoupil výměnou nějaký pozemek v Košířích klášteru plaskému potřebujícímu ho k vodovodu pro mlýn, který v Košířích zříditi chtěl.

L. P. 1312 královna Alžběta, choť krále Jana, vysadila právem zákupním Butovice, Jinonice a Košíře Větší a Menší s dědinami ornými i neornými, s lukami, pastvinami, potoky i porostlinami hodným osadníkům v těchto vesnicích. Dědin orných, rozdělených mezi usedlosti, bylo tehdáž v Košířích 6 a půl lánů, každý lán po 72 jitrech, mimo jiné pozemky náležející obci. Osadníkům zmíněných obcí dovolila královna, aby ve věcech soudních se řídili právem magdeburským čili saským, berouce naučení od konšelů Menšího města pražského*).

Když císař Karel IV. vydal nařízení (1358), aby na všech vhodných návrších tři míle okolo

*) Regesta Boh. I. 237, 336, 379, II. 561, 1155, 1159, III. 31.

– 217 –

Prahy vinice byly založeny, počaly se i na stráních u Košíř vzdělávati vinice, dílem od samých sousedů košířských, větším dílem však od měšťanů pražských, a majetníci jejich byli dle obecného pravidla povinni odváděti desátek z nich dílem obci dílem dvoru košířskému. Tehdáž však dvůr a ves přestaly býti statkem korunním, nejspíše za pozdějšího panování krále Jana (1310–1346). Za prvnějších let panování krále Václava IV. (1378–1419) nacházíme v držení Košíř znamenitého měšťana staroměstského a zároveň úředníka královského Jindřicha Náza, jenž sídlil *na dvoře názovském* (nynější Cibulce) západně od vsi Košíř. Po Jindřichovi Náзовi, otci doktora a biskupa Jana Náza, držela jej za času krále Václava dcera jeho Anežka, po jejíž smrti (o. r. 1415) král udělil dvůr ten se vším příslušenstvím dvořenínu svému Vokovi z Waldšteina. R. 1421 obec pražská dvůr ten zabavený dala znamenitému měšťanu staroměstskému Mikuláši Kněževeskému. Po jeho smrti (1439) dostal se dvůr košířský od obce zabavený Matěji Krtkovi, konšelu staroměstskému. Ale po dobytí Prahy Jiřím Poděbradským byl mu odňat a dán Vaňkovi Valečovskému z Kněžmosta, potomnímu pod-

– 218 –

komoří královskému, jenž jej držel do r. 1454, po něm vystřídalo se ještě několik majitelů*).

Když se bylo ustálilo rozdělení na panství, náležely Košíře k několika vrchnostem zároveň, a sice větší část náležela k nejvyššímu purkrabství pražskému, jiná část obci pražské a opět jiná knížecí rodině Schwarzenbergově v sousedních Jinonicích.

Duchovní správou Košíře za starodávna náležely *k farními kostelu sv. Jana Křtitele na Újezdě* (nyní zaniklému), později přiděleny k farnosti libocké. *Filiální kostelík „Na nebe vzetí P. Marie“* býval ohražen hřbitovem, na němž osadníci košířští bývali pohřbíváni.

L. P. 1752 byl kostelík ten, sesutím hroze, znova vystaven (reaedificatus), tak že nyní nelze určit, z které asi doby původní kostelík slohem svým pocházel. Jelikož kostel neměl jmění, učiněna mezi osadníky košířskými sbírky, k nížto také vrchní purkrabí Filip Krakovský z Kolovrat co patron přispěl 100 zl. a kníže-arcibiskup pražský Jan Mauritius Gustavus 150 zl. Dne 15. srpna 1752 na svátek Na nebe vzetí P. Marie přestavený kostelík od faráře libockého Jana Lukáše Stadlmayera s povole-

*) Tomek, Děj. Pr. II. 273. VIII. 219.

– 219 –

ním konsistorním byl vysvěcen; první Mši sv. sloužil zmíněný farář, kázání pak měl jeho kaplan a synovec Jos. Stadlmayer. V kostelíku tom jsou dva oltáře, P. Marie a sv. Jana Nepom., na vížce dva zvony, jež byly roku 1853 přelity a s povolením arcibiskupským od opata břevnovského Jana Nep. Rottera za přítomnosti faráře libockého Karla Ullika a obecního zastupitelstva košířského dne 1. listopadu 1853 v chrámu P. u sv. Markéty posvěceny, a sice ten větší ke cti svatých andělů strážných, menší ke cti P. Marie. K filialnímu kostelu Na nebe vzetí P. Marie patřila ves Košíře, pokud byla pod rychtářem vesnickým (purkrabským), a vinice: Okrouhlík, Demartinka, Estrlova s dvorcem, Skalka, Zámečnice, Kavalírka horní a dolní, Klementka, Poštovka, dvorec Cibulka, Kotlářka, dle obyčeje také Ladronka a Šafránka.

Košíře, jsouce položeny u samého Smíchova, továrního předměstí pražského, v novější době tak vzrostly, že dosavadní poměr filialní k farnímu kostelu libockému, asi 1½ hod. vzdálenému, již déle nedal se držeti. Z té příčiny l. P. 1861 *zřízena v Košířích expositura*. Prvním expositou se stal tehdejší kaplan smíchovský Vincenc Švehla, jenž zastával správu duchovní

– 220 –

v Košířích, jakož i vyučování náboženské ve dvou třídách. Když pak tento roku 1875 byl povýšen na faráře smíchovského, obdržel exposituru košířskou jmenovec jeho Eduard Švehla (1875–89). Po náhlé smrti téhož nastoupil Vincenc Vaněček, kaplan smíchovský (1889–90), jenž již po roce taktéž smrtí náhlou sešel. Od té doby jest duchovním správcem v Košířích dp. Alois Urbanides, býv. vikarista na Vyšehradě.

Co farního kostela užívá se nyní *kostela nejsv. Trojice* na býv. malostranském hřbitově, jehožto souhrnné dějiny jsou následující. Když l. P. 1680 v Praze a okolí mor panoval, koupili představení vlašského špitálu od malostranských Dominikánů vinici u motolského potoka v Košířích a upravili ji v pohřebiště, na němž zřídili i nemocnici pro lidi morem stížené s kaplí Narození P. Marie, ve které Jesuité Mši sv. pro nemocné sloužili. L. P. 1713, kdy opět mor zuřil, obnovena nemocnice košířská a zřízena tu kaple nejsv. Trojice, kteráž se hřbitovem náležela pod správu faráře kostela u sv. Václava na Malé straně (nyní zrušeného). Hřbitov košířský, z počátku malý, stal se za císaře Josefa II., pohřby v městě zakázavšího, společným městským pohřebištěm pro Malou stranu

– 221 –

a Hradčany (1787). Na tomto hřbitově valně rozšířeném založilo „Malostranské bratrstvo lásky k bližnímu“ na místě posavadní kaple prostranný kostel nejsv. Trojice, k němuž dne 20. července 1831 základ byl položen. Kostel zbudován jest slohem renesančním s věží nad průčelím. Ku stavbě přispívali mnozí dobrodincové, obzvláště hrabě Leopold Thun, poslední panující kníže-biskup pasovský, jenž také, r. 1826 na nedalekém letohrádku svém Cibulka zemřev, na tomto hřbitově byl pochován. Od r. 1884 již zde se nepohřbívá, osada pak košířská má nový hřbitov „na Kotlářce“ v údolí košířském*). –

Košíře mají dle posledního sčítání 6 300 obyvatelů a jsou sídlem obvodního lékaře. Škola košířská bývala dříve, podobně jako kostel sv. P. Marie, filialní k Liboci, jsouc jednotřídní; nyní pak valně vzrostla. Ze Smíchova a Košíř vychází erární silnice, nazvaná berounská neb plzeňská, jdoucí směrem západním přes Motol, Stodůlky, Řepy, Zlýčín, Třebonice atd.

Údolí košířské, v němž dříve toliko zpěv ptactva a bublání potoka se ozývalo, vyrušeno

*) Ekert, Posv. místa Prahy II. 294.

– 222 –

jest nyní z klidu svého hukotem a pískáním železničního vlaku dráhy buštěhradské (od r. 1873), jež ze Smíchova přes Jinonice tudy jede k Hostivici, kdež se s hlavní tratí těžé dráhy spojuje.

U. J. O. G. D.

OBSAH.

	Strana
Děkanství ořechovské. – Vikariat libocký	3
Farnost břevnovská či svato-markétská	8
Farnost libocká	36
Střešovice (Andělka) a Nebušice	61
Farnost ořešská	78
Farnost hostivická	104
Farnost ounětická	121
Farnost noutonická	128
Fara Roztoky	142
Farnost tuhoměřická	150
Farnost u sv. Matěje v Šárce	159
Farnost bubenečská	170
Stodůlky	183
Butovice-Jinonice	199
Košíře	215
